

Temporary use of vacant space

Het Suikerunie terrein

University of
Groningen
Sophie Procé
BSc: Human
Geography and
Planning

20-06-2015

Temporary use of vacant space

Case study: Het Suikerunieterrein

Bachelor thesis Human Geography and Planning, for the University of Groningen.

Name	Sophie Louise Procé
Student number	S2393646
Student email	s.l.proce@student.rug.nl
University	University of Groningen
Faculty	Faculty of Spatial Sciences
Study	Human Geography and Planning
Supervisor 1	dr H.J. Brouwer
Supervisor 2	dr X. Liu
Date 1 st version	1 June 2015
Date final version	15 June 2015

Abstract

The main research question of this thesis is, which use can be made of temporary vacant spaces. This topic is chosen for the reason that vacancy rates are still rising in the Netherlands, due to the financial crisis. "Het Suikerunie terrein", a site located in Groningen that is currently temporarily used, is used as a case study for this thesis. Vacant spaces often remain unused, due to difficult market conditions. To prevent demolition and to payback part of the investment costs, these vacant spaces could benefit from temporary use. The price for using these temporarily vacant spaces is often kept low, due to lack of investment and the uncertainty of temporality. Consequently, these low prices attract users that are normally not willing to pay for market prices and users that are willing to deal with the uncertainty of temporary use. For this reason, temporarily used spaces can become experimenting grounds for new economies. To keep the investment costs low, users reuse buildings or set up temporary constructions. Additionally, temporary vacant land is often used for urban greening and agricultural activities. When the predetermined time of a temporary project has passed, it depends on the success of the project whether it should continue to exist. In addition to this, a project based on temporary use can become permanent.

Contents

Abstract	3
Contents	4
1. Introduction	5
1.1 Motivation case study: Het Suikerunie terrein	5
1.2 Scientific and social relevance	6
1.3 Problem posing	6
1.4 Structure of the thesis	6
2. Theoretical framework	7
2.1 Vacant space	7
2.2 Options for vacant space	8
2.3 Definition temporary use	8
2.4 How temporary use operates	9
2.5 The options for temporary use	10
3. Conceptual model	12
4. Methodology	13
4.1 Research approach	13
4.2 Semi-structured interviews (soft interviews)	13
4.3 Ethical issues	13
4.4 The interviewees	14
5. Results and analyses	15
5.1 Temporary use	15
5.2 Location	16
5.3 The users of temporary vacant space	17
5.4 A new function for the government	17
6. Conclusions	19
Bibliography	20
7. Appendix: Interview questions	22
8. Appendix: Transcripts	24

1. Introduction

1.1 Motivation case study: Het Suikerunie terrein

“Het Suikerunie terrein” is the site of a former sugar factory, located in Groningen. The sugar factory was closed in 2008, due to the new European policy, stating that the beet sugar production in Europe had to be reduced. “Het Suikerunie terrein” consists of 133 hectares of space. Most of the actual buildings of the factory needed to be demolished, however two of the original factory buildings are still remained. The local government of Groningen became the owner of the site in 2011. But even so, there could not be any permanent building on site, due to the fact that Groningen already has enough space for housing and commercial building at this moment. The government decided that it would take another 15 to 20 years before permanent building would be an option for “Het Suikerunie terrein”. However, it also wanted to make sure that area was not left vacant in the meantime. For this reason, the government decided to temporarily use the site. To come up with new ideas for the area, the government wrote out a contest. Citizens could submit their ideas for the area’s development. For the reason that the government wanted to generate revenue for the area by implementing the best ideas. In the end, fifteen winners were selected and their ideas varied from a restaurant to a dog park. However, in practice, without support, success for the winners was not guaranteed. With this in mind, only one idea and winner remained, this idea was called “De Wolkenfabriek”. “De Wolkenfabriek” is a restaurant that is located in one of the remained buildings of the sugar factory (Muller, 2013).

With different ideas and plans for the area, the need for cohesion was increasing. For this reason, the government of Groningen decided to make a company named Ploeg ID3 the manager and developer of the area. To clarify, Ploeg ID3 is a consulting firm that focuses on innovative spatial development. The current status of “Het Suikerunie terrein” is that it is still managed by Ploeg ID3 and that “De Wolkenfabriek” is now in business. Besides “De Wolkenfabriek”, there is also an educational institution named AOC Terra that uses part of the land for agricultural school activities (Muller, 2013). The exact location of the “Het Suikerunieterrein” is shown in figure 1.1.

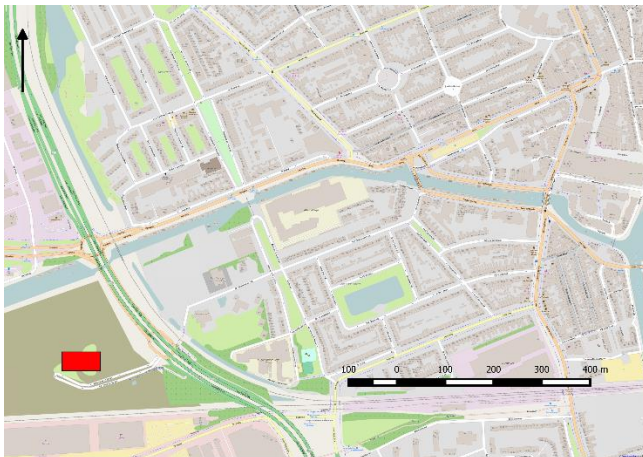

Figure 1.1 Map location “Suikerunie terrein”
(Author)

As a final point, “Het Suikerunie terrein” can be seen as the inspiration for this thesis. Hence, it should be very interesting to dig deeper into the concept what is called temporary use.

1.2 Scientific and social relevance

There is an oversupply of offices and to a lesser extent an oversupply of shopping spaces in the Netherlands. This is the reason why 16 percent of the office space and 8 percent of shopping spaces are left vacant. Besides that, there are 38.000 hectares of vacant lands, partly due to delayed construction plans (Bergevoet & Van Tuijl, 2013). Additionally, these numbers are still rising. The most vacant offices are concentrated in the "Randstad", while the amount of vacant shops is the highest in contracting areas like Groningen. Due to demographic and social trends, such as potential workforce and new ways of shopping and working, it is likely that the demand for new stores and offices will continue to decline. As a consequence, vacancy rates will keep increasing. Additionally, vacancy could cause deterioration of the area in which it is present. Furthermore, on macro level, vacancy can have a negative effect on the economic growth of the area. Besides that, vacancy has a negative effect on surrounding areas, where some areas end up in a downward spiral of obsolesce and deterioration. There is a role for local authorities to break this negative spiral (Buitelaar et al., 2013).

The large amount of unused space forces spatial planners and governments to think about solutions. In times where economic progress is still not a given, temporary use could create opportunities for vacant spaces and furthermore contribute to spatial development (Kompier, 2009).

1.3 Problem posing

The use of temporary vacant spaces requires further research and it raises several questions. The main research question that comes in mind is mentioned below.

Research question: Which use can be made of temporary vacant spaces?

In addition to this, to provide an answer to this research question, it is of importance to answer the sub-questions that are mentioned below.

Sub-questions:

- What is vacant space and how does it arise?
- What are the options for vacant spaces?
- What is temporary use?
- How does temporary use operate?
- What are the options for temporary use?

1.4 Structure of the thesis

The structure of this paper is as follows. The theoretical framework is set out in chapter 2. This framework is divided into five paragraphs, which give answer to the five sub questions that are posed above. In paragraph one vacancy is explained. After that, in paragraph 2 the options for vacancy spaces are set out. In paragraph 3 temporary use is defined. Paragraph 4 explains how temporary use operates. Finally, in the last paragraph of the framework, the different options for temporary use are set out. In chapter 3 you can find the conceptual model, which is a visualisation of the theoretical framework. The methodology that was used for the case study research and its ethical considerations can be found in chapter 4. After that, the results and analyses from the data collection of the case study are set out in chapter 5. In chapter 6 the conclusions from this research are drawn. Lastly, the interview questions and the transcripts are to be found in the appendix, after the bibliography.

2. Theoretical framework

In the theoretical framework, attention is paid to the most important concepts, definitions and theories in light of this thesis. The theoretical framework has the same structure as the sub-questions mentioned in chapter 1.3. In the first paragraph, we shall pay attention to vacancy. After that in paragraph 2, the options for vacant spaces are investigated. In paragraph 3 the definition of temporary use is defined. In paragraph 4 explains how temporary use operates. Lastly, in paragraph 5, the different options for temporary use are set out.

2.1 Vacant space

To define vacant space, we must look at its origin, the way it was created. The term vacant space can refer to vacant buildings, however it can also refer to vacant land. Both tend to point out the potential for future development of the building or land. The causes of vacancy explain the absence of activity (Nefs, 2006).

According to Hek et al. (2004) these causes of vacancy can be categorized:

- Relocation, actors move between different places, if an actor relocates it can cause vacancy.
- Quality demand, due to technological developments quality demands can change over time. Whenever a property does not meet these demands, the area could become vacant.
- Location, actors are looking for the best location for their property. Important here is the reachability. Actors select the best location and occasionally replace their property for a property better located. This is how vacancy might occur.
- Demand and supply, conjunctural changes might be the cause of vacancy. When the demand for housing is very high, prices are increasing and as a consequence developers tend to build more. However, what is important to know is that it takes a couple of years to build. Thus, in the end the market conditions can be a lot different than at the beginning of the building process. When demand is less after those years of building, vacancy may occur.
- Change in demand, when a building is made for a specific function, then it could not be used as efficiently if one attempts to change its function. A good example is industrial heritage, which we will explain below

Industrial heritage

Changes in production processes, scaling and the existence of the European Union changed the industry in the Netherlands. The focus nowadays is more towards industrial development and services rather than industrial production. For that reason, industrial production has reduced and industrial buildings are becoming vacant more frequently. This example is applicable to the case study, "Het Suikerunie terrein".

- The quality of the building itself, a building has a point where it is not usable because of economic and technical obsolescence. This leads to vacancy.

Besides the causes of vacancy, the types of vacancy tend to explain why some vacant spaces are vacant for a long time, while other spaces are only shortly vacant. The types of vacancy can also be categorized, according to Hulsman (1993):

- Initial vacancy, this vacancy occurs when a building project is completed but is not yet in use. This type of vacancy represents merely between 1 and 2 percent of the total housing stock.
- Frictional vacancy, this vacancy is necessary for relocation. Usually this type of vacancy is regarded as normal if it is between 4 and 5 percent of the total vacancy.

- Conjunctural vacancy, this is a temporary vacancy as a consequence of the fluctuations in supply and demand due to conjunctural changes.
- Structural vacancy, this is vacancy that exists for more than three years.

2.2 Options for vacant space

Vacancy offers various options for its use. In addition to this, the kind of use that is chosen for a specific space depends on local demands and future needs. According to Dransfeld and Lehman (2008), after a vacant space is abandoned, it is most likely that one of these options for reuse of the area follows:

1. Immediate reuse of the vacant space, this means that the present zoning plan persists.
2. Immediate conversion, this implies that the area continues to be used, however this use is implemented under new regulations.
3. Renaturation, this means that vacant space is abandoned and can "return to nature".
4. Vacancy, this implies that the area is left vacant for a longer period of time. However it is then followed by option 1, 2 or 3.

As a result of the financial crisis, many construction projects are delayed or discontinued. In addition to this, the current market conditions suggest that reuse and conversion are not likely to occur, due to the fact that investments in real estate are declining. Furthermore, there are several vacant areas in anticipation of long term planning developments. These areas often remain empty. Areas that are left vacant could attract criminality and illegal activities, like vandalism. Besides this, vacant areas tend to have a negative effect on their surrounding environment. For this reason, leaving a site vacant is not desirable for the environment. Besides that, leaving a space vacant could be expensive for the owner of the space. Due to the fact that the costs for owning the space remain, but there is no revenue in return (Rölling et al., g.d.). Therefore, there is currently an interest for another type of reuse that can function as a temporary bridge between vacancy and reuse or conversion. This option is called temporary use.

2.3 Definition of temporary use

To clarify the concept of temporary use, the definitions of temporary and use could be separated. Temporary is defined as lasting for only a limited period of time, considered not to be permanent. Its origin comes from the Latin word *temporaries*, which means time. The definition of use is the action of using something or the state of being used for a purpose. Additionally, take, hold or deploy as a means of accomplishing or achieving something. This word comes from the Latin word *uti*, which we now know as use.

Consequently, temporary use of space can be seen as an uncertain moment between two relatively certain moments. The point where the uncertainty begins is often very clear, that is where the space loses its old function. However, the process to the end result is often very uncertain and complex, since it depends on internal and external factors (Oosting, 2010). Bishop (2012) states that there is a problem with defining temporary use. This is due to the fact, that use is only temporary when it is proved to be so, by disappearing. For this reason temporary use can only be identified in hindsight. However, to simplify the definition of temporary use, it is based on the intention of the developer that the use should be temporary.

2.4 How temporary use operates

2.4.1 Differences between temporary and permanent use

According to Oswalt et al. (2003) temporary use has certain aspects in which it operates that differ it from other ways of using space. These aspects are mentioned below.

Temporary use could be successful with a minimum of investment

First of all, the costs for using temporary vacant spaces are often very low, for some projects using the space is even cost-free. This is due to the lack of real estate investments, as a consequence of the crisis. These low costs create an opportunity for users that are normally not willing to pay for market prices or for financially weak players. Moreover, users of temporary vacant space tend to use the area with a minimum of investment. Partly due to the fact that these projects are only temporary. Therefore, most users recycle spaces and materials to cut costs.

Temporary use could act as a laboratory for new economies.

As mentioned above, temporary vacant spaces create business opportunities for groups that are normally excluded from using land, because they lack the necessary capital. These temporary vacant areas create a unique environment of experiment for new economies. Ideas can development without the pressure of high costs for using the space. Therefore, vacant spaces are attractive for many start-up companies in new economies. An example of such a new economy is the creative economy. According to Florida (2003) economic regional growth will occur where the creative class is settled. This is partly due to the fact that regional growth lies in the endowments of highly educated and productive people, Florida (2003) calls these people the creative class.

Temporary use is mostly organized in clusters and networks.

In most cases temporary use is developed in clusters. Clustering is creating advantages for regions and firms in which they operate. These advantages include competitiveness, increasing productivity, job growth and also innovation. Furthermore, creative clusters are favoured above all. Additionally, a characteristic of creative firms is that they thrive best in each other's company (Bagwell, 2008).

2.4.2. The principles behind temporary use

To make a project based on temporary use successful, there are certain principles that are recommended to follow (Brebba, 2011).

- Temporary use must reflect the character of the place in which it is present. In this way temporary use is not harming its environment. Apart from this, public support is taken very seriously in these projects.
- Temporary use that is unique must be encouraged. This is due to the fact, that unique activities might represent the future marketplace.
- Temporary use must not compete, but in fact it should complement permanent businesses. Temporary users pay little rent for the use of their space. While other actors pay for full market prices. Therefore, temporary use must not compete with permanent businesses. Permanent businesses could even benefit from temporary projects, due to the fact that these projects could attract new consumers for the entire area.

2.4.1 Effect of temporary use on the location

Temporary use has a certain impact on its environment and on the location in which it operates. These effects are different in every planning project based on internal and external influences. The possible effects of temporary use on its location, are mentioned below (Oswalt et al., 2003):

- Stand in, the effect of temporary use only has an effect on the location for the time that is available, this effect is therefore not long lasting.
- Pioneer, the temporary use is the first urban use of the site, establishing a way of settlement which might become permanent.
- Parasite, temporary use takes advantage of existing developments and depends on permanent uses.
- Impulse, temporary use creates an impulse for the areas development.
- Coexistence, the area becomes permanently used, but temporary use remains to exist next to that.
- Displacement, this is an unprepared way in which permanent uses become temporary, because it is displaced.
- Subversion, temporary use as a political statement, it hinders permanent use.
- Consolidation, temporary use becomes permanent use after success.

2.5 The options for temporary use

The way that temporary use is created is different in every project. However, important to keep in mind is the fact that temporary use is created with a minimum of investment. Thus, the environmental changes that are often required for a certain use, need to be cost effective. Furthermore, construction costs are often kept low. This limits the possible options for projects that include temporary use. With this in mind, this thesis investigates three main options for temporary use, including: building reuse, landscape beautification and temporary constructions.

Building reuse

This option is mostly chosen for economic reasons. Using an existing building in temporary projects is very cost effective and takes little construction time. Other than for economic reasons, through building reuse the identity of the environment is kept. Citizens often identify themselves with their environment, for that reason demolition is not always supported by citizens. Furthermore, emotion plays a significant role in building reuse. Buildings have an emotional value to people. Besides that, more companies and institutions are willing to settle in a building that differs from contemporary architecture (Hek et al., 2004).

Landscape beautification

Temporary use can create green space in urban areas. Entrepreneurs have the ability to transform vacant spaces into market places, agricultural sites and gardens. Additionally, landscape beautification could promote stability and can enhance property values. Moreover, green space increases the prices of surrounding residential housing. Landscape beautification can attract local tourism and can increase the quality of life for residents of the surrounding areas. Community gardens could be an option for landscape beautification. However, when these gardens become a successful part of the neighbourhood, the attempts to redevelop the area after temporary use, will likely get resistance from community members. For that reason, especially for community gardens, the risks to future development increases (Hollander, 2009).

Temporary constructions

Whenever something temporary is built, the exploitation time is short. For that reason, the time to payback construction costs is also very short. Therefore, when setting up temporary constructions, the building method requires quick and cheap supply of facilities. Consequently, lightweight materials are often being used. Examples of temporary constructions are inflatable (pneumatic) building systems and structures with a weather resistant coating. Furthermore, prefabricated building systems such as prefabricated containers are also used as temporary constructions. These systems are often available for rent for a period of time. To change the topic, building something for temporary use requires a long preparation time, due to licensing procedures. However, the construction time of temporary projects are shorter than that of permanent projects. The possibility exists that popular temporary projects are requested to stay. In that case, it is necessary to change the materials that were used for temporary constructions, due to the fact that the materials are usable for only a period of time (Bergevoet & Van Tuijl, 2013).

3. Conceptual model

The conceptual model is a visualisation of the theoretical framework. Figure 3.1 illustrates the model.

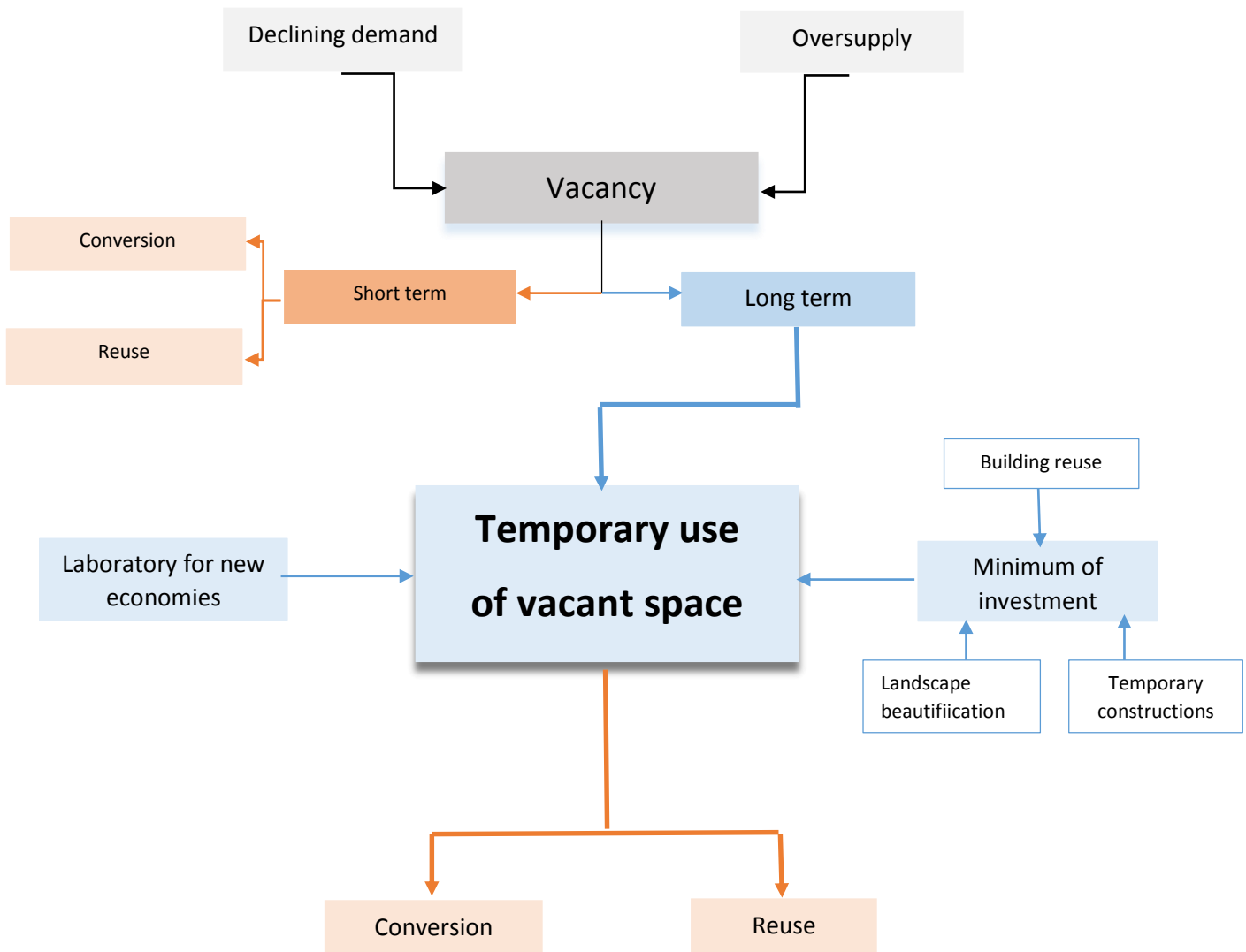

Figure 3.1: Conceptual model (Author)

4. Methodology

In this chapter we shall elaborate on the used research method. Additionally, the surrounding ethnics are also investigated. In paragraph 4.4 we shall introduce the interviewees that were questioned for this research. The interview guide and the transcripts of the interviews are to be found in the appendix, which is in chapter 7.

4.1 Research approach

This research focuses on the temporary use of vacant space, with a case study as a testing ground for all theories. For this thesis a qualitative research approach was chosen. This is due to the fact that human behaviour is subjective and complex. Qualitative research explores meanings, intentions, emotions and values. It also allows the voice of the respondents to be heard. This approach is more fitting for this research, since this research investigates intentions and values involving temporary use. It attempts to obtain a more in depth view on what temporary use is and how it occurs. It is therefore important that respondents, who are very experienced with relation to this topic, explain their emotions, intentions and meanings with the concept. This could not be done through quantitative research, because the information that would be gathered, would be too limited (Clifford et al, 2010).

4.2 Semi-structured interviews (soft interviews)

In addition to this, the qualitative information was gathered through semi-structured interviews. According to Clifford a semi-structured interview is a verbal interchange where the interviewer attempts to obtain information from the interviewee by asking questions. The interviewer prepares a list of predetermined questions. Clifford mentions that a combination of different types of questions can be the most effective, but this depends on your topic. However, semi-structured interviews give participants the chance to explore issues they feel are important. Krueger and Casey (2000) explain that semi-structured interviews are about listening. The interviewer needs to be open to hear what people have to say and especially to not be judgemental. It is about being systematic with the information people give you. The open response in the participants own words give more than simply yes or no answers. The interviewer needs to brief him- or herself fully on the topic. Next to that, it is important to reflect on yourself and how your identity shapes the interaction you have with the participant. For this research it is necessary to record the interviews and take notes (Longhurst 2010).

The interviewees are as I said earlier, very experienced with temporary use. My main question is which use can be made of temporary vacant spaces. To answer this question, it is important to listen to what experienced actors have to say about the topic. The interviewees have very sensitive information, it is therefore necessary that they have to chance to share the knowledge that they feel is important. Next to that, the interviewees all have a different position in the process called temporary use. This means that it is important that they can focus on the questions that they feel are important in their position. Therefore, a semi-structured interview is the best way to gather information that is necessary to answer the main research question.

4.3 Ethical issues

The most important ethical issues are anonymity and confidentiality. Before the interview begins it is highly important that the interviewee is aware of these concepts. The information received needs to

remain confidential. It is important that the interviewee may withdraw from the interview at any time. Besides that, it is polite to keep the participant informed during the research process (Longhurst 2010).

Before the interview began, it was mentioned carefully, that the information would be used anonymously and that the information was used for this thesis only. Aside from that it was important to appoint that the interviewer had the possibility to stop at any time during the interview. The interviewees did not find anything offensive, maybe due to the fact that the interviewer was non-judgemental about the given answers.

4.4 The interviewees

As previously mentioned, five respondents were questioned to obtain the necessary data. The respondents were specifically chosen, because they are closely involved with "Het Suikerunie terrein". Besides this, they all have a different function in the development of the area. To answer the main question, which use can be made of temporary vacant spaces, it is important to gather information from actors with different positions and functions in spatial planning. The architect, for example, has a different background than a policy officer or an entrepreneur. The respondents were very helpful and open to the interviews, so asking them for an interview was no problem. They all had very specific ideas about temporary use. The interviewees and their function are to be found in table 4.4.

Table 4.4 The interviewees and their functions (Author)

Interviewees	Function
Respondent 1	Initiator Raffinage and urban developer
Respondent 2	Manager and developer, part of ploeg ID3
Respondent 3	Entrepreneur
Respondent 4	Architect
Respondent 5	Policy officer spatial economy

5. Results and analyses

In this chapter we will analyse the data, which has been obtained through semi-structured interviews. The main research question is which use can be made of temporary vacant spaces, this question is divided into several sub questions. In the theoretical framework we tried to answer these sub questions. During the interviews, it is explored how the actors that are involved in temporary use see the theories and concept surrounding temporary use. The analyses of the interviews are divided into several topics. The first topic investigates the general characteristics of temporary use and looks at what its pros and cons are. The second topic focuses on location. After that, the third topic looks at users for these temporary areas. At last, the fourth topic investigates the role of the government in temporary use.

We will look at the most notable things that stood out during the interviews. The purpose of these interviews is not to create a general opinion by looking at the results, but to gain a better insight. It is interesting to see what is of importance to the actors that are actively involved with “Het Suikerunie terrein”.

5.1 Temporary use

Questions were asked about the pros and cons of temporary use compared to permanent building. According to the literature, a benefit of temporary use is that it provides the freedom to experiment (Oosting, 2010). Interesting to see is that almost all interviewees were using the words experimenting and freedom as cons of temporary use.

An important part of creating freedom in planning projects is the new policy made by the government, named “Crisis- en Herstelwet”. This policy leads to renewal and acceleration of spatial development processes. This policy focuses on providing room for experiment and it may depart from legal rules that are hampering innovation. Administrative procedures are shortened and streamlined for the reason that projects can be implemented faster. This new policy is a great way of implementing temporary use in planning and making sure that freedom is guaranteed (Rijksoverheid, 2012).

The answer from the policy maker about the benefits of temporary use was however very different than from the other respondents. His answer is mentioned below.

Respondent 5: Well, I think temporary use is not even different. Nothing is so permanent that temporarily begun. So I do not do anything with the definition of temporary use at all. It are the people themselves that need to prove that they can do something.

Additionally, the financial benefits to the user of the area and the government were also mentioned frequently as pros.

To clarify this, temporary use generates temporary rental income. This can soften the already made interest expenses of the local government. This government can generate a revenue in anticipation of permanent buildings opportunities. For the users of these areas there is also a financial benefit. Due to the fact that many temporary used areas are made available free of charge, especially for projects with a social motive (Fikse et al., 2008).

Respondent 1: The second benefit is purely about the money. An area that usually yields negative returns to the owner in a period of silence.

Respondent 2: We also have the ability to look differently at rents. Then you could create situations where things happen sooner than elsewhere. The initial investment is lower.

Respondent 5: You do not want to shove a huge rent bill in front of a starting entrepreneur. So therefore we have to let them settle for free.

When one glances on the disadvantages of temporary use, what was interesting was the answer of the entrepreneur, she mentioned:

Respondent 3: This is not a good example of a temporary used area, because the local government said that it could be used for fifteen years. Which is actually quite long. Therefore, you do not feel the disadvantages of temporary use.

Another comment on the disadvantages of temporary use was made by the architect, he mentioned:

Respondent 4: And the downside of temporary use is that we have to deal with uncertainty and indeterminacy.

This uncertainty plays a big part in projects based on temporary use. For that reason, not every user is suitable for such a temporary project (Saris, 2008).

5.2 Location

An important aspect of location is the connection between the temporarily used area and the city. Temporary use could create value in the short term, because it can integrate the vacant area with the city or region (Oosting, 2010). What is remarkable, is the fact that several respondents stated that the area was not connected to the city at all. Most respondents see this as a big disadvantage. However, the entrepreneur (respondent 3) mentioned something that is not to be found in literature. This respondent mentioned that the lack of connection with the city makes the area mysterious and in some way very appealing.

Another significant perspective of location raises the question whether the temporarily used area should be used by locals, rather than by people outside the area. Oosting (2010) assumes that locality is central in temporary use and that initiatives for the temporary used areas need to come from locals exclusively. The most respondents emphasized that locals should be the ones using the area. In addition to this, the urban developer answered that it might be crucial that locals use the area, because it establishes a stronger connection between the city and the area.

The respondents were also asked about the future of this project on the location. These were their responses:

Respondent 1: In the end it can become the engine of the region. Then you can built residential homes next to that. It is not a 100 percent temporarily. If you see something that is successful you can let it stand. However, you will have to pay for the full prize in the end.

Respondent 2: After 15 years, we will not have a harsh censorship. That would be stupid. Then we will get a smooth transition. But 15 years is a long time for a business in the hospitality industry.

The answer from respondent 1 can be compared to the one of the effects on the location which are mentioned in the theoretical framework in paragraph 2.4. This effect is: coexistence, the area becomes permanently used, but temporary use still exists next to that.

5.3 The users of temporary vacant space

The respondents were asked which kinds of companies would be suitable to be the users of the area. As a response, multiple respondents answered that creative companies would be suitable. One respondent mentioned that sectors that are having difficulty to settle elsewhere in the city are the sectors that are suitable for temporarily used areas.

Whether creativity is of importance to temporary use was one of the other questions. One respondent questioned why the creative industries are looked at as the nomads of the city. In contrast however, the current developer of the area stated that the type of entrepreneurs that are creative, are those that are able to deal with the challenges and difficulties of temporarily using an area.

Respondent 1: Sectors which are difficult to settle somewhere at this moment. The classical theme of the creative sector, when the creative industries suffers then it becomes creative. The creative industries as the nomads of the city.

Respondent 2: The type of entrepreneurs that try to reinvent themselves. I think that fits very well with the challenges and also the opportunities that you have when you are talking about temporary use.

Respondent 5: The terrain currently pulls pioneers. Those are the people in the start-up phase who want to try something new and start something new. Certainly not with permanent and temporary use in their minds. They just want to start now.

The policy officer stated that AOC Terra, an educational institution, would be a very fitting user for the entire area. Education is an important sector for Groningen, because Groningen has been appointed as “City of Education” and is even called “City of Knowledge”. Additionally, the idea of using the area for educational institutions, fits the current “Groningen City of Talent” campaign (Gemeente Groningen, 2015).

Likewise, food and energy were mentioned as options along the creative economy. In addition to this, Food and Energy are part of “Het Topsectorenbeleid”. “Het Topsectorenbeleid” is a policy the national government created that focuses on nine different economic sectors that stimulate innovation. Food is mentioned more often by the respondents than energy as a suitable sector for the area. This might be due to the fact that Groningen has an agricultural background (Topsectoren g.d.).

5.4 A new function for the government

What stood out during all the interviews was that the old way of looking at planning projects, working top-down, are not beneficial for a temporarily used area. The policy worker from the government mentioned that the government should play a different part in the developing process of a temporarily used area. The government should not make too many restrictions and should act as a facilitator instead of a manager. In addition to this, the developer of the area mentioned that providing the freedom the experiment and making room for both failure and success are of great importance to a temporarily used area.

Respondent 1: Here at “Het Suikerunie terrein”, you are searching for a way of organizing a bottom-up principle. That is possible, however you need to offer a 100 percent freedom for the users. This means that the local government needs to let go of things. This is the dilemma between making money and ideology.

Respondent 5: Make the area available for new activities and do not get involved. Ultimately it is about encouraging entrepreneurship.

When we look at the literature involving temporary use, the switch from active to facilitating policy is often mentioned.

Local governments are selective in their land policy. This is partly due to deteriorating market conditions, limited room for investment and financial risks. Governments should distinguish between ambition, direction and risks. In 2011, several governments determined a new note on land policy. Some governments' preferred active land policy, but an increasing part chose a more facilitating role (Berns et al., 2012).

6. Conclusions

The main research question of this thesis is which use can be made of temporary vacant spaces. Interviews and literature were used to try to answer this question. From those interviews and the relevant literature conclusions may be drawn.

As a result of the financial crisis vacancy rates are rising. As a consequence, those vacant areas can attract unwanted developments. For example attracting illegal activities and deterioration when they are left vacant. The government wants to prevent these activities by creating new opportunities for vacant areas. However, current market conditions and forecasts suggest that in the future vacancy will rather increase than decrease. Next to that, the financial crisis has led to shrinking investments in real estate. That being the case, areas that are obsolete and vacant do not always attract commercial investments in times of crisis.

Therefore, the government is trying to give these vacant areas a new function, without having these commercial investments. That is where temporary use is brought to the attention. Governments make the vacant spaces available for a low price and for a period of time. In this way, they can attract the actors that are normally not able to pay for market prices. These low prices give actors that are normally not able to participate in the real estate market the chance to settle somewhere. Additionally, these people can give the area a new input with creative ideas and with a low investment rate. These actors are often associated with the creative economy. This is due to the fact that the creative economy is more focused on development rather than on making money. To enhance that, the creative economy can fit with the challenges and opportunities of vacant areas.

The government needs to provide a certain guarantee of freedom for these type of users, so that they have the room to experiment and create these ideas. This is why temporary used areas are often seen as experimenting grounds. Providing this freedom requires a different function of the government. Where it acts as a facilitator rather than a ruler.

Since temporary use is a rather new way of dealing with vacancy, its outcomes can be uncertain. Temporary used areas can be replaced by permanent building when the predetermined time of the temporary project has come to an end. However, when the project is a success it can become permanent. In case of "Het Suikerunie terrein", its future is not yet determined.

I would recommend to investigate flexibility of buildings and land as a more generally concept in spatial planning. With flexibility I mean the way a space could adjust to different circumstances, like the financial crisis. In the Netherlands we are used to look at spatial planning as something constructed top-down and as something that works towards an end result. However, the financial crisis has shown us that there is no end result when there is no demand for these spaces. Furthermore, buildings and lands are less likely to become vacant, when they could be used for multiple functions, making them more flexible.

Bibliography

- Bagwell, S. (2008). Creative clusters and city growth. *Creative Industries Journal*, 1(1), 31-46.
- Bergevoet, T. & Van Tuijl, M. (2013). *De flexibele stad, Oplossingen voor leegstand en krimp*. Amsterdam: Nai uitgevers.
- Berns, S.W. & Van den Bouwhuijsen, E.C.M. & Celik, H. (2012). Financiële effecten crisis bij gemeentelijke grondbedrijven.
- Bishop, P. (2012). *The Temporary City*. Londen: Routledge.
- Brebbia, C.A. (2011). *The Sustainable World*. UK: WIT Press.
- Buitelaar, E. & Sorel, N. & Verwest, F. & Van Dongen, F. & Bregman, A. (2013). Gebiedsontwikkeling en commerciële vastgoedmarkten: een institutionale analyse van het (over)aanbod van winkels en kantoren. Den Haag/Amsterdam: Planbureau voor de leefomgeving/Amsterdam School of Real Estate.
- Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (2010). *Key methods in Geography. 2nd edition*. London: SAGE Publications.
- Dransfeld, E. & Lehman, D. (2008). *Temporäre Nutzungen Als Bestandteil Des Modernen Baulandmanagements*. Dortmund: Forum Baulandmanagement NRW
- Fikse, R. & Van der Voordt, T. & Bijleveld, S. (2008). Transformatie als oplossing voor leegstand. *Boss Magazine*, 44-49.
- Florida, R. (2003). Cities and the Creative Class. *City&Community*, 3(2), 3-19.
- Gemeente Groningen (2015). Groningen Onderwijsstad. Geraadpleegd op 10-05-2015 via <http://gemeente.groningen.nl/onderwijs/groningen-onderwijsstad>. Groningen: Gemeente Groningen.
- Hek, M. & Kamstra, J. & Geraedts, R.P. (2004). *Herbestemmingswijzer*. Delft: Publikatieburo Bouwkunde.
- Hollander, J.B. (2009). *Planning shrinking cities*. Burlington: University of Vermont Press.
- Hulsman, C.L. (1998). *Transformatie van kantoorgebouwen: sturingmiddelen om herbestemming van kantoorpanden te bevorderen*. Delft: Delft University Press.
- Kompier, V. (2009). Tijdelijkheid als nieuw stadsontwikkelingsconcept. *Rooilijn*, 42(6), 434-441.
- Krueger, R.A. & Casey, M.A. (2000). *Focus groups, A Practical Guide for Applied Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Longhurst, R. (2010). Semi-structured Interviews and Focus groups. In N.L. Clifford & S. French & G. Valentine (Red.), *Key Methods in Geography* (pp. 103-115). London: SAGE Publications.
- Muller, K. (2013). *Kaderstelling tijdelijk gebruik Suikerunie locatie*. RO 13.3800581. Groningen: s.n.
- Nefs, M. (2006). Unused urban space conservation or transformation? Polemics about the future of urban wastelands and abandoned buildings. *City & Time*, 2 (1), 47-58.

Oosting, K. (2010). Tijd als strategische partner. *Agora*, 26(3), 31-34.

Oswalt, P. & Overmeyer, K. & Misselwitz, P. (2003). *Urban Catalyst, The Power of Temporary Use*. Germany: DOM Publishers.

Rijksoverheid (2012). *Crisis en herstelwet brengt ruimtelijke ontwikkeling weer in beweging*. Geraadpleegd op: 15-05-2015 via <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2012/05/21/crisis-en-herstelwet-brengt-ruimtelijke-ontwikkeling-weer-in-beweging.html>.

Rölling, I. & Beun, N. & Fransen, N. & Greuter, N. (g.d.). *Tijdelijk anders bestemmen*. Nederland: D.EFAC.TO architectuur & stedenbouw.

Saris, J. (2008). *Nieuwe ideeën voor oude gebouwen*. Amsterdam: NAI uitgevers.

Topsectoren (g.d.). *Topsectoren*. Geraadpleegd op 14-05-2015 via <http://topsectoren.nl/>.

7. Appendix: Interview questions

I'm Sophie Louise Proce, student at the University of Groningen. I am currently studying Human Geography and Planning and I am in my third year. For my thesis I chose the topic: temporary use of vacant spaces, with Het Suikerunie terrein as a case study. This interview will be included in the results of my research and it will be processed anonymously. You have the right to not answer or to stop the interview whenever you want. This interview is used only for my bachelor thesis. If there are any ambiguities you can always ask questions.

Interview Suikerunie terrein

General questions

- Do you mind if this interview is being recorded?
- Do you have any questions before we begin the interview?
- What is your role in the development of Het Suikerunie terrein?
- How long have you been involved in the development of Het Suikerunie terrein?
- With which actors do you work together when it comes to the development of Het Suikerunie terrein?

Questions concerning temporary use in general

- What do you see as the biggest advantage of temporary use of vacant space compared to permanent use?
- Could you name any disadvantages when it comes to temporary use?

Questions concerning location

- To what extent does the appearance of the terrain have an effect on the activities that take place?
- To what extent is the property connected to the city?
- Which sectors of businesses are suitable for the area?
- Is it in your opinion important that the area is used by local entrepreneurs?

Questions concerning the creative industry and innovation

- How important is creativity when it comes to temporary use?
- To what extent do the users of the area have the possibility to develop creatively?
- Could Het Suikerunie terrein be seen as a room for experiment?

Questions concerning clustering

- How would you describe the cooperation between the actors that are involved?
- Have you gained new ideas through collaboration with different actors?
- To what extent do you think it is an advantage or a disadvantage that different companies come together in one place? Instead of companies that are geographically dispersed?

Concluding questions

- To what extent is the project of Het Suikerunie terrein successful so far?
- What happens when the project is finished?

I want to thank you for your cooperation. Do you have any questions at the moment? I want to say again that the interview will be processed anonymously and that it used only for my bachelor thesis. If you want to read this interview or my thesis I would love to send you a copy. Thanks again.

8. Appendix: Transcripts

Interview Respondent 1

Ik ben Sophie Louise Proce, student aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ik ben momenteel derdejaars student Sociale Geografie en Planologie. Voor mijn bachelorscriptie heb ik gekozen voor het onderwerp: tijdelijk ruimtegebruik van leegstaande plekken met als case study het Suikerunie terrein. Dit gesprek zal anoniem in de resultaten van mijn onderzoek verwerkt worden. U heeft het recht om vragen niet te beantwoorden of om te stoppen met het interview wanneer u dat wilt. Dit interview wordt alleen gebruikt voor mijn bachelor scriptie. Als er eventuele onduidelijkheden zijn dan kunt u altijd vragen stellen.

S: Heeft u er bezwaar tegen als dit gesprek wordt opgenomen?

R1: Nee.

S: Zal ik u of je zeggen?

R1: Je.

S: Um, heb je voor we beginnen nog vragen?

R1: Uh nee.

S: Aan mij? Nee?

R1: Ik ben benieuwd naar jouw vragen.

S: Oke, wat is uw, je functie in de ontwikkeling van het Suikerunie terrein?

R1: Hahah, um..

S: In het kort?

R1: Ik ben, ik ben gevraagd door gebruikers van het Suikerunie terrein.

S: Ja.

R1: Op het moment dat ze niet goed wisten in welke positie ze zaten ten opzichte van de eigenaar.

S: Oke.

R1: En daarna heb ik zeg maar de gebruikers geholpen op positie te bepalen.

S: Oke en hoelang ben je al betrokken bij de ontwikkeling van het terrein?

R1: Dat is sinds maart, maart 2014 denk ik.

S: Oke, en met welke andere actoren heb je het meest samengewerkt aan de ontwikkeling van het terrein?

R1: Dat zijn er heel wat. Dus uh. Ik heb me bemoeit met de uh amtenaren van de gemeente Groningen. De gemeente Groningen is eigenaar van het het terrein, dus sowieso moet je bij die ambtenaren terecht komen. Maar ook bij de wethouders, zeg ik, twee stuks.

S: Ja.

R1: Uh, met politici van de provincie gesproken. Daarna met de potentiële beheerders die via de tender gevraagd waren om een aanbidding te doen. Um en met gebruikers of potentiële gebruikers zal ik maar zeggen die niet uh al aanwezig waren, maar die mogelijk ook een positie zouden willen hebben.

S: Oke, dan beginnen met ik met twee algemene vragen over tijdelijk ruimtegebruik. Um, wat zie je als het grootste voordeel van tijdelijk gebruiken van de ruimte in plaats van het permanente gebruik?

R1: Ah der zijn er twee vind ik.

S: Oke, dat mag ook.

R1: Een van de eerste is dat het de gelegenheid geeft om uh te experimenteren. Dus om een gebied in gebruik te nemen, waarbij je de grenzen allemaal niet zo nauw hoeft te nemen. Dus je kunt zoeken naar um, nieuwe manieren van ontwikkelen, nieuwe manieren van omgaan met bestuur. Nieuwe manieren van ja wat voor zeg maar trends der zijn en welke zaken zich zeg maar, wat nu zouden kunnen ontwikkelen. En een tweede is puur om geld en gaan niet om mijn geld, maar om het feit van ben je in staat om een gebied wat normaal gesproken zeg maar verlies oplevert voor de

eigenaar in een periode van stilte mogelijk wijs toch van een impuls te voorzien, dat het iets opbrengt.

S: Oke.

R1: En dat hoeft dan niet gelijk de hoofdprijs te zijn maar uh in ieder geval zeg maar dat je een soort quitte speelt.

S: Ja.

R1: De kosten die je er voor hebt.

S: Goed. En wat is het, wat zijn. Of wat is het grootste eventuele nadeel wat bij tijdelijk gebruikt komt kijken, ten opzichte weer van het permanente gebruik?

R1: Dat is perspectief. Uh, omdat ik zal bijvoorbeeld als je een energie vraagstuk wil oplossen en je hebt maar vijf jaar of tien jaar. Dan rendeert het feitelijk niet. Dus veel functies die, die die eigenlijk ja wat duurzamer zijn of wat langer of wat langer zouden moeten kunnen voortbestaan, voordat ze iets opbrengen.

S: Ja.

R1: Die krijgen eigenlijk geen kans. En dat is uh, dat staat een beetje haaks tegenover ten opzichte van het. Dus als je zegt ja ik wil tijdelijk en ik wil ook wel iets nieuws en iets experimenteels dan etcetera.

S: Ja.

R1: Dan haalt eigenlijk die tijdelijkheid het ook weer voor een deel tegen.

S: Ja.

R1: Dat veel, zeg maar. Kijk op het moment dat je goed investeren in nieuwe dingen dan wil je ook dat het uiteindelijk op termijn gaat renderen.

S: Ja.

R1: En omdat het nieuw is duurt het wat langer, dus de aanloop tijd is langer voordat het iets begint op te brengen. Dan zeggen ze tijdelijk vijf jaar of zes jaar. Ja dan moet je weer inpakken en wegwezen, dan denk ja goed dan ga ik wel elders zitten. Dat maakt niet heel veel uit 10 of 20 jaar.

S: Oke, precies.

R1: Dat is een nadeel.

S: En ik heb nu vragen over de locatie.

R1: Ja.

S: In hoeverre heeft de uitstraling van het terrein invloed op uh de activiteiten die er plaats vinden?

R1: Op dit moment niet, omdat het heel uh ja althans, als het over het Suikerunie terrein gaat?

S: Ja precies, over het Suikerunie terrein.

R1: Ja want dat is voor ieder terrein is dat anders.

S: Ja voor dit terrein specifiek.

R1: Ja in dit geval, het is omdat het aan de andere kant van de van de ring weg ligt en uh eigenlijk een soort gebied is wat zich nog niet vervlochten heeft met de stad. Kun Je van alles eigenlijk nog wel proberen. Ook ruimtelijk en pragmatisch.

S: Maar dan hebben we het meer over de uitstraling van het terrein, dat het een Suikerfabriek was heeft dat nu nog wat te maken met de activiteiten die er plaats vinden?

R1: Nee, nauwelijks.

S: Dat niet?

R1: Het is zo ongelofelijk besloten. Alles wat er stond in gesloopt.

S: Ja?

R1: Feitelijk staat er één of twee gebouwen staat er overeind en die stralen nauwelijks meer iets uit van de historie van.

S: Oke.

R1: Van wat er geweest is.

S: Oke.

R1: Hoewel zeg maar dat dat gebouw wat er staat is wel een fantastisch gebouw, maar die..

S: Ja daarom.

R1: Je hebt niet meer het gevoel dat het de Suikerunie was.

S: Nee.

R1: Mooi industrieel gebouw wel. Uit een..

S: Puur uit alleen het zicht?

R1: Ja, alleen het zicht is prachtig.

S: Nou, je had het al even vernoemd. Maar in hoeverre staat het terrein in verbinding met de stad momenteel?

R1: Heel slecht..

S: Slecht?

R1: Ja heel slecht. Dus een uh. Er is feitelijk maar één toegang waar vroeger de uh de suikerbieten auto's in- en uitreden. Um, die toegang is alleen per auto te bereiken.

S: Oke.

R1: Um, was voorheen ook per fiets te bereiken, maar het spoor de spoorweg overgang is afgesloten.

S: Oke.

R1: Bij de van Heemkerkstraat. Dus Je komt er niet makkelijk in met je fiets. Maar er is, uhh.

Vanwege de veiligheid hebben ze twee voetbruggen hebben ze aangelegd.

S: Oke.

R1: Ook in een industriegebied. En daar, die moet Je wel weten te vinden.

S: Ja?

R1: Maar dan kan je weer met de auto niet door etc etc. Maar het is dus wel te bereiken, ter voet.

S: Oke, met de fiets.

R1: En een ander probleem is dat het gebied zo is afgeschermd dat je, dat je moet bellen naar de conciërge als het ware om te vragen of het hek open gaat. En dat kan nog wel eens problematisch zijn.

S: Wauw.

R1: Het is niet makkelijk toegankelijk.

S: Nee dus..

R1: Maar dat moet komend jaar wel veranderen.

S: Dus het staat nog niet in hele goede verbinding met de stad?

R1: Nee nauwelijks.

S: Oke, uh dan een andere voor welke sectoren bedrijven is het terrein volgens u geschikt? Wat voor soort bedrijvigheid zal er plaats vinden?

R1: Volgens jou? Haha.

S: Ja volgens jou wordt het dan sorry, haha. Staat zo geschreven.

R1: Uh.. Ja dat is een zoektocht. Kijk de gemeente heeft bepaald dat er dat is natuurlijk de reden waarom het niet ontwikkeld wordt is uh, omdat er een aantal woonlocaties liggen in de stad die niet uh die niet tot ontwikkelingen komen.

S: Nee..

R1: Op dit moment, in deze jaren.

S: Nee.

R1: Uh, zou je die locaties dus ook gebruiken om daar woningbouw op te plaatsen dan belemmer Je de of dan verdund dat zeg maar de mogelijkheid voor de andere locaties. Dus dat wil zeggen, ze zette het qua woningbouw opslot.

S: Ja.

R1: Dus als dat zo is, dan komt de vraag wat dan wel?

S: Ja.

R1: En dan zeg Je, ja dat is juist het interessante. Dat je een aantal dingen zou kunnen onderzoeken wat Je daar kan plaatsen.

S: Oke, dat is dat experimenteer gedeelte ?

R1: Ja, in die zin zou Je kunnen zeggen Je kunt op alle nieuwe thema's die op het ogenblik zijn als het gaat om voeding, of als het gaat om creatieve industrie uh..

S: Ja.

R1: Uh die op het ogenblik moeilijk plaatsen krijgen enzovoorts.

S: Ja.

R1: Voedsel keten, of energie en al dat soort vraag stukken. Dat Je zegt nou dat is misschien een mooi speelveld, omdat eens te bekijken of die op zich een plaats zouden kunnen krijgen.

S: Want die krijgen ze niet in de stad?

R1: Niet makkelijk. Het is, in de stad is het wel aanwezig, maar dat gebeurt vaker op verschillende plekken. Het is verspreid het is daarom eigenlijk ook niet zo krachtig. Maar dit is een gebied van uh, wat dacht ik, toch 14/15 hectare, waarin Je kunt proberen dat een keer te concentreren. En die kracht ook te laten zien.

S: Ja.

R1: Het is ook wel gebleken dat in de zoektocht wie daar zich zou kunnen vestigen.

S: Ja?

R1: Uh, dan merk Je dat er in de stad zoveel van die eilandjes zijn waar dingen op gebeuren die Je zelf niet eens weet.

S: Nee.

R1: Maar toevallig tegenkomt. Dus die kennis en die ontwikkelingskant uh mogelijkheden die zijn er wel, alleen ze vinden elkaar niet en dat terrein is precies mooie mogelijkheid om te zeggen nou goed misschien daar.

S: Ja.

R1: Je kunt ze samenvoegen en daar een bepaalde kracht vormen ja.

S: Oke, uh. Is volgens jou het belangrijk dat het terrein wordt gebruikt door lokale ondernemers? Door mensen uit de stad of uit de provincie Groningen in plaats van mensen van verder weg?

R1: Aha. Um, in. Het is.. Dat is een keuze.

S: Oke.

R1: Als Je me het persoonlijk keuze vraagt..

S: Ja.

R1: Dan zeg ik Ja. Het zou boeiend zijn als je in staat bent om een aantal dingen uh lokaal en knelpunten lokaal zou kunnen oplossen of kansmaken het lokaal zou kunnen oplossen. Of zou kunnen benutten.

S: Ja.

R1: Um, en waarom? Ja ik vind het, maar dat is een keuze. Want kijk voor het zelfde geldt zeg je nou ja wat maakt het uit als het toch in belangrijke mate om vernieuwing gaat of uh.. en om geld verdienen.

S: Ja.

R1: Dan kun Je ook naar Amsterdam gaan en zeggen die Verkade die maakt koekjes en die wil speciale koekjes maken die will die 14 hectare wel huren.

S: Ja.

R1: Dan is dat natuurlijk ook prima. Maar het is niet zo stads. Um, dus het is meer een soort thema wat je kiest, omdat Je weet dat na de tijdelijk zou je eigenlijk willen dat uh de Suikerunie het Suikerunie terrein min of meer een onderdeel wordt van de stad. En als je dat wilt doen, dan moet Je daar weer niet een, een industriële vestiging plaatsen die eigenlijk uiteindelijk ook niks met die stad te maken heeft. Misschien wel qua werkgelegenheid, maar niet, niet functioneel. En daar zou je dus nu kunnen zeggen ik ga met een aantal functies proberen die iets te maken hebben die zich later aan Vinkhuizen kunnen kopen.

S: Oke.

R1: Of aan deze kant, de Zeeheldenbuurt.

S: Ja.

R1: Dan zit Je er iets mee te maken krijgt. Dus de toekomst ervan is uiteindelijk naar die 15 á 20 Jaar willen ze daar toch wel een woningbouwlocatie van maken in die sfeer. Ja dan probeer je daar nu wat leven in te brengen.

S: Alvast?

R1: Ja wat Gronings leven in te brengen, zodat het zich klaar of misschien wat makkelijk laat verweven aan..

S: Goed, Gronings leven dat vind ik mooi.

R1: Ja.

S: Haha. En nu heb ik wat vragen over om de creatieve sector. De creatieve economie en innovatie

R1: Ja, Ja.

S: Uh, hoe belangrijk is creativiteit volgens Jou als het gaat om tijdelijk ruimtegebruik in het algemeen?

R1: Ja eigenlijk vind ik het al te zot voor woorden dat de creatieve industrie zich over het algemeen vestigt in dingen die maar even daar zijn en springen.

S: Oke.

R1: Dat is een soort klassiek thema van elk, als de creatieve sector maar lijdt dan worden ze creatief.

S: Oke zo, door de tijdelijkheid?

R1: Ja, door de tijdelijkheid. Dus uh, iedere keer een zweep achter me dan word ik wel creatief om weer wat nieuws te verzinnen. Maar feitelijk is het natuurlijk ook onzin. Ik bedoel ze zijn der en het is ook een soort romantisch thema of zoiets dat slaat ook helemaal nergens op. Die mensen zijn uit zichzelf al creatief op het moment dat ze elkaar kunnen vinden.

S: Ja, precies.

R1: Maar ook nog eens een keer als ze kennis kunnen uitwisselen, want wat je ook vaak tegenkomt in die sectoren is dat iedereen opnieuw weer het wiel uitvindt en ik denk dat je. Ja denkt wat een onzin eigenlijk. Bij elkaar zitten is inspireer je ook.

S: Oke.

R1: En, uh er is als Je kijkt naar de creatieve industrie dat is een dat zijn de nomaden van de stad als het ware en waarom eigenlijk?

S: Ze trekken van plek naar plek?

R1: Van plek naar plek. En vaak ook zijn het zwakke plekken waar niet zoveel voor wordt betaald.

S: Ja.

R1: En omgekeerd als je. Niemand wilt ze missen, want iedereen weet dat het zo fucking..

S: Haha.

R1: Haha, belangrijk is voor de stad. Haha.

S: Haha, ja precies.

R1: Dat die sectoren er is omdat het beweging geeft. Het geeft de vernieuwing de innovatie, ze bedenken dingen. Daar komen de evenementen vandaan het is de, het is een. Als ze er niet zouden zijn dan, dan, dan stort het ook als een soort museum in elkaar natuurlijk. Dus ze zorgen voor de beweging. En daarom vind ik het wel belangrijk dat het doe.

S: Oke.

R1: En bij elkaar trekken, ja. Overigens laten die mensen, de creatieve sector laat zich niet makkelijk organiseren.

S: Nee.

R1: Bij elkaar brengen, dat is een tweede. En het derde is ze kunnen ook wel een steuntje gebruiken. Want het zijn, niet de meest zakelijk mensen zullen we maar zeggen.

S: Precies, nee.

R1: Het is dus net alleen de reden dat ze vooruit geschopt worden door de door zo'n stad. Het ligt ook een beetje aan, aan hun zelf..

S: Ja.

R1: Ik bedoel een beetje kunstschilder is geen boekhouder. En die afstand is heel erg groot.

S: Ja.

R1: Maar ze moeten wel uiteindelijk hun spullen verkopen, ze zullen wel moeten, weten ze. En als je bij elkaar bent kan Je zegen nou we verdelen we delen wat met de kennis die we hebben.

S: Goed.

R1: Dus je kunt elkaar helpen.

S: En in hoeverre krijgen de gebruikers van het Suikerunie terrein de ruimte om zich creatief te ontwikkelen?

R1: Ja, um. Dat weet ik niet, uh op dit moment.

S: De ondernemer die er nu zit, krijgt die ruimte om?

R1: Nou dat weet ik niet.. Kijk, ja wat er nu gebeurt is het is wel zo dat. Er zit een ondernemer op. Dat is de Wolkenfabriek. Maar ja, die maakt zich ook zorgen dat ze wanneer, wanneer ze nu in een systeem zit waar er wel een beheerder is gekozen die uiteindelijk ook de opgave heeft om opbrengst te genereren op dat terrein. Dat ze ook risico lopen. Dat ze niet sterk genoeg zijn en dus zullen moeten wijken voor misschien wat sterkere partijen. Ik bedoel, als uh hoe heet die leuke friese melk uh

S: Campina?

R1: Campina ja haha.

S: Oke, jawel? Haha.

R1: Zegt ik wil der wel komen.

S: Dan krijgt die?

R1: Ik doe ook aan vernieuwing dat krijgt die, dan loop Je kans dat ie geld ervoor neer tellen. Dat die eerder aan de beurt komen dan toch weer die creatieve sector.

S: Oke.

R1: Maar dat komt, omdat het feitelijk nu weer het is een beheersconstructie en ik denk dat ze ook wel zullen proberen om, om er zoveel mogelijk mooie dingen van te maken.

S: Ja.

R1: Het is ligt niet aan hen, maar ze zijn misschien noodgedwongen toch, omdat die opbrengsten gegeneerd moeten worden toch uh geneigd om naar grotere partijen te grijpen.

S: Oke.

R1: En dus toch de creatieve industrie weer iets in de knel komt, tenzij je dat goed organiseert. Als Je zegt campina ik vind het prima, dat Je daar komt maar Je neemt tien creatieve ondernemers mee.

S: Oh zo Ja.

R1: Die samenwerking weet te bereiken ja dan. Maar goed het is maar de vraag of de beheerder dat kan, of dat hem lukt.

S: Ja.

R1: Het vergt iets meer.

S: En de volgende vraag, kan het Suikerunie terrein gezien worden als een experimenteerruimte?

R1: Ja.

S: Dat is dus wel zo?

R1: Ja absoluut. Ja, ja..

S: Als een soort proeftuin? Want er is veel over geschreven in de literatuur, tijdelijk gebruik als proeftuin.

R1: Ja als proeftuin. Maar ook toevallig, waren we daar vanmiddag. Want in Ten Boer, hebben we nu ook zo'n locatie van 40 hectare.

S: Oke.

R1: Dat is meer agrarisch. Dus de sfeer is anders.

S: Ja.

R1: Maar dat we elkaar hebben opgezocht, dus de huidige beheerder van de Suikerunie en wij indirect begonnen zijn bij Ten Boer.

S: Ja.

R1: Zoeken we elkaar om die kennis te delen.

S: Oke.

R1: Dus hoe doe Jij dit? En uh, wij denken zo en zo kan Je ook weer dat creatieve gedeelte in dat innovatieve gedeelte er wel in krijgen en uh waarom lukt het jullie niet? Dan kunnen we jullie weer van kennis voorzien omdat het misschien los trekken en omgekeerd waar liggen de gevaren, voor ons.

S: Die hebben jullie al ervaren?

R1: Ja, want zij zijn alweer een stap verder Ja.

S: Precies, het Suikerunie terrein.

R1: Ja. En dat zou ja dat in een soort een vorm van, omdat ook deze manier van werken met tijdelijkheid met die locale locaties dat is een, eigenlijk een compleet nieuwe opgave.

S: Ja.

R1: Van de laatste Jaren.

S: Ja klopt.

R1: Dus dat is iets uh. Je weet wel het is een participatie samenleving. Krimp uh Je merkt dat steeds meer mensen zelf dingen moeten gaan bedenken en los moeten zien te trekken.

S: Ja

R1: Dus uh ja, opzich uh is het handig dat Je elkaar opzoekt, van nou als je nou wat ervaring in hebt hoe doe je dat. Dan moet je dat proberen uit te wisselen.

S: Want komen er steeds meer van dat soort projecten die tijdelijk moeten worden gebruikt?

R1: Ja want inmiddels, kregen we ik heb het nu alweer gehoord bij Ten Boer. Daar hebben ze dus die veertig hectare, maar dan komt er weer een vraag van ja maar de binnenstad, het stadscentrum krimpt ook.

S: Ja

R1: Er zijn in uh Drachten bezig, precies hetzelfde verhaal. Dat Je zegt van, nou ja tijdelijk gebruik hoe doe je dat? Dus je organiseert de ondernemers bij elkaar dat Je zegt we vormen een collectief.

S: Ja.

R1: En neem zeg maar uh de planontwikkeling van de gemeente over bij wijze van spreken. Dus dat is ook iets nieuws. We waren bij de gemeente Balk die zeiden hetzelfde. Er is een soort leegstand wat er ontstaat in die stad en hoe pak je dat aan. In feite is dat hetzelfde, kijk het is een grote geconcentreerde locatie maar in principe doet het natuurlijk in alle gevallen in binnenstad in binnensteden als Je ziet dat al die gaten daar open liggen. Met al die leegstand al die toestand. Ja dat is, voor stadscentra is het dodelijk.

S: Maar in Groningen is dat dus wel meer van toepassing dan op andere steden?

R1: Omdat het hier toevallig geconcentreerd op één gebied ligt ja. Maar je ziet het zo veel. Kijk naar Honig, het Honig terrein bij Nijmegen heb Je. Je hebt in Brabant Verkade zitten, geloof ik.

S: Het gaat veel over industrie dan?

R1: Ja, nou het zijn oude industrie. Het Philips terrein, in een uh Eindhoven. Het zijn allemaal van die terrein ja die liggen er al, maar Je kunt er niks mee op dit moment.

S: En er mag ook niet gesloopt worden? Is dat zo?

R1: In sommige gevallen niet, andere gevallen wel. Bij.. Zijn ze wel gevuld met gebouwen.

S: En het Suikerunie terrein, mocht? Wat er nu staat mocht niet gesloopt worden?

R1: Uh wat er nu staat niet meer. Maar, maar wat er daarvoor stond is gewoon door de regelgeving is het zo bepaald. Zorg dat er, dat alles er af geramd is, zodat er nooit meer suiker gemaakt kan worden, haha.

S: Oke, haha. In ieder geval dat dat niet meer van toepassing is.

R1: Nee, haha. Want ik denk als dat als ze hadden gezegd sluit maar gewoon dan waren er wel meer gebouwen geweest die je had kunnen laten staan.

S: Ja, want het zijn mooie prachtige gebouwen.

R1: Ja, ja ja.

S: Maar dat moest dus?

R1: Ja, het moest echt weg. Het moest echt radicaal ontmanteld worden. Er mocht nooit meer een suikerklontje gemaakt worden. Haha.

S: Fantastisch, haha.

S: En de volgende vragen gaan dan over clustering. Um, hoe Je omschrijf Je de samenwerking tussen alle partijen? Als het gaat om het Suikerunie terrein. Omdat het een nieuw project was zou dat wel, nou Ja, een soort van uitvinden zijn? Hoe was die samenwerking?

R1: Ja, um. Even denken hoor. Als ik zeg, kijk van, als Je zegt creatieve, creatieve industrie, de ook de agrarische voorhoede. De culturele voorhoede die, die daar een beetje op dat terrein uh bezig was. En hoopte daar positie te krijgen. Dan zou ik Je bijna nog een mail kunnen laten lezen. Dat is een soort chaos. Ze weten zelf, ze weten wel wat ze zelf willen. Maar zijn er slecht in staat om elkaar te vinden.

S: Oke.

R1: Want, het is ook niet helemaal idioot want het zijn, het zijn autonomen.

S: Ja.

R1: Het zijn mensen die, die behoorlijk goed zelf weten wat ze willen.

S: Dat zijn die creatieve geesten dan nog meer?

R1: Die creatieve geesten. Ja die hebben vaak ook eigen manifest achter zich. Dat is het. Ze hebben doelstellingen een opgave. En aan de andere kant hebben ze de zorg van Jo hoe blijf ik hier? Want Ja ik heb nou een container op dat ding gezet etc. Waar ze blij om waren was nadat de vraag was gekomen van uh lopen wij geen kans dat we er vanaf gejaagd worden? Van het terrein? Worden verdrongen door de gasunie en door de LTO en andere grote partijen?

S: Ja.

R1: Uh, toen heb ik een keer een uh verhaal verteld. Toen zei ik Ja dat risico is inderdaad erg groot, want iedere partij wat het ook wordt die zal altijd moeten rekenen dat ze dat miljoen op tafel krijgen per jaar. Dus uh en als eenling, als kunstenaar of wat dan ook, heb Je dat never. Dus dank kom Jij met een kwartje aan, terwijl campina met een miljoen aan komt zetten. Dus, dus het risico is groot dat Je en ook zal de beheerder dat niet willen. Dat heb ik gezegd van misschien is het simpel dat jullie Je als collectief vormen. Ook dat lag nog even moeilijk. Tot dat ze zagen, van als Je dat doet dan zijn wij een deel van de sores kwijt. Want dat is een niet wat wij niet kunnen dus hoe werkt een gemeente? Waar hebben we allemaal rekening mee te houden? Ik word woedend op de gemeente als ze dat niet doen, maar misschien moet ik dat niet doen, heb ik even gesproken en kan ik dat beter aan mensen overlaten die dat contact wel kunnen leggen.

S: Ja.

R1: Um, hoe zet Je een business case op? Uh bij wijze van spreke. Dat als Jantje, Pietje en Klaasje, verschillende dingen doen maar waar toch een bepaalde samenhang in zit. Ben Je dan in staat daarom echt een soort, soort business plan op te zetten? Maar ook zeggen brengt het ook iets op?

S: Ja.

R1: Niet alleen voor Jezelf, maar ook om Je afdracht te doen om te zorgen dat Je precies.

S: Dus Je zou wel moeten samenwerken, eigenlijk?

R1: Dat dacht ik.

S: Ja.

R1: En het gekke was dat ik uh heb dat verhaal toen verteld, van dat lijkt mij de enige optie dus uh als Je straks alleen maar sterke partijen naast Je krijgt moet Je misschien eens kijken of Je, of Je onderling misschien samen iets zou kunnen vormen?

S: Ja.

R1: Misschien ook zelfs uh in clusters? Dat Je zegt ik zie een bepaalde samenloop.

S: Ja.

R1: En dan zorg Je voor Jezelf dat Je een aantal experts binnen haalt die dat faciliteren. Dus die zorgen dat de hele organisatie en contact met de gemeente en met de de beheerder dat het geregeld is dat Je gewoon Je eigen ding kan blijven doen.

S: Ja.

R1: Dus waar Je goed in bent. En ik moet zeggen dat was maar uh één of twee sessies waren er voor nodig dat die mensen voelde van Ja dat is het, dat zou het kunnen worden?

S: Die samenwerking?

R1: Ja. Zo begon het ook. De Raffinage was toen een fondst in de zin van dat iedereen zich daar prettig bij voelde dacht oh inderdaad Ja.

S: Dat is het, dat is wat we zochten?

R1: Dat is het Ja, dat is wat we zochten. En ze hadden en het wordt dan een soort kaartJe van dit kunnen wij en een andere groep zorgt er voor dat ze dat wat ze kunnen ook daadwerkelijk aan de man brachten.

S: Oke.

R1: En die werking, die was opzich oke Ja. En zo, begon het. Dus het, ze voelde zich samen toch wel sterk. En het, dat Je op één locatie zit, in Amsterdam heb Je die locaties meer, waar ze allemaal geconcentreerd bij elkaar zitten. Ja dat werkt wel zeker. Het wordt een soort eigen identiteit, Ja een eigen ding, wat makkelijk gevoeld kan worden.

S: En zijn er door die samenwerking dan ook uh zeg maar nieuwe ideeën opgedaan? Of werkt iedereen voor zich? Of is er ook letterlijk zo echt informatie uitgewisseld dat een bedrijf daar opzich wel wat aan had?

R1: Ja, Ja. Er ontstaan allemaal van die crossovers. In de zin van uh, iemand die fokt uh raskoeien bij was van spreken. En die krijgt ineens een connectie met iemand die inderdaad kookt of uh die spullen aan het spit kan zetten of die Catering. Die dwarsbomen onstonden op een gegeven moment.

S: Oke.

R1: Er zijn ook koks die weer recepten recepturen uitvonden en die weer een relatie kregen met een horeca bedrijfje wat dat weer kon gebruiken.

S: Oke.

R1: Maar ook bijvoorbeeld als Je kijkt naar mensen die evenementen wilden organiseren voor markten of wat dan ook. Uh, dan waren er weer timmerlieden, omdat dat kunstenaars waren die meubels maakten en uh buiten meubulair en al dat soort zaken. Dus Je krijgt ineens een soort uh een soort staalkaart van wat, wat zit er in de bak. En oh verrek! Je kunt zien dat ze allemaal op de een of andere manier iets voor de ander zouden kunnen betekenen.

S: Ja.

R1: En dat ging alle kanten op. Bijvoorbeeld als Je zegt uh, dat van Groningen vond ik wel aardig. Het feit dat we hier,wij zitten natuurlijk ongelovelijk in een agrarisch gebied. Er groeit van alles hier. Veel komt niet eens op de markt. Niet hier wel, wel uit andere landen maar niet van hier. En het is nu interessant om te kijken hoe Je dat nu opkrijgt, maar dan moet Je, dat moet op een markt komen. Dan moet Je weer dan heb Je weer die timmerlieden nodig die die markt bouwen. En daar een bepaalde sfeer aan creëren en dan heb Je weer als dat allemaal gebeurt dat er weer afnemers moeten zijn die dat weer verwerken in die Suikerunie ketel of uh in de Wolkenfabriek verkopen of uh of tot maaltijden vermaken.

S: Oke.

R1: Dus ineens onstond er dus een soort creatiteit, waarvan Je zegt hee verrek dat zijn een soort drie vier pootjes zijn dat. Die kunnen elkaar versterken die zouden elkaar kunnen gebruiken. En als Je dat hebt, als Je dat eenmaal op papier hebt dan kun Je dat ook aanbieden naar buiten. Dus als geheel zijn wij eigenlijk wel redelijk compleet.

S: En sterker?

R1: En sterker. En wij kunnen alles leveren. Had Je er bezwaar tegen? (sigaar)

S: Nee tuurlijk niet. En is uh, geografische nabijheid van die bedrijven dan belangrijk of is de samenwerking opzich belangrijk? Is het belangrijk dat ze echt letterlijk op hetzelfde terrein, zeg maar gevestigd zitten?

R1: Ja, nou we hebben hier. Dat is misschien wat ingewikkeld om op dit moment te vertellen, maar het is. We hadden hier gezegd kijk Je moet uh, Je kunt de raffinage. Want dat is dan de naam geworden van die club die bij elkaar gehaald is, beschouwen als een soort label.

S: Oke.

R1: En dat label heeft een bepaalde geest, laten we zeggen dat zijn die vier poten die we zeiden. Dus bijvoorbeeld voedsel,

S: Ja.

R1: Voedsel zeg Je,

S: Energie?

R1: Zou Je kunnen zeggen. Ja dat zich er in verwerkt. Dus Je hebt in ieder geval voedsel we hadden evenementen. Evenementen, nou even denken, dan hadden we uh kunst en ambacht. Daar zit het en hier zitten we al ook energie toestanden zitten er ook allemaal bij. Maar die zitten hier in, dit was de duurzaamheid.

S: Ja.

R1: Duurzaamheid. En dat is, dat had ook met werkgelegenheid te maken. Dus mensen die op een afstand staan van de van de arbeidsmarkt. Die kun Je inschakelen maar ook duurzaamheids thema's. Maar dit is een beetje overall want die gold voor allemaal. Dus als Je dit doet. Dan kan Je naar die duurzaamheid trekken. Maar we hadden er vier, dat is het label.

S: Die Raffinage?

R1: Die Raffinage. Dus als Jij kunstenaar bent, A zullen we maar zeggen. Die heeft ook één of ander gek bedrijf. Dan blijf Je gewoon Je bedrijf voor Jezelf dus Je hebt gewoon Je klanten.

S: Ja.

R1: Die heb ik gewoon. Maar het lollige is dat Je uh gebruik kan maken van het label als het iets met deze vier dingen te maken heeft.

S: Oke.

R1: Dan kan Je er naartoe stappen en deze ook. En dan zeggen nou we gaan die en die, voedsel die koppelen we er ook aanvast.

S: Ja.

R1: Dus dan heb Je bijvoorbeeld evenement voor een markt, die getimmerd wordt door een ambacht, maar wel zeg maar het voedsel verkrijgt uit diezelfde kringen die daar zitten.

S: Oke.

R1: Dus het was meer een idee van van een cooperatie die elkaar op een of andere wijze zou bedienen.

S: Ja

R1: Onderling zou bedienen van werk als het ging om de thema's die Raffinage.

S: En niet alle bedrijven zouden zich daar dan precies vestigen, maar?

R1: Hoeft niet, want sommige vinden het ook heel interessant. Ik vind het ook wel leuk om daar te gaan zitten.

S: Oh, oke.

R1: Maar dat is helemaal geen voorwaarde.

S: Dat was geen voorwaarde?

R1: Nee. Dat is geen voorwaarde. Het hele gebeuren, dus zeg maar het werken samen dat was de belangrijkste voorwaarde. En sommigen zeiden nou dan is het wel handig als ik daar kom te zitten.

S: Oke.

R1: Omdat het dichtbij is of om vanuit hier te werken. Dat zijn, want het is een mooi label. Als ik daarmee geassocieerd ben dan kan ik vanuit hieruit weer wat producten. Kijk het werkt twee kanten op he.

S: Ja.

R1: Dus het moment dat die iets doet voor deze en deze nou mee draagt dan is het verspreiding veel groter. Dus Je loopt kans dat zelfs zijn autonome klanten weten dat hij daar in zit.

S: Ja en dat zou de anderen ook versterken.

R1: Ja.

S: Ja Ik heb.

R1: Dus dat is een beetje het idee geweest daarachter.

S: Ja de Raffinage. Ik heb nog wat afsluitende vragen. Want in hoeverre vind Je het project eigenlijk geslaagd? Tot nu toe omdat het een experiment was?

R1: Uh niet, haha.

S: Nee?

R1: Hahaha, nee.

S: En heeft het nog kans van slagen?

R1: Jawel, Jawel. Vast.

S: Maar op dit moment nog?

R1: Ik denk dat ze nog aan het zoeken zijn, dat ze nog moeten zoeken.

S: Oke.

R1: Um, want kijk op al die plaatsen. We zijn in Balk nu bezig. Um Drachten, Suikerunie, ten Boer. Ja Je zou kunnen zeggen dat zijn allemaal uh leertrajecten. In de zin van hoe werkt dit nou

S: Ja.

R1: Wanneer is het het meest succesvol en

S: Dat is nog onderzoekend?

R1: Ja precies het ligt niet aan de een of de ander, maar het zijn soms dingen die komen toch weer opdrijven of op, uh naar boven drijven. Um, kijk hier in bij de Suikerunie heb Je dat in principe zoekt naar een vorm die van onderop wordt georganiseerd. Dat wil zeggen Je wil uh de Suikerunie vrij geven aan een beheerder die van onderop weer dingen opbouwd. Dat kan wel maar dan moet Je 100 procent vrijheid geven.

S: Oke. En dat kan niet worden gegarandeerd?

R1: Nou dat kan zelfs Ja. Nee, Ja 100 procent vrijheid bedoel ik dan mee dat de gemeente dingen moet loslaten. Eigenlijk helemaal op zijn handen moet zitten. Eigenlijk zeggen Ja ik ben toch de gemeente, als er iets gebeurt wat niet bevalt en niet mag. Dan kan ik altijd aan de noodrem trekken. Huppa mag niet, hup stoppen.

S: Oke.

R1: En als ze een grens overschrijven en de gemeente creatief is dat ze daarin mee kan gaan. Dan leer Je om grenzen te verleggen.

S: Ja.

R1: Maar dat blijkt in de praktijk moeilijker te zijn. Ook als Je ziet wat er bij de Suikerunie is gebeurd met de nieuwe, met de nieuwe beheerder die ze nu hebben gekozen.

S: Ja?

R1: Dat is allemaal wel op papier goed gelukt, maar Je ziet dat er nog steeds een behoorlijk hand van de overheid, van de gemeentelijke overheid zit die daarvoor getekend hebben. Dus ze zijn niet 100 procent vrij.

S: Oke.

R1: Ze moeten wel degelijk aan bepaalde prestaties voldoen. En zolang Je dat hebt, Ja wordt het ook moeilijk om te kiezen. Kijk soms dan denk Je ik doe een half Jaar doe ik leuke dingen maar over een half Jaar moet ik me verantwoorden.

S: Ja.

R1: Dan moet Je toch niet iets doen wat Je alsJeblieft liever niet had gedaan, maar

S: Omdat het moet?

R1: Voor verantwoording wel gedaan heb. Dus het is nog niet helemaal gelukt. Uh een ander thema is uh wat Je hebt bij, dan kom ik weer bij de culturele agrarische voorhoede is. Het dilemma tussen geld verdienen, dus zakelijkheid en ideologie. En dat is een lastige.

S: Oke.

R1: Dus Je. Ze voelen dat ze iets moeten,

S: Uhum, Ja.

R1: En dan weten ze oh dat is wel handig, want als iemand dat zakelijk kan regelen voor ons dan kunnen we er misschien ook eens een keer wat geld mee verdienen. Maar zodra het op geld verdienen aankomt, dan komen ze weer terug bij hun ideaal. Dan zeggen ze Ja, dat is een beetje zo nou moet ik dus geld afgeven en dit gaan doen. Dus daar zit een gekke cirkel in.

S: Dat is een andere motivatie?

R1: En wat bij de Raffinage gebeurde was dat ze, bepaalde 2 of 3, uh potentiële klanten waar Je geld mee kon verdienen,

S: Ja.

R1: Op grond van die ideologie, nota bene, dus dan zit Je zeg maar ik kan ook verkopen. Op naam van die vier thema's en evenementen we hebben de kunst en ambacht mensen. En het is duurzaam. Het verkopen. Zeiden ze Ja, dat is bijzaak. Ja voor ons is dat bijzaak haha.

S: Ja voor ons is dat bijzaak, haha. Creatieve geest, haha?

R1: En wij willen discussieren over, over de nieuwe economie. Want hoe gaan we dit betalen, hoe lopen de geldstromen? Kunnen we dat niet met ruileconomie doen?

S: Oh wauw, oke.

R1: Al die thema's die kwamen wel op. Fantastisch trouwens! Socratische vormen, uh vond ik ook mooi die disuccies. Maar ik zei, Ja zolang Je blijft discussieren.

S: Blijft het daarbij?

R1: Terwijl er gezelschap is die praten over hoe het allemaal zou kunnen zijn. En dan krijg Je splitsingen. De een die zegt Ja die kans moeten we nu pakken want over een half Jaar moeten we flinke huuroverdrachten doen. Anders ben Je gewoon, van het terrein af.

S: En dan is het klaar met de ideeën en dan kan Je wel, Ja dat is waar.

R1: En het is. Toevallig kreeg ik net allemaal van die berichten binnen. Ik dacht Ja zie Je, zo gaat dat. Het stort in elkaar. Zie Je nu.

S: Vanwege ideeën die nooit uit zullen komen?

R1: Ja dus die creatieve industrie moet zich weer helemaal opnieuw opbouwen. Of ze moeten meer individueel zeg maar een kans krijgen van de beheerder. Maar, van het Raffinage verhaal is een wel een deel uit. Merk ik.

S: Oke.

R1: Maar goed, het wil niet zeggen dat het als nog gaat lukken. Want, het zijn ook dingen vaak van, het Juiste tijd, Juiste moment, Juiste mensen, dan lukt die dingen.

R1: Wij zijn de deskundigen, wij zeggen hoe Je het later moet doen. Maar dat werkt niet altijd. Dus het interessanter als ze het zelf bedenken.

R1: Maar ook voor ons als professionals is het omkering, van niet steeds op Je wijsheid vooruit lopen, maar wacht maar even.

S: En kijk maar dat het werkt?

R1: En stimuleren, breng iets los. En kom niet meteen met een plan of een idee dat Je zegt klopt het wel. Wat wil Je eigenlijk veranderen? En dan komt het vanzelf boven drijven. En dan zie Je van oh, als Je nou eens een keer met PietJe gaat praten. Met die en dan komt er misschien iets los en dan worden het ideeën die zijn wel steekhoudend. Nou kan Je het vormgeven. Maar daar is het ook niet goed gegaan, nu nog niet. Misschien, misschien ze hebben 15 Jaar dus uh. Wie weet, na een Jaar leren ze het wel en wij moeten het ook leren. Ik leer het ook overal van iedere keer. Iedere keer is het weer dat ik denk van uh hoe moet dit in vredes naam. Maar dat vind ik ook wel weer.

S: Het is mensen werk.

R1: Ja echt mensen werk. Wie zit daar? Wie is de bestuurder? Wat voor problemen voelen ze zelf? Of als ik ze problemen aankaart geloven ze toch niks van, haha.

S: Dat moeten ze van?

R1: Dat moeten ze zelf voelen. Dan gebeurt er iets of dan gebeurt er iets niet. Wat zullen we doen? Als Je dan binnenkomt vladderen dan zeggen ze oh interessant, ik wil wel praten. Grappig.

S: En wat als het project straks ten einde is? Wat gebeurt er, wat wordt, wat als het nou wel heel goed, succesvol wordt, wat gebeurt er dan? Als ze het terrein verliezen zeg maar? De bedrijven die er zitten?

R1: Oh Ja, ik denk dat het zo werkt. Merk ik ook wat we net al zeiden van sommige producten die Je daar gaat maken of programma's die gaat realiseren die, die moeten, die kunnen niet van de tijdelijkheid bestaan. Misschien toch de keuze gemaakt worden, duurzaam. Of lang. Of wat dan ook. Dat, ik vermoed dat met dit soort terreinen um, iets ontstaat, eigenlijk net als bij de Eiffel toren. Die is daar voor een wereldtentoonstelling neergekieperd. Dat ding dat staat daar. Moest dan worden

afgebroken na afloop, maar toen dachten, nou zouden we hem toch maar laten staan of zoiets. Dus dat kan hier ook gebeuren.

S: Oke.

R1: Dus er zullen ongetwijfeld tot functies komen Ja. Die ineens hartstikke goed gaan draaien. Want tien vijftien Jaar dat is heel lang. Dus stel dat Je over vijftien Jaar merkt van verdomme he dit draait als een tierelier. Ja dan ga Je het niet verplaatsen. Dan ga Je er

S: Het zou nog kunnen?

R1: Exact. Dus het is wel echt tijdelijk, wil Je het reserveren voor, maar ze weten niet eens waar voor. Dus het is ook niet geprogrammeerd. Denk Je, dus laten een paar dingen gebeuren. En ongetwijfeld zullen daar in die vijftien Jaar gewoon weer dingen verdwijnen en sommige zeg Je fucking goed laat maar staan.

S: Haha.

R1: Tweede Martinitoren.

S: Ja, haha.

S: Dat weet Je nu nog niet.

R1: Dat weet Je nog niet. Kan er ook tussendoor zitten. Dat er toch iets is dat zo'n gekke aantrekking heeft dat Je denkt waarom zou ik het weghalen? Dat is gewoon van waarde. En dat gebeurt bij veel hoor.

S: Dat heeft tijd nodig?

R1: En ingroei. Dat Je zegt Ja dat is wel de motor van het gebied geworden ofzoiets. En dan kun Je daar wel weer woningbouw omheen zetten maar dan moet Je rekening houden met wat daar staat. Dus het is niet uit te sluiten. Dus tijdelijk, het is niet honderd procent tijdelijkheid. Schat ik in in de praktijk.

S: Oh, oke.

R1: Dus als Je tijdelijkheid inzet, dat is wel de beweeg reden dus daarom kan Je ook korte termijn projecten er in zetten en dat soort zaken maar meer. Maar als Je toevallig iets ziet verschijnen wat succesvol is dan ga Je natuurlijk niet weghalen.

S: Dan blijft het?

R1: Dan blijft het gewoon.

S: Dan wordt tijdelijkheid, wordt altijd.

R1: Ja. Maar dan moeten ze wel de hoofdprijs betalen aan het eind van het liedje, haha.

S: Dus het moet wel wat opleveren haha.

R1: Nou Ja, die Eiffel toren levert ook heel veel op, haha.

S: Haha Ja dat is waar. Ja dat is waar Ja. Nee, dat is zeker waar.

R1: Dus wie weet..

S: Nou ik wil Je heel erg bedanken voor Je medewerking. Uh zijn er op dit moment nog vragen?

R1: Nee, ik zou ze niet weten.

S: Haha, um. Ik wil nogmaals mededelen dat het interview anoniem verwerkt wordt en dat het alleen voor mijn scriptie wordt gebruikt. En uh mocht u het interview en of de scriptie willen teruglezen dan uh dan wil ik die graag opsturen. En nogmaals bedankt.

R1: Ja, dat zal ik graag willen Ja.

S: Dat doe ik.

Interview respondent 2

S: Ik ben Sophie Louise Proce, student aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ik ben momenteel derdejaars student Sociale Geografie en Planologie. Voor mijn bachelorscriptie heb ik gekozen voor het onderwerp: tijdelijk ruimtegebruik van leegstaande plekken met als case study het Suikerunie terrein.

R2: Ja.

S: Dit gesprek zal anoniem in de resultaten van mijn onderzoek verwerkt worden. U heeft het recht om vragen niet te beantwoorden of om te stoppen met het interview wanneer u dat wilt. Dit interview wordt alleen gebruikt voor mijn bachelor scriptie. Als er eventuele onduidelijkheden zijn dan kunt u altijd vragen stellen.

S: Heeft u er bezwaar tegen als dit gesprek wordt opgenomen?

R2: Nee.

S: Heeft u voor we beginnen met het interview nog vragen?

R2: Uh, nee.

S: Nee? Laten we het gesprek dan beginnen. Wat is uw functie in de ontwikkeling van het Suikerunie terrein?

R2: Ik ben ontwikkelaar en beheerder samen met mijn collega's Paul van Brussel en Dick Jansen. En dat ben ik voor de komende vijftien jaar.

S: Oke.

R2: Sinds, formeel sinds afgelopen 1 mei.

S: Ja.

R2: Wij huren het terrein als ware van de gemeente Groningen. En met de opdracht om dat terrein te beheren, tot ontwikkeling te brengen, omzet te realiseren waar vanuit wij onze eigen kosten dekken. En uiteindelijk ook huur betalen aan de gemeente Groningen. Maar vooral ook met de opdracht om naar maatschappelijke rendement te realiseren. En zoals wij dat zelf noemen eigen het gaat ons er om hier de toekomst van de stad vorm te geven en de stad van de toekomst.

S: Oke. En met welke actoren werkt u het meest samen tijdens de ontwikkeling van dit project?

R2: Nou dat zijn ontzettend veel. In eerste plaats is dat natuurlijk de gemeente, vanuit de rol als eigenaar uiteindelijk van het terrein, als partij die dat terrein eigenlijk na 15 jaar verder wilt ontwikkelen. Maar ook als kader steller, dus zowel vanuit beleid als vanuit wet- en regelgeving. En ook als partner als het gaat om het financieren van bijvoorbeeld infrastructurele investeringen. Dat is de gemeente. We werken ook samen met een aantal investeerders. Zoals bijvoorbeeld Waarborg en Extenzo.

S: Oke.

R2: Die helpen, dus uh op het terrein staan nu nog twee gebouwen. Eigenlijk die moeten een soort springplank zijn van waaruit op het terrein nieuwe nederzettingen ontstaan.

S: Ja.

R2: En uh, ook om die investeringen te doen en uh ook over hoe je dat doet. En we werken met die partijen.

S: Oke.

R2: Verder werken we natuurlijk samen met allerlei geïnteresseerde ondernemers, organisaties die zich op het terrein willen vestigen. Waarvan sommigen een heel concreet idee hebben andere een veel vager idee hebben. Of alleen nog een droom en nog aan het worstelen zijn om die droom te gaan omzetten in, nou ja, een werkbaar plan van aanpak.

S: Oke, duidelijk. Mijn volgende vragen gaat over tijdelijk ruimtegebruik in het algemeen. Niet per se over het Suikerunie terrein. Want wat ziet u als het grootste voordeel van tijdelijk ruimtegebruik ten opzichte van het permanente gebruik? Of is er überhaupt wel sprake van een voordeel?

R2: Uh natuurlijk is er sprake van een voordeel. Maar goed, je kunt in principe ook overal een voordeel vinden, dus. Wat ons betreft is het voordeel van het tijdelijk ruimtegebruik op de Suikerunie, is dat je eigenlijk een wat, dat er experimenteer ruimte ontstaat. En dat wil zeggen, omdat het tijdelijk is heb je nou wordt ook vergunnings technisch met andere ogen gekeken. We hebben

ook de mogelijkheid om anders te kijken naar huurprijzen. En daarmee hoef je niet gelijk als in steen te beitelen.

S: Ja.

R2: En kun je dus situaties creëren, ja waarin dingen misschien eerder lukken dan elders.

S: Oke.

R2: Aanvangsinvestering lager kan zijn.

S: Ja.

R2: Maar waarin het ook zeg maar net iets minder erg is misschien als dingen misschien een keer niet lukken.

S: Precies. Dus dat is die experimenteer ruimte dan?

R2: Ja, ja.

S: Waar het ook fout mag gaan?

R2: Ja.

S: De tweede vraag gaat over wat is volgens u dan het grootste nadeel ten opzichte van permanent gebruik? Of is die er niet?

R2: Zijn er nadelen? Um. Nou ja uh. Ik vind dat geen nadeel, maar wat ik wel merk bij heel veel partijen is dat dit typte ontwikkeling van hun een andere manier van rekenen vraagt, een andere manier van denken vraagt.

S: Oke.

R2: Uh, dus je moet. We dagen ook wel een aantal partijen uit om hun comfort zone wat los te laten. Of om te verlaten, dus dat beter zeggen. En dat is voor de ene makkelijker dan voor de andere

S: Oke.

R2: We hebben natuurlijk heel veel partijen waar je mee te maken hebt, we zijn altijd gewend om dingen die je voor 50 of 100 of voor de eeuwigheid te bouwen.

S: Ja.

R2: Dat is nou hier, het kan best zijn dat er dingen ontstaan die eeuwigheidswaarde hebben.

S: Ja.

R2: Maar, nou dat is meer wait and see.

S: Oke. Ik heb nu vragen specifiek over het Suikerunie terrein.

R2: Ja.

S: Heeft de uitstraling van het gebouw, omdat het een suikerunie was, nog invloed op de activiteiten die er plaats vinden? Dat, dat specifiek daarvoor wordt uitgekozen?

R2: En waarom vraag je alleen naar het gebouw?

S: Het hele terrein, ja dat is waar. Ja.

R2: Nou het heeft een ruwe industriële uitstraling. Het is ook, als je heel pessimistisch bent, nou dan denk je nou wat was hier vroeger? Beton en het was een soort motor van Groningen en nu is het, ja een gestript terrein. Een kale betonvlakte waar het ook hard kan waaien. En als het regent dan denk je wat doe ik hier? En.. met een kaal gebouw? Maar wij zien eigenlijk de mogelijkheden. Het ligt op een geweldige plek. En we merken ook dat bij ontzettend veel partijen, ja die voelen de energie die daar toch rond zweeft. Ik weet eigenlijk nu niet meer wat de vraag was? De uitstraling?

S: Ja, de uitstraling van het gebouw of het nog de activiteiten die er plaats vinden invloed had?

R2: Nou wat je ziet is dat, het trekt ook een beetje alternatieven, het trekt een beetje andere activiteiten aan. In de zin van, buiten de gewaande paden.

S: Oke.

R2: Maar dit ook goed.

S: Ja. Leuk om te weten. Ja tuurlijk, die plekken moeten er ook zijn

S: En..

R2: Die plekken moeten er juist zijn! Die gewaande paden die komen vanzelf wel.

S: Dat is ook zo. In hoeverre staat het terrein op dit moment in verbinding met de stad?

R2: Nou ja, dat kan je ook die verbinding kun je op verschillende manier zien natuurlijk. Je kunt die verbinding ruimtelijk zien en dat is, eigenlijk een perfecte aansluiting op de ringweg. Voor fietsers en

voetgangers is het terrein via twee bruggen bij de energie weg. Er was ook een spoorweg overgang, die is helaas gesloopt. Dat is buiten gewoon vervelend, daardoor is de aansluiting iets minder. Al hoewel je per saldo er evenlang over fiets als je over de energieweg gaat, dan vanuit de van Heemskerk straat vanuit het centrum. Het voelt net ietsje verder misschien. Dat is, dan hebben we het over de fysieke aansluiting.

S: Ja.

R2: Als we het hebben over de aansluiting van wat is er in de stad gebeurd dan denk ik dat je ziet, in ieder geval dat zien wij, dat heel veel interessante partijen zich uit de stad zeggen wij willen hier iets doen. Dat ook terreinen van buiten de stad verbinding met ons opzoeken, dus dat is ook buiten gewoon positief.

S: Ja.

R2: Dus die verbinding er absoluut. Ik weet ook dat er vanuit heel veel plekken uit de stad gekeken wordt naar wat gebeurt hier, wat gaat hier gebeuren. Wat kunnen wij daar aan bijdragen? Dus die verbinding is er zowel in de hoofden als op de weg. Die is er absoluut.

S: Oke. En voor welke sectoren bedrijven is het terrein volgens u geschikt? Of bent u daar nog naar zoekende?

R2: Nee daar ben ik naar naar zoekende. Ik vind het zo'n, ik vind het een traditionele vraag. Want dat merk ik ook, we zitten natuurlijk met veel partijen die allemaal ervaring hebben in hele traditionele dingen. En die willen allemaal.. Eigenlijk willen ze horen dat niet dat mag en niet dat mag en niet dat mag. Ja dan denk ik, dat is toch ook buiten gewoon oninteressant. Daar word je toch al een beetje, waar moet ik beginnen? Daar word je toch depressief van? De meeste mensen hebben dan meestal een heel sterk ... Maar het gaat er niet om wat er allemaal niet mag. Het gaat er om wat je met elkaar daar wilt realiseren. En daarvoor doe je verschillende dingen. En natuurlijk zijn er zwaarte punten in he. Er is nu een zwaarte punt onstaat er op het gebied van de elektronische muziek en de evenementen, op het gebied van voedsel. Dat zijn een aantal dingen, nog even los van de elektronische muziek, veel van de creatieve economie die daar ontstaan. Nou we zijn ook heel druk bezig en dat gaat zeker ook meer vorm krijgen op het gebied van duurzaamheid, kleinschalige maak-industrie. Alleen um, ik vraag me, we hebben ook wel schema's in opgeschreven. Wij zien daar een aantal clusters. Nou die ontstaan er op dit moment ook wel. Alleen de vraag is natuurlijk van ja gaat het leven nou over een aantal economische clusters? En denken we in de toekomst nog steeds nog steeds van he, in een land waar we landbouw, veeteelt en visserij waar we denken in traditionele sectoren. Dat is niet, natuurlijk weten we ook eigenlijk met elkaar dat slaat nergens meer op. Het is veel meer hoe, het gaat eigenlijk op het Suikerunie terrein veel meer hoe willen we met elkaar ons leven vormgeven hoe willen we samenwerken? Wat delen we met elkaar? En daar horen natuurlijk allerlei dingen op het gebied van betekenis en creativiteit en cultuur bij. Daar hoort ook alles bij op het gebied van voedsel en energie. En allerlei typen merken. Alleen, ik denk dat je ziet dat daar de instelling heel anders is. Dat het daarin veel meer gaat om bewuste keuzes, dat life style, wordt daarin veel belangrijkere rol in gaat spelen. Dat we eigenlijk doorgeschoten economisering wat los laten. Niet in de zin, dat we nou plosteling geld over de balk smijten. Maar dat we wel zien van dat als we de aardbeien naar Kenia halen en de aardappels uit Madagascar en de biggetjes uit Brazilië. Dat dat misschien uiteindelijk nog 10 cent goedkoper is in de supermarkt. Dat de vraag is welke kwaliteit dat oplevert.

S: Ja.

R2: En dat eigenlijk, dat je daar als consument een hele gekke keuze maakt. En dat je misschien wel een veel hogere kwaliteit kunt realiseren, ook een veel sterke beleving, als we veel meer met elkaar opzoek zijn naar de voedselketens. En dat betekent naar voedselproductie lekker in de buurt. Misschien wel een markt op het Suikerunie terrein. Maar daar gaat voor voedsel maar ook allemaal maak- achtige dingen. Moeten die nou allemaal in een fabriek in India of uh in China geproduceerd worden. Onze kleding dan in ateliertje in Bangladesh genaait willen worden. Nou ik denk dat we daarin met elkaar als samenleving nog heel erg opzoek zijn naar allerlei alternatieven.

S: Ja.

R2: En wij hopen en denken en geloven dat wij op het Suikerunie terrein een soort, ja nou, iemand zei laatst een synergetisch punt. Ik vond het eigenlijk wel een mooie term. He, een soort punt waar heel veel van die ontwikkelingen bij elkaar komen en ook daadwerkelijk de nieuwigheid ontstaat.

S: Oke. Nou mijn vraag is al een beetje.. Want is het volgens u belangrijk dat het terrein in handen blijft van lokale ondernemers? Dus specifiek uit provincie of uit de stad of dat..

R2: Nee dat is helemaal niet interessant.

S: Nee?

R2: Nee. Ik bedoel, wat zegt dat.. Ik bedoel het is interessant.. Als uh, nee. Dat vind ik ook weer een heel traditionele vraag. Ik bedoel, lokale ondernemers. Als er hier een enthousiaste Rus aan komt die hier iets wilt doen, nou alseblieft. Eigenaarschap um, we zoeken naar andere vormen van eigenaarschap. We zoeken naar naar de mensen die zeggen, ja dit is mijn gebied. En die niet in mijn gebied, jij mag hier dingen niet. Nee dit mijn gebied en ik voel me hier verantwoordelijk voor en ik wil hier samen met anderen iets moois van maken. En dus uh, op die manier denk ik dat eigenaarschap hier heel anders in moeten vullen. Kijk, het zou wel heel jammer zijn als we straks elkaar. Maar als er na 15 jaar één eigenaar is van het hele gebied die heel erg ouderwets en blauwdrukkerig gaat bepalen. En die weer begint met allerlei gebods bordjes. Dat is, dat is een soort obsoleet model.

S: Oke. Het is al een beetje benoemd, maar hoe belangrijk is de creatieve industrie als het gaat om tijdelijk ruimtegebruik in het algemeen? Is dat altijd een goede oplossing voor tijdelijkheid?

R2: Kijk weet je, de creatieve industrie is eigenlijk een term die Richard Florida heeft gebruikt en in enthousiaste boeken heeft geschreven. Maar dat is iets meer enthousiast, dan dat het nou. Het schijnt ook methodologisch niet, dat je er nog wat op aan kunt merken. Ik spreek liever over de creatieve economie.

S: Oke.

R2: Um, als je bovendien ook kijkt bij Richard Florida, worden een deel van die mensen die producten ook niks. Dus wat daar nou industrie aan is? Dat gaat ook om diensten en dat gaat ook om beleving.

S: Ja.

R2: Ik denk dat eigenlijk de gedachte van, wat mij betreft gaat de creatieve economie er over dat je.. Andere dingen gaat waarden in onze producten. Dus dat er andere kwaliteiten dan alleen puur de functionaliteit en of de prijs gaan tellen. En ik denk dat, dat heel essentieel is. Of in ieder geval essentieel is, dat het enorm kans biedt. Juist ook omdat dit het type ondernemers zijn, dat zichzelf voortdurend probeert opnieuw uit te vinden. En dat past denk ik heel goed bij de, bij de uitdagingen en ook wel de een paar moeilijkheden die je hebt als je het hebt over tijdelijk ruimtegebruik.

S: Ja.

R2: Maar in principe, zou ik niet uit kunnen leggen waarom je niet ook een autofabriek zou kunnen neerzetten.

S: Oh, oke.

R2: Alleen dan moet je die autofabriek opnieuw uitvinden. Dat is in de grootschalige industrie iets minder gebruikelijk.

S: Ja. En voor korte tijd?

R2: Ja maar die halen, waar dus zo'n auto in geproduceerd wordt die staan er best wel langer dan voor die 15 jaar.

S: Ja?

R2: Maar ik vraag mij af, in die modellen die verschillende, die ontwikkelingen zich toch ook veel zoekende. Je bouwt nu toch echt wel een andere auto dan 15 jaar geleden.

S: Dat is ook zo.

R2: He en uh.. ja ik rij zelf geen auto, dus ik zit helemaal niet in de auto industrie. Maar ik denk, die gedachte alles moet maar voor hele lange termijn. Ja dat is een soort idexif. Ik denk dat als je daar heel scherp naar kijkt dat ook daaraan allemaal dingen mogelijk zouden zijn. He, dat moet je op een andere manier proberen op te lossen en uit te vinden.

S: Oke en u heeft het al benoemd, maar kan het Suikerunie terrein als een experimenteer ruimte worden gezien op dit moment? Zoals het nu zou zijn?

R2: Ja het is natuurlijk heel gek om daar nee op te zeggen. Maar, ik vind het is een ruimte waarin experiment mogelijk moet zijn. Maar waarom aarzel ik nou bij het beantwoorden van deze vraag? Is dat als we ja, als het hebben over experimenteer ruimte dan geeft dat bij mij onmiddellijk de klank van uh. Nou, we gaan er nog eens met de neus van honderd mensen boven staan, die allemaal niks doen. En die wel allemaal lange scripties en grote stukken schrijven.

S: Haha, ja.

R2: Ik ben opzich niet tegen die scripties maar, het moet eigenlijk ook een beetje plek zijn waar wat ontstaat. Het mag misschien dan een soort broeikas zijn, maar dan toch het liefst waarvan nog een aantal ramen kapot zijn. En waar nog ook niet geheel ongestructureerd met een zekere zin van vrijheid is. En waarin de grenzen ook niet alles betekenen. Niet waarin de experimenteer ruimte hebt en waarin je plotseling experimenteer ruimte nu mogen we weer gewoon lekker traditioneel doen. Ja dat, dat soort grenzen zouden we niet moeten willen.

S: Oke, dus de vrijheid is belangrijk?

R2: Ja, maar niet alleen op het Suikerunie terrein. Vrijheid is überhaupt belangrijk en ik denk dat we staan op een, als samenleving en ook als economie, op een punt waarin dat heel veel oude vormen eigenlijk hebben afgedaan. Dus we zijn er nog wel, maar we weten dat er, nog steeds veel obsoleet. Het is nog heel erg zoeken naar nieuwe. Nou wij hopen dat dat nieuwe wel ontstaat op het Suikerunie terrein. Ja, we hopen dat dat nieuwe ontstaat op het Suikerunie terrein. Maar goed, dat moet elders natuurlijk ook ontstaan. We kunnen, ik bedoel als het Suikerunie een paradijs is en de rest van de wereld een hel dan hebben we er nog niet zoveel aan.

S: Nee, haha. Dat is zeker waar. Ik heb ook vragen over clustering. Hoe omschrijft u de samenwerking tussen de betrokken partijen? Omdat het een soort experiment is met deze ruimte? Is die samenwerking voldoende?

R2: Ja. Die samenwerking is zoekend en dat hoort ook zo.

S: Oke.

R2: Samenleven is niet makkelijk dat vraagt van allebei de kanten iets. Maar uiteindelijk is het ook iets dat je gewoon moet doen. Maandag sprak ik ook weer iemand die zei, ja methodologisch allemaal ook zo interessant? Hoe je nou allemaal je gespreken doet? Ik denk, hoe toch op met je methodologie. We moeten het ook wel niet zo enorm ingewikkeld maken en ja. Prima dat je die socratische methode wilt gebruiken en de andere methode voor iets anders. Maar uiteindelijk gaat het er ook gewoon om van goh jij wilt een moestuintje en ik een leuk uitzicht. En hoe kan dat dan met elkaar matchen?

S: Ja.

R2: Dat, daar kun je honderden methoden op los laten. Maar uiteindelijk laten we het gesprek ook een beetje simpel houden.

S: Ja, duidelijk.

R2: Ja Jan Does zou je toch wel gewaarschuwd hebben dat ik iemand ben met sterke opvattingen?

S: Nou dat vind ik alleen maar goed. Jan Does heeft Socrates ook al genoemd.

R2: Nou Jan Does zal daar misschien wat fan van was.

S: Ja haha. Opzich wel ja. Uh,

R2: Ik bedoel, ik ben er niet tegen hoor. Maar alleen wat het gevaar is, is dat, dat je. De gedachte van huh.. Maar goed, dan komt er een enorme kolom bovenop die drukt allemaal die arme start-ups. Met beleid en met gesprekscycli en weet ik veel allemaal niet. Ja dat heeft toch helemaal geen zin. En als die start-up waar het allemaal om lukt dat is die intelligent, is die denkt ja rot toch op met je hele beleidscyclus. Ik ben gewoon hier. Ik wil, ik probeer hier mijn brood te verdienen en dat is al, met iets geheel nieuws, dat is al ingewikkeld genoeg.

S: Dat is ook wel zo ja. En heeft u zelf veel nieuwe ideeën opgedaan door de samenwerking? Met deze nieuwe partijen zeg maar? Anders gaan denken misschien?

R2: Ja, nou het heeft mij wel in sommige dingen wel. Ik heb er dingen van geleerd, ik zat helemaal niet ik luister nooit naar pop muziek. Dus zeg maar die hele elektronische muziek branche, nou mijn oren klapperen daar toe. En dan niet alleen van de muziek maar ook van hoe mensen dingen

doen. Ik vind dat geweldig, dat is echt super. En heel inspirerend om te zien hoe ze dat doen. Ik vind zoals Titia met de Wolkenfabriek neerzet, er zijn nog best wel een paar stappen te zetten, maar tegelijkertijd enorm veel respect. Dan denk ik ook van ja, ja dat bevestigt mij dan eerder in de gedachten van goh als je een goed idee hebt, als je iets wilt, dan is er in principe ontzettend veel mogelijk. Ik klink wel heel erg als een liberaal zo.

S: Haha, ja positief.

R2: Maar dan kan er heel erg veel dat is eigenlijk het uh.

telefoon gaat

S: Zal ik hem even op pauze zetten? Dat kan wel?

R2: Dus zelf wel ook nieuw inzicht gekregen? Door, door de wolkenfabriek?

R2: Nou nieuw inzicht. Ja, nou ja.. Ja en nee. Ook wel bevestiging en nieuwe ideeën of hoe dingen anders kunnen. Ik ben niet van mijn geloof gevallen.

S: Oke.

R2: Eerder in mijn geloof bevestigd. Om het eens in religieuze termen te doen. Dus een soort Damascus ervaring heeft zich niet voorgedaan.

S: Oke.

R2: Maar daar was ik ook niet naar op zoek.

S: De volgende vraag. In hoeverre is het volgens u een voordeel dat uh verschillende soorten bedrijven bij elkaar samenkomen? Bij het Suikerunie terrein, geografisch gezien? Of maakt dat in principe niet uit? Zouden ze ook verspreid over de stad kunnen?

R2: Ik denk voor het Suikerunie terrein om daar iets nieuws met elkaar te doen, is het toch een voorwaarde dat je dat vanuit allerlei verschillende achtergronden met verschillende producten en diensten samen doet. Ik denk dat vernieuwing alleen in één terrein van het leven niet werkt. Dan moet je eigenlijk op andere terreinen tegelijk doen.

S: Ja.

R2: Maar dat kun je ook niet met de rug naar de stad doen. Dus dat moet je, mogelijk uiteindelijk ook in verbinding met anderen doen.

S: Oke.

R2: Alleen dan helpt het heel erg dat je met elkaar een plek hebt waar je zegt. Ja maar hier gebeurt het nieuwe. En dan kun je wel ergens anders zitten, waarvan je zegt ja ik zit eigenlijk ook een beetje in die energie in de flow van de Suikerunie.

S: Ja.

R2: Je moet ook een soort uithang bord hebben. En een soort, of een soort vlag. Van dit is uh het Suikerunie vaandel volgen wij.

S: Oke. Ik heb nu nog wat afsluitende vragen.

R2: Ja.

S: In hoeverre is het project volgens u tot nu toe geslaagd?

R2: Dat je dat durft te vragen. Dat vind ik toch eigenlijk wel schandalig.

S: Haha.

R2: Nee, ik vind dat het project.. Het project is nu al, is uh. Levert nu, dus geslaagd dat impliceert een soort eindtoestand. Dat is misschien niet goed. Ik vind dat het project is nu al een succes in veel opzichten, omdat je nu al ziet dat het enorm veel initiatieven los maakt. Dat het leidt tot versterkingen van een aantal initiatieven die er al zijn. Dat allerlei partijen worden uitgedaagd het nieuwe te doen en andere partijen leren ook van dat oude is inderdaad wel oud.

S: Oke. En wat gebeurt er als het project ten einde is, met de betrokken partijen? Bijvoorbeeld de Wolkenfabriek die er is? Als het een succes is blijft het dan, wordt het dan verlengd of?

R2: Ja weet je, na 15 jaar krijgen we vast geen harde censuur. Dat zou heel dom zijn. Dan krijgen we een vloeiende overgang. Maar 15 jaar is voor een horeca zaak al zeker heel erg lang.

S: Ja. Oke. Dit waren eigenlijk mijn vragen. Ik wil u heel erg bedanken voor de medewerking. Zou er op dit moment nog vragen?

R2: Nou wat vind je er van?

S: Ja heel boeiend, want ik zie nu, omdat ik Jan Does ook heb gesproken, wel de overeenkomsten en de verschillen tussen die meningen. En ik vind het leuk om Titia, ik denk dat dat weer heel ander verhaal wordt. En dat vind ik wel..

R2: Ja, ja.

S: Wel heel bijzonder. Nou ik wil u nogmaals bedanken en het interview wordt anoniem verwerkt.

Mocht u nog wat terug willen lezen dan wil ik het met plezier opsturen, als het af is.

R2: Ja.

Interview respondent 3

Ik ben Sophie Louise Proce, student aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ik ben momenteel derdejaars student Sociale Geografie en Planologie. Voor mijn bachelorscriptie heb ik gekozen voor het onderwerp: tijdelijk ruimtegebruik van leegstaande plekken met als case study het Suikerunie terrein. Dit gesprek zal anoniem in de resultaten van mijn onderzoek verwerkt worden. U heeft het recht om vragen niet te beantwoorden of om te stoppen met het interview wanneer u dat wilt. Dit interview wordt alleen gebruikt voor mijn bachelor scriptie. Als er eventuele onduidelijkheden zijn dan kunt u altijd vragen stellen.

S: Ik heb eerst wat algemene vragen. Heb je er bezwaar tegen als dit gesprek wordt opgenomen?

R3: Nee.

S: Gelukkig. Heb je voor we beginnen nog vragen, aan mij?

R3: Nee ook niet.

S: Nou dan beginnen we gewoon. Wat is je functie in de ontwikkeling van het Suikerunie terrein?

R3: Eens even denken. Dus.. Zoals ik het zelf dan ervaar en zie is dat ik... Ik was in Groningen al lang bezig met.. Ik heb een thee café gehad. Dat was 1 keer per week.

S: Oke, ja.

R3: En meerdere feesten en projecten meegeholpen of opgezet. En heel betrokken bij muzikanten kunstenaars.

S: Maar dan niet op deze plek maar gewoon overal?

R3: Ja, ja.

S: In de stad?

R3: Ja, niet op deze plek.

S: Oke.

R3: En toen. Ik woonde, of ik woon nog steeds op een woonwagen kampje. En daar waren we vaak bij een kampvuurtje zo van alles aan het bespreken enzo.

S: Ja.

R3: En toen kwam dan heel vaak een jongen langs, een vriend van ons en die zat heel enthousiast over over allerlei ideeën. Hij was iemand die snel iets zegt of als hij zelf iets bedenkt dat is hij zo van ja te gek heb je dit al gedaan heb je dat al gevraagd, heb je dat al bedacht.

S: Ja.

R3: En een andere vriend van mij die is ook, die is enorm connecter, uh verbinder in Groningen.

S: Ja.

R3: Die had een bedrijfje van volle zalen en de uitloper.

S: Oke.

R3: En die heeft dus allemaal connecties steeds met iedereen en allerlei projecten.

S: Leuk.

R3: Die is ook altijd heel enthousiast.

S: Ja.

R3: Dus toen zag ik een soort van gelijkenis in die twee jongens die elkaar dus niet kenden.

S: Ja.

R3: En toen dacht ik, wauw eigenlijk zou iedereen in de stad Groningen het recht moeten hebben op even een Henk of Harry kwartiertje.

S: Ja.

R3: Op de grote markt zag ik zo'n klein hokje voor me zo.

S: Ja.

R3: Met Henk en Harry dat je dan, om even je inspiratie ideeën weer op te, op te warmen zeg maar. Te poetsen.

S: Door anderen ook? Door met elkaar te praten?

R3: Ja, ja. En dat dat ook dus heel belangrijk is dat je een plek hebt in de stad waar je dat kan doen.

S: Oke.

R3: Dus toen hadden we een mobiel Henk en Harry locket gemaakt. En we kwamen dan allemaal mensen in. Het was ook heel grappig in dat thee cafe dus ook om te merken dat, je zit dan altijd met elkaar in die kroeg. Als je dus zo'n punt hebt van ideeën locket dan komen mensen met hele andere verhalen naar elkaar toe. Met oude dromen enzo.

S: Ja.

R3: Dan dat je gewoon die avond in de kroeg zit. Dus toen uh hebben we dat een paar keer gedaan. Toen waren er een aantal wensen naar boven geborreld zeg maar. En een vriendin van mij is een hele goede kok. En daarbij was ook altijd de wens van om een eigen restaurant te hebben. Dat wil eigenlijk iedereen wel een keertje.

S: Maar dat is wel duur natuurlijk, ja. Om op te zetten?

R3: Vanuit daaruit begonnen we dan een clubje met 6 meisjes vrouwen.

S: Ja.

R3: En die uh, en die wisten heel van kruiden en van eten en alternatieve manieren van koken. En die waren er heel erg mee bezig.

S: Ja.

R3: En ook met het delen van de kennis. En toen kwamen dus tegen dat we dus af en toe een plek nodig hadden. Dus gingen we dat steeds op een andere plek doen. En toen begon eigenlijk het idee van. Oh nee en toen was dus die prijsvraag van de gemeente Groningen van wat zou je verzinnen voor dit terrein?

S: Ja.

R3: En omdat ik dan, dat ideeën locket was ik dan al mee bezig. Want ik nodigde steeds mensen uit van: heb je zin in dit locket te gaan? Aan het eind kwamen ze er dan uit en dan gingen we weer even dat bespreken.

S: Ja.

R3: Dus daar was ik heel erg mee bezig en toen kwam die prijsvraag voorbij. Normaal gesproken zie ik dat helemaal niet.

S: Nee

R3: Maar nu dus kennelijk wel. Dus had ik iets van 16 ideeën opgeschreven. Gewoon heel vanuit de passie en opletten. Zo opgespreven. En toen was het een soort van blinde wedstrijd ofzo, ik bedoel die jury wist niet wie wat had gedaan. Ik kende verder die mensen niet. En toen hadden ze 16, 15 mensen laten winnen.

S: Ja.

R3: Dat waren bedrijven en personen los. Waarvan ik dus ook een was. En toen had ik dus een pakket ideeën, er waren allemaal ideeën voor dit terrein.

S: Ja.

R3: Een paardenstallen en een ijsbaan en energie opvang, van wind en zon en weet ik veel van van alles. En een turks badhuis en.. Ja allemaal dingen verzonnen.

S: Ja.

R3: Ja dus ook dat restaurant. Een gedeeld restaurant, die niet van een iemand is. En toen uh, en toen had weer een vriend van mij, die kende ik trouwens nog niet zo goed, die zei je moet je concentreren op één uh van die plannen. En dat was dan het restaurant geworden, want dat was en het concreets en het makkelijk om klein te beginnen en dan dat uit te bouwen.

S: Ja.

R3: En ook een beetje dat, dat zagen we ook een beetje als de spil van het terrein. Omdat iedereen natuurlijk moet eten en drinken.

S: Dat is waar. Dat trekt weer anderen mensen natuurlijk.

R3: Ja. Dus uh toen zijn we daar mee, daar in gedoken. En toen zaten we tegelijk ook in het project van de gemeente en hoe je je plannen dan moest uitwerken. Wanneer.

S: De spil van het terrein zou het dan zijn.

R3: Ja en een startpunt.

S: Precies, oke.

R3: Bandjes, kunstenaars, koks van alles weet je wel. Dat je gewoon een beetje een soort startpunt hebt. Oja en toen zaten we dus in die gemeente. Nou ja die moest allerlei plannen verder uitwerken en uit schrijven en dan kon je dat dan misschien beginnen.

S: Ja.

R3: Al die projecten zijn eigenlijk gestrand. Omdat dat allemaal hele actieve mensen zijn.

S: Ja.

R3: Die die ideeën hadden en die wouden heel graag dingen doen. Maar omdat ze zo lang moesten blijven schrijven en lullen en.

S: In beleid of?

R3: Ja. Daarom hadden ze zoiets van. Ja we willen dingen doen en we gewoon verder met een ander project.

S: Ja.

R3: Dat was wel heel jammer. Er zijn heel veel projecten.

S: Die zijn eigenlijk nooit?

R3: Gestrand.

S: En hoe lang ben je al betrokken eigenlijk? Vanaf wanneer is dat?

R3: Ik denk twee en een half jaar ofzo.

S: Oke.

R3: En toen had ik weer een tip van een vriend van me. Terwijl we zo bezig waren zei hij, waarom begin je niet gewoon? Want dat doe je toch altijd. En dat was ik en ik was nog helemaal niet op dat idee gekomen. En toen, toen had iemand mij even weer herinnert aan van waarom doe je niet gewoon jezelf zijn. Dat is eigenlijk veel beter. Dus toen hadden we hier daarzo een tafel neergezet met stoelen er omheen dat was dan het begin. En toen hebben we een hele mooie kans gekregen toen de foto expositie Noorderlicht hier kwam. En vanaf toen zijn we begonnen zeg maar.

S: Oke. En met welke actoren werk je het meest samen in de ontwikkeling van dit? Dat is toch de gemeente? Met welke personen? Ontwikkelaars?

R3: De nieuwe beheerders nu. Dus Hein, Paul en Dick.

S: Ja, ja.

R3: En daarvan zie ik het meeste Paul. Want die heeft een architecten kantoor hier beneden. En daar van spreek ik daarna het meest met Hein, want die doet alle contacten.

S: Ja.

R3: En nou die heeft heel veel energie er in zitten.

S: Ja.

R3: En Dick die zien we niet zo veel.

S: Oke en met de gemeente?

R3: Gemeente is de beheerder van het pand. Remco Andringa. Die spreken we veel.

S: En niet meer de mensen..? Want al die andere ideeën zijn dus gestrand? Dus daar wordt daar nog mee overlegd of?

R3: Um, ja met een aantal wel.

S: Oke.

R3: Stadsboerderij is nog contact mee en AOC Terra.

S: O ja.

R3: En um, een collectief van zeven kunstenaars die eigenlijk ook vrij in het begin weer bij hadden gehaakt.

S: Ja.

R3: Die doen ook timmerdorp.

S: Ja, timmerdorp.

R3: Dus daar is ook contact mee en um een meisje die hier woont. Er wonen vijf mensen hier.

S: Oke.

R3: Via Carex. Met een meisje hebben we dan ook contact.

S: Oke.

R3: Steeds met alle mensen die hier van alles van plan zijn zeg maar.

S: Oke dus dat wisselt?

R3: Ja.

S: En ik heb wat vragen over tijdelijk ruimtegebruik in het algemeen, omdat jij dat nu ervaart. Wat is het grootste voordeel van die tijdelijkheid ten opzichte van iets wat permanent blijft? Het grootste voordeel?

R3: Ik denk het grootste voordeel is dat het mag, dat het een andere manier van bouwen geeft.

S: Oke.

R3: En dat is dan niet per se omdat het tijdelijk is, maar dat is wel. Niemand doet het zo van, laat ik het heel tijdelijk doen. Ik bedoel dat kan wel, maar zo gaan wij niet

S: Er niet in?

R3: Nee, zo wil je het niet bouwen. Dus je wilt gewoon wel bouwen dat het lang gebruikt kan worden.

S: Wat is dan het grootste voordeel, um ja?

R3: Nou het voordeel is dat het dus dan wordt.. Dat je dus anders mag denken

S: Oke. En wat is? Oh sorry ga verder.

R3: Ja zoals wij dat nu dan doen dan heb je bijvoorbeeld eerst een houten muur hier, om de warmte te behouden. En dan ga je later misschien later weer eens een andere ingreep bedenken. Hoe de ruimte beter is. Maar dan, dan groei je er een beetje in.

S: Oke.

R3: In de ruimte. En ook in de energie en hoeveel geld die er nodig is om zoiets professioneels neer te zetten.

S: Oke. En wat is dan volgens jou het grootste nadeel van die tijdelijkheid? Of is daar wel een nadeel in?

R3: Dit is niet een goed voorbeeld, omdat dit is een soort project wat vanuit de gemeente hebben ze gezegd vijftien jaar.

S: Ja.

R3: Dus dat is eigenlijk al best wel weer lang.

S: Ja klopt.

R3: Waardoor je dus niet de nadelen van het tijdelijke echt voelt. Omdat je zoiets hebt van ja, als je het een aantal jaar heel mooi neer kan zetten dan. Dan is het sowieso zo dat het daarna weer wordt beoordeeld.

S: Ja.

R3: Hoeveel waarde heeft het en willen we het wel of niet houden.

S: Precies.

R3: Als je echt heel tijdelijk moet doen. Want, zoals ik heb ook uh bij theater gewerkt en ik deed meubel opleiding en theater en daar een beetje tussen in. Maar ik vind het eigenlijk heel naar altijd als je iets maakt wat echt heel tijdelijk is dan. Tenzij je het echt uh op die manier doet van created to create. Dat je steeds die materiaal weer gebruikt.

S: Oke zo, ja.

R3: Maar als je gewoon iets heel tijdelijk doet en dus heel veel energie opbouwt. En daarna moet het weer opgeruimd en weg. Ik vind het zelf heel naar.

S: Oke. Dat is het grootste nadeel.

R3: Ja dat je er veel energie weggooit, voor mijn gevoel. Der mee.

S: Oke.

R3: Ik ben voor uh iets opbouwen.

S: Oke. Ik heb nu wat vragen over de locatie. Want in hoeverre heeft de uitstraling van het gebouw van de functie die het had nog op de activiteiten die er nu plaats vinden?

R3: We hebben ook contact met de met de actiefste werknemer van uh vroeger.

S: Ja?

R3: Van het Suikerunie.

S: Oh wauw, dat is bijzonder.

R3: Ja dus uh.. Het was zo dat toen het gesloopt werd. Waren allerlei contracten en daarin moest duidelijk zijn dat hier niet hier nooit meer suiker gemaakt mag worden.

S: Nee he? Dat hoorde ik ook al

R3: Ja. Dus wat dat betreft, kijk als de Suiker fabriek af was gebroken met het idee van nou we gaan een toffe.. Mensen kunnen daar zien hoe je vroeger suiker werd gemaakt. Of uh dat je heel veel dingen nog kon zien hoe het was. Dan was je daar natuurlijk heel erg op in gaan spelen. En nu uh, hebben wij zelf dat in ieder geval wel heel erg. Dragen dat met ons mee zeg maar. Maar het is niet, niet dat we er heel veel mee doen. Behalve dat we eten maken.

S: Ja.

R3: En uh dat we die suikerbiet wel vaak terug laten komen. Door bijvoorbeeld suikerbiet chips.

S: Oke gaaf.

R3: Maken we dan. Of er zijn hier ook wel opstellingen geweest waarin kinderen ook suiker konden maken.

S: Oke, wauw.

R3: Ja dat is ook heel leuk.

S: Ja.

R3: En we hebben wel exposities van tekeningen toen uh.

S: Zal ik hem even op pauze doen? Kan wel hoor.

R3: Nee hoeft niet. Iemand die het heeft geschilderd toen het werd gesloopt.

S: Gaaf, mooi.

R3: En er ook uitwerknemers een paar keer geweest hier. Grote bijeenkomsten van oud werknemers. Die vonden het heel mooi om te zien.

S: Wat leuk.

R3: Ja, die hadden verhalen al een beetje opgespaard. En daar hangt bijvoorbeeld die, zie je dat waar dat welkom boven staat?

S: Ja?

R3: Dat is nog, de oude foto's van het Suikerunie terrein.

S: Gaaf. Dus het wordt goed bewaard?

R3: En we proberen het wel weer wat meer duidelijk te maken. Dat mensen het kunnen zien. En twee jaar geleden toen een grote foto expositie van Noorderlicht. Toen was er een hele grote expositie over suiker over de hele wereld. Dus dat was heel gaaf en um. Dus die hebben er ook heel veel van bewaard.

S: Ja.

R3: Maar het moet eigenlijk weer meer nog weer terug in het pand.

S: Oke.

R3: Dus dat is wel het plan.

S: Dus dat is wel het idee?

R3: Ja.

S: Volgende vraag is, in hoeverre staat het terrein in verbinding met de stad? Met het centrum? Op dit moment?

R3: Um..

S: Kan fysiek zijn maar ook mentaal zeg maar.

R3: Ja... Um..

S: Is dat een goede verbinding?

R3: Eerst was daar nog een spoorweg overgang, waar je doorheen kon fietsen.

S: Ja klopt, dat hoorde ik al. Ik was net ook van plan om daar langs te gaan ja.

R3: Die missen we wel. En het contact is nu via krantjes en facebook en mond op mond en een beetje wat jij ook al zegt een soort van dat spannende ofzo.. Van een verlaten terrein, weet je mensen weten dat wel.

S: Ja.

R3: Dat je hier dan dus heen kan gaan. Um, maar ik denk dat het goed zou zijn als het veel meer verbonden zou zijn met de stad.

S: Oke.

R3: Ja.

S: Dus dat..

R3: Maar aan de andere kant is natuurlijk het voordeel van het experiment gebiedje.

S: Ja dat is zeker zo.

R3: Dat mensen die het interessant vinden en spannend vinden en opzoek zijn naar ruimte. Die kunnen hier dus heel goed terecht. Want ook altijd als mensen hier foto's willen maken of theater of uh dan vinden ze het heel fijn dat het heel leeg is.

S: Dat is wel een voordeel eigenlijk. En um, volgens jou welke sectoren bedrijven zouden hier eigenlijk moeten zitten? Welke zijn geschikt voor dit pand, voor dit gebied?

R3: Um, het liefst alles wat je in de stad ziet maar dan net met een twist.

S: Oke.

R3: Dat zou ik gaaf vinden.

S: Wat leuk.

R3: Maar wat mij ook heel fijn lijkt is uh yoga ruimte en een ateliers en uh muziekstudio en een plek waar je kan skaeten en schaatsen. En barbequen.

S: Oke gaaf.

R3: Groningen heeft nu te maken met die uh aardbevingen van gas.

S: Ja?

R3: En daarom lijkt me echt dit de plek om hier nieuwe energie experimenten te uit te voeren.

S: Ja.

R3: Dus dat hoop ik heel erg, dat dat gebeurt.

S: Oke, wat een gave ideeën. En is het volgens jouw mening belangrijk dat het in handen blijft van mensen eigenlijk het liefst uit de stad? Uit Groningen of uit de provincie? In plaats van mensen uit nou niet uit een ander land maar uit Amsterdam of..?

R3: Ja daar ik wel voor gestreden, ja.

S: Ja? En waarom is dat belangrijk?

R3: Nou omdat, er was dus op een gegeven moment de keus tussen uh een groep Groningers die zich had connect met een groep Amsterdammers. Waarvan de Amsterdammers toch wel een beetje een soort van het brein waren en de Groningers de uitvoerders.

S: Oke.

R3: Dat was het idee.

S: Ja.

R3: Maar dat dat vind ik sowieso al heel flauw.

S: Ja.

R3: En ook, ze hadden wel hele goede plannen en het was misschien wel hartstikke leuk geweest, maar. Dus ik wist ook eigenlijk niet wat nou de beste club was om voor te gaan. Want ze hadden allebij leuke ideeën. Maar het nadeel daarvan vond ik dat die die twee Amsterdammers die ik dan heb ontmoet die hadden dat ook al heel vaak gedaan dat soort projecten. En dat ze dan zoiets hadden van oja leuk schattig bedacht. Maar we gaan het wel even zo en zo doen.

S: Oke, ja.

R3: Weet je wel? En uh doen nu een club Groningers het.

S: Ja. Gaaf. Uh, ik heb nu wat vragen over, in de scriptie komen heel veel de creatieve sector en innovatie voor. Hoe belangrijk is creativiteit als het gaat om tijdelijk ruimtegebruik? Is het vaker een goede oplossing voor een ruimte die leeg staat?

R3: Um, ja daar experimenteer ruimte, krijg je wel uh ja heb je grote kans op nieuwe ideeën.

S: Ja.

R3: Dus dat is wel heel gaaf. Wat je ook ziet in, wat vaak als voorbeeld gebruikt wordt in dit soort plekken is ook zoiets als Berlijn.

S: Ja klopt.

R3: Dat is natuurlijk ook leegte die dan door kunstenaars wordt opgevuld.

S: Ja. En in hoeverre krijgen jullie als gebruikers de mogelijkheid om jullie creatief te ontwikkelen? Krijgen jullie die van de gemeente? Die vrijheid?

R3: Um ja, volgens mij wel.

S: Ja?

R3: Maar dat komt nu misschien ook, omdat ze zich er niet zoveel mee bemoeien.

S: Oke. Dus er wordt wel veel vrijheid gegeven? Mijn volgende vraag eigenlijk al beantwoord, kan het Suikerunie terrein daarom gezien worden als een experimenteer ruimte, maar dat is dus ja?

R3: Ja.

S: Duidelijk.

S: Hoe omschrijf je de samenwerking tussen de betrokken partijen? Is dat altijd goed gegaan? Of is het ook een experimenteer gedeelte?

R3: Ja de.. Op de een of andere manier zou het wel fijn zijn om elkaar nog meer te zien en spreken.

S: Oke.

R3: Alleen ik weet niet of dat mogelijk is. Of daar tijd voor is.

S: Oke.

R3: Maar voor de rest dus ja wel leuk.

S: Ja?

R3: Ja

S: Oke. En in hoeverre heb je zelf nieuwe ideeën opgedaan door dat je bent gaan praten met andere mensen? Is dat, ben je zelf ook op veel nieuwe ideeën gekomen? Door alle partijen die hier aan mee doen?

R3: Um, even denken hoor. Nu zit ik volgens mij nog in het stadium dat uh. Dat blijft denk ik altijd, ik blijft altijd nieuwe ideeën zoeken vinden. Ja zo ben ik gewoon ingesteld dus.

S: Dat is ook instelling, dat is zeker zo. En in hoeverre is het een voordeel of nadeel dat bedrijven hier op dit pand echt geografisch zouden samen komen? Zeg maar echt dicht tegen elkaar aan liggen voor het uitwisselen van ideeën? Of zou het verspreid over de stad kunnen zijn?

R3: Veel meer dan mensen denken.

S: Ja, dat is wel belangrijk? Die geografische ligging?

R3: Ja.

S: En waarom dan?

R3: Nou omdat je, je moet gewoon een beetje tijd met elkaar doorbrengen dan krijg je dat er dingen gebeuren.

S: Oke en ook dat je dan makkelijk bij elkaar naar binnen kunt lopen dan?

R3: Ja.

S: Eigenlijk waren dat mijn belangrijkste vragen wel. Ik heb nog een paar afsluitende vragen.

S: Want in hoeverre is het project tot nu toe geslaagd volgens jou? Of is het nog heel erg in ontwikkeling?

R3: Um, af en toe voelt het als geslaagd. Als er een hele leuke avond is, of als mensen elkaar ontmoeten. Want het hoofddoel van de stichting de Wolkenfabriek is dat mensen elkaar ontmoeten. Dat mensen en ideeën elkaar ontmoeten.

S: Ja.

R3: En af en toe voelt het als niet geslaagd als ik bijvoorbeeld denk ik van die is er niet en die niet en die niet en die niet. En die kan nog niet zen ding doen. En die nog niet. En dat het voor de Wolkenfabriek zelf dat het zeg maar nog meer open is en dat de cateraars ook meer betrokken zijn bij de Wolkenfabriek.

S: Ja.

R3: Dus soms voelt het heel erg geslaagd en soms nog niet.

S: Oke.

R3: Het is net hoe je er dan tegen aan kijkt, maar het is wel echt hele fantastische dingen allemaal. Al gebeurd.

S: Dus wel positief?

R3: Ja, ja.

S: En eigenlijk mijn laatste vraag, wat als het project ten einde komt? Wat als er permanent mag worden gebouwd hier? Wat gebeurt er dan met jullie die hier nu gebruik van maken? Zet zich dat voort of die samenwerking?

R3: Ja dat hoop je natuurlijk wel. Dat je dan zo'n restaurant hebt die gewoon een plekje in de woonwijk krijgt ofzo. Ja dat hoop je wel. En anders moet je wat anders gaan doen met je energie.

S: Haha. Nou ik wil je in ieder geval heel erg bedanken dat je deze vragen wou beantwoorden. Uh het interview wordt anoniem verwerkt en alleen voor mijn scriptie gebruikt. Um, mocht je het interview of mijn scriptie nog willen terug lezen dan wil ik die graag opsturen.

R3: Ja graag.

Interview respondent 4

Ik ben Sophie Louise Proce, student aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ik ben momenteel derdejaars student Sociale Geografie en Planologie. Voor mijn bachelorscriptie heb ik gekozen voor het onderwerp: tijdelijk ruimtegebruik van leegstaande plekken met als case study het Suikerunie terrein. Dit gesprek zal anoniem in de resultaten van mijn onderzoek verwerkt worden. U heeft het recht om vragen niet te beantwoorden of om te stoppen met het interview wanneer u dat wilt. Dit interview wordt alleen gebruikt voor mijn scriptie. Als er eventuele onduidelijkheden zijn dan kunt u altijd vragen stellen.

S: Heeft u er bezwaar tegen als dit gesprek wordt opgenomen?

R4: Nee.

S: Heeft u voor we beginnen nog vragen?

R4: Nee hoor.

S: Oke dan beginnen we. Wat is voor u als architect.. Ik heb wat vragen over tijdelijk ruimtegebruik meer in het algemeen. Het grootste voordeel van het tijdelijk gebruik maken van ruimte? Tegenover het permanente gebruik.

R4: Ja. Oke. Um.

S: Is het er? Er kan ook geen voordeel aan zitten.

R4: Ja er zijn er een heleboel maar ik zit even te bedenken waar ik zal beginnen. Kijk, dat heeft wat mij betreft met een opvatting te maken van mij of van dit bureau als architecten bureau. En die opvatting die gaat over de tijd. Waarom opereren we in de tijd? Ik bedoel er zijn zeg maar honderd jaar geleden, begin van de twintigste eeuw had je een periode waarbij, met het begin van het modernisme. Werd gezegd de geschiedenis begint nu alles wat er is geweest doet er niet toe. En we gaan vandaag de wereld uitvinden en die gaan we nu goed maken.

S: Ja

R4: En wij zeg ik maar even bij DAAD hangen veel meer een opvatting aan dat we als architect alleen maar een stukje bij kunnen dragen aan processen die veel langer lopen.

S: Oh, oke.

R4: Die bezig zijn. En die en die ook weer veel langer na ons door zullen gaan.

S: Oke.

R4: Dus ik probeer alleen maar zeg maar in een soort aikido, als je het ergens mee wilt vergelijken achtig. De beweging op te pakken wat er is en daar..

S: Oke.

R4: Is. En daar gaat het weer verder. En dat betekent dat wij, een heleboel van onze projecten spelen zich af over een langere tijdsperiode.

S: Ja.

R4: En als je dan kijkt naar tijdelijkheid, een van de dingen die zich nu voor doet, tijdelijkheid dan denk ik ja is dat wat mij betreft de beste kwaliteit de belangrijkste kwaliteit daarvan dat er nu tijdelijke ontwikkelingen plaatsvinden. Die zit er in dat we tot nu toe steeds hebben gepland voor een soort permanente definitieve toekomst.

S: Ja.

R4: En langzaam is die steeds minder helder geworden, die bestaat niet meer waarschijnlijk of die kunnen we niet meer met elkaar definiëren. En we zitten nog steeds zeg maar dat noem ik maar even in het oude denken. Van vast ook als we maar blijven wachten tot het perfecte plaatje van een gedroomde toekomst op enig moment realiseerbaar is.

S: Oke.

R4: En dat heeft ons in een soort vervelende wurggreep gehouden heel lang. Dat nieuwe eind beeld is niet meer te bedenken. Dus, ontstaat er nu zoiets als tijdelijkheid van ja als we toch nog niet echt weten wat er definitief wordt dan kunnen we tijdelijk maar even iets.

S: Ja

R4: En dat.. Je kan zeg maar met die tijdelijke ontwikkelingen een soort opdeling, misschien kan je er veel meer noemen. Maar je kan tenminste zeggen er is een soort er zijn tijdelijke ontwikkelingen die bedoeld zijn om een plek.. Een leuke attractie te geven of eventjes op de kaart te krijgen. Of een tijdelijk probleem op te lossen, van iets dat even ergens gestald moet worden. En dan gaat het op enig moment weer weg en dan wordt de wereld weer gebouwd, het permanent.

S: Ja

R4: En de andere, route en daar voel ik me het meest mee verband is eentje waarbij tijdelijkheid zeg maar gaat leiden tot een organisch te groeien wereld. Die langzaam permanent wordt, maar die ook langzaam aan tijdelijk kan blijven. Of die onderdelen die steeds weer opnieuw veranderen.

S: Dus het is een proces? En niet een eind iets?

R4: Ja. Dus het leukste van tijdelijkheid vind ik dat het helpt om architectuur voor ruimtelijke omgevingsontwikkeling of zoiets,

S: Ja.

R4: Te zien, als een, als een proces in de tijd.

S: Oke.

R4: Met een dynamiek. Niet meer bouwen voor een soort beoogde eenmalige perfect lopende toekomst. Dat idee heb ik nooit gehad, dat dat klopt. Dus dat is een ding. En daar zit weer van alles achter Sophie, dus dat is een heel groot. Voor mij is het een heel groot thema, in mijn werk. Ik ben een, wij werken bijvoorbeeld heel veel met toeval. Proberen we toe te laten in ons werken. Dat we ook niet alles weten van te voren, dus kijken wat er gebeurt. Dus het kan nog, het kan nooit als je van te voren alles hebt dicht getimmerd en precies weet om te zien.

S: Dus is het flexibeler?

R4: Ja. He wat ik nou laat zien, dat zie je niet als je nu die opname maakt Ik zou het kunnen pakken, ik heb laatst een keer voor een krimpcafe in Friesland een verhaal mogen houden. Dat ging over hergebruik van een, van een bestaand oud dorpshuisje ergens in Drenthe. En wat daar mee zou kunnen. En toen heb ik een aantal schematjes een soort pictogrammen getekend. Eentje was programma, dus dit was zeg maar de oude tijd. Zag je een programma, was in een keer een heel programma. Voor een plek of gebouw, dat doet er niet toe. Zo werkten we vroeger. Een theater of een..

S: Een soort blauwdruk meer?

R4: Ja. Nou dat hele programma was klaar, daar hoort een zak geld bij in een keer is iemand die dat betaalt en zegt wat je moet doen. Daar hoort een tijd bij daar hoort een klokje bij die zegt dan moet het klaar zijn. Daar hoort een soort professionele verdeling van verantwoordelijkheden tussen partijen bij. Die is heel hiërarchisch. De gemeente die doet dit of de gemeente die doet dat. Daar komt de ontwikkelaar daar komt de ontwerper en dan komt hier de bewoner nog een keer. Die komt binnen, nou hier moet ik het dan mee doen.

S: Ja.

R4: En dat zijn allemaal zekerheden. En die werden, er werd zeg maar een strik omheen gedaan. En dat, als dat deugde dan was dat een project dan kon je dat bouwen, dan gingen er mensen wonen dan werden ze gelukkig.

S: Ja.

R4: Het enige wat je daar niet in nog kon hebben is toeval. Want elke toevallige omstandigheid die zeg maar zich voor deed, die was storend omdat je nou eenmaal het eindbeeld al had gedefinieerd dus. Het kan alleen nog maar minder worden.

S: Ja.

R4: En in die nieuwe tijd zeg maar even, in deze tijd. Daar hebben we niet meer één programma. Daar heb je misschien allemaal stukjes programma. Die misschien wel als samen iets een programma gaan opleveren. Maar dat weten we niet. Je hebt ook niet een zak geld, dat moet je op een andere manier financieren, dat moet ook allemaal in partjes. Je hebt ook niet meer één moment in de tijd dat het gebouwd en af is, maar je hebt nu veel meer dat het stapsgewijs. We weten wat we nu doen en kijken wat het morgen opleverd. En dan gaan we daar staan. Dan kijken we wat zullen we nu gaan doen, dan komt er weer een stap. Dus je, het gaat allemaal in stapjes. Die professionele rollen die zijn ook niet meer helemaal helder. Soms heb je nu dat bewoners willen iets, dat is normaal gesproken helemaal onderaan. Dat komt nu opeens helemaal naar boven. Maar die zijn niet de nieuwe ontwikkelaar geworden. Want die hebben weer geen geld en die kunnen het risico niet nemen, maar die kunnen het wel in gebruik nemen. Dus dat is, een architect moet daar ook kiezen of ie bij zijn post in vakje gaat zitten wachten tot er een opdracht binnen valt. Of dat ie zegt ik ga gewoon mee doen, we bouwen er gaande weg een soort opdracht van. Aan het eind van de rit heb ik er hopelijk nog iets aan verdiend, want ik doe het niet voor de lol het is mijn werk, maar. Ik hoef daar niet meteen van te voren te weten van dit ga je er allemaal aan verdienen. Dus al die aspecten waar het een organiseren van een project bestaat, die zijn een beetje vloeibaar geworden. En het nadeel daar van is dat we moeten dealen met onzekerheid, met onbepaaldheid. Met onzeker, uh eindeloosheid als je niet oppast dat zo'n project niet voort sleept. Dat zijn nadelen.

S: Ja.

R4: Daar moeten we mee leren omgaan. En een groot voordeel is wat mij betreft het toelaten van toevallig gelukkige omstandigheden.

S: Toelaten van toeval?

R4: Ja. Dan kan je opeens krijgen dat gebruiker a die denkt nou ik ga meedoen en ik ga dat en dat doen. Dan komt er een ander intiatief, die denkt nou dit zou er ook wel bij kunnen. Maar die denkt ja ik heb eigenlijk geen middelen want ik wil een kantoortje en ik wil dit en dat. Want ik wil ook een vergaderruimte en dat kan ik niet betalen. Maar als die ziet dat gebruiker a als een spreekkamertje heeft gerealiseerd, dan kan hij misschien zeggen dan hoef ik dat niet te doen. Als ik dat op dinsdag kan gebruiken.

S: Combineren?

R4: Dus ja. Je krijgt dit soort, dat zien wij nu overal. Dus ik noem maar een gebruiker in een gebouw. Ik ben nu met Jan toevallig bezig, bij in Ten Boer. Heeft hij misschien wel verteld.

S: Ja, ja. En Hein ook.

R4: We gaan er echt aan tafel met de gemeente die het ook niet weet. De wethouders is heel dapper en die durft te zeggen ik weet niet precies hoe dit proces gaat lopen, maar u hier bewoners van het dorp, geïnteresseerden, professionals heeft de gelegenheid met elkaar om de gemeente om ons te helpen om samen met ons iets te gaan doen.

S: Ja.

R4: Buiten gewoon boeiend. En daar ontstaan dit soort dingen. Jan is nu met twintig verschillende initiatiefnemers in gesprek. En die probeert ze te koppelen en te.. Dus nou goed, is het een lang antwoord. Maar.

S: Ja maar een heel goed antwoord. Want de nadelen zijn inderdaad ook benoemd. Ik heb veel gelezen over. Of op jullie site gelezen dat jullie veel bezig zijn, jullie je bezig houden met hergebruik. En ik heb in artikelen gelezen dat soms hergebruik uit economisch oogpunt voordeliger is dan nieuwbouw, dat het vaker wordt.. Is dat zo? Is dat ook een punt waarom er voor hergebruik gekozen wordt?

R4: Dat is niet per definitie zo natuurlijk.

S: Nee, maar voor vaker het geval?

R4: Ja, nou ik weet het niet zo goed. Kijk nou, bijvoorbeeld de.. Als ik dit gebouw, waar we nu in zitten dat is een vrij compact gebouw. Het is een meter of vijftig in het vierkant, twee verdiepingen hoog. Wij hebben dit, toen wij hier in kwamen hebben we het helemaal aan de buitenkant geïsoleerd. Dus de muren, het dak. Dan heb je heel veel kubieke meters voor relatief beperkt investering. Want het is een, een redelijk compact volume.

S: Ja.

R4: We hebben het vrij goedkoop kunnen verbouwen.

S: Oke.

R4: En dan heb je veel lucht. Maar als ik deze, ik nu als ik zeg maar dit gebouw ook had gebouwd in nieuwbouw. Dan hadden we ongeveer hetzelfde vloeroppervlak kunnen hebben en die plafonds bijvoorbeeld een halve meter lager gezeten. Of die ruimtes die hiernaast, eigenlijk niet echt een functie voor hebben is gewoon lekker over. En als er een keer een expositie is dan kan dat gewoon. Al die kubieke meters die hadden wij dan niet gehad. Dus ik heb nu voor hetzelfde budget als nieuwbouw heb ik veel meer volume in het gebouw zitten.

S: Oke.

R4: Maar dat hoeft dus alles met de vorm van dit.

S: Van wat er al stond?

R4: Ja. Van het bestaande ding te maken. Ik hoefde hier ook niks mee te doen. Het is een hele zware constructie, allemaal prima in orde. Maar er zijn ook heleboel gebouwen waarbij waar je echt heel veel aan moet doen. En waar het vaak makkelijker is om te zeggen, haal die hele rotzooi er maar af en bouw het in een keer opnieuw. Ik bedoel, ik heb hele openbare ministerie van Assen ontworpen. Dat zit in een oude, dat zit in een oud jaren vijftig pand in het centrum van Assen. Dat was een drukkerij van twee bouwlagen en daar hebben we een heel stuk gesloopt om een grote tuin te maken. Dus een oude binnenwand is nu een buitenmuur geworden naar die tuin toe. Daar zitten de kantoren die kijken naar die tuin. Het volume wat we hier gesloopt hebben, hebben we op het dak weer erbij gebouwd. Dat kon, omdat het een zeer heftige drukkerij constructie was, kon ie dat wel hebben.

S: Ja.

R4: Maar die aannemer die dat ging bouwen zei je had me beter kunnen vragen om die hele troep eerst te mogen slopen. Want we hebben allemaal, die kolommen staan wel ongeveer in een lijn, maar ook weer niet precies. Je kan niet met je standaard wandjes daar tussen. Het is allemaal net, het past niet. Dus daar is het uiteindelijk duurder geworden om gebruik te maken van bestaande gebouwen dan als er iets nieuws was gebouwd.

S: Oh, oke.

R4: Maar, dan kom ik bij een ander stokpaardje van ons. Wij zeggen vaak, ik kan je straks wel wat meegeven daar staat het uitgebreid in. We hebben een keer zo'n .. geschreven, die had je net in je hand, met die voorkant van dat ACM gebouw.

S: Ja.

R4: En daar zeggen we bijvoorbeeld in, op het moment dat je een bestaand gebouw dwingt dezelfde prestatie specificaties te krijgen als wanneer het nieuwbouw zou zijn geweest. Dan is het, dan ben

je dus vaak duur uit. Maar als je zou zeggen, ik zou dat bestaande gebouw bijvoorbeeld gewoon als een paraplu als een schilletje wat de zon buiten houdt en de wind. Maar verder ga ik, ik ga daar geen nieuwbouw kwaliteit van maken, maar ik ga daar. Ik zoek naar functies zie op zich prima verhouden tot die tijd van het gebouw. Nou kom je misschien in de wereld van die tijdelijkheid terecht. Dat je zegt, ik ga hem niet helemaal isoleren en verwarmen, maar ik ga hier alleen tafeltennis toernooien doen. Die hebben geen verwarming nodig want tennissen zich wel warm, zoiets he. Of je gaat bijvoorbeeld zeggen in zo'n hal, ik maak kleinere volumes daar in. Onder die grote kap. En die kleinere volumes, die ga ik isoleren. Dat is gewoon nieuwbouw in die hal. Maar dan ben je ook goedkoop uit. Dus het.. Wij hebben, programma snap je wat dat is hoe dat zit?

S: Ja, ongeveer ja.

R4: Dat wordt in die oude wereld, er komt een opdracht gever die zegt ik wil school voor twaalf lokalen. Die schrijft dat op, dat is een programma van eisen.

S: Ja.

R4: Wij hebben een soort manier van werken ontwikkeld met elkaar en die noemen wij programma van mogelijkheden. En het verschil zit hem daar in. Het programma van eisen begint dus met niks en dan schrijf je op wat je wilt hebben. En dan ga je ontwerpen en dan ga je dat bouwen en aan het eind van de rit is het een gebouw geworden. Het programma van mogelijkheden is een soort omgekeerde.

S: Je begint me alle?

R4: Ik heb een gebouw. En laat ik nu eens heel goed gaan kijken wat dat gebouw kan. En dan komt daar een mogelijk programma aan het eind van de rit uit. He, dus als je bijvoorbeeld zo'n silo gebouw dat bestaat uit schachten van dertig meter hoog van drie en een half bij drie en een half meter beton. Ja als je daar naar kijkt, en je begint op de oude route met een programma van eisen en je zegt er moeten hier dertig studentenwoningen in. Dan moet je dus vloeren er in gaan leggen, want die liggen er niet in. En alle wanden zijn dicht en daar moet je ramen in gaan maken. Dat is beton met bewapening dat is heel ingewikkeld om daar te zagen. Vaak is het een soort kaarthuis constructie, als je het allemaal in tact houdt dan gaat het best goed. Maar als je er gaten in gaat maken dan begint ie te zwabberen en dan komt er een aardbeving. Dat is eigenlijk een onzinnige programma voor dat gebouw.

S: Ja.

R4: Als je het zou omdraaien en je gaat naar het gebouw, dan denk je wat heb ik nou aan een schacht van dertig meter hoog. Nou wij hebben een keer voor dat ding hebben we een voorstel gemaakt, om een bijvoorbeeld een hammam of een wellness center daarin te maken. Dat op de begane grond en in de kelder te doen. Allemaal baden en stoom. En je kijkt van onder af, kijk je naar zo'n schacht van dertig meter. Je maakt boven in een klein gaatje dat de zon er naar binnen kan. De stoom die gaat omhoog, nou dat is waanzinnig ruimtelijke ervaring. Die geen drol kost, want dat ding dat is er al. Als je dan kijkt van die silos die kunnen bijvoorbeeld, die hebben altijd veevoer en graan en die dingen opgeslagen gehad. Als je uitrekent wat die hele toren van dertig graan, hoeveel graan daar in zat en wat dat weegt. Dan weet je wat je op het dak erbij kan bouwen. Want die verticale last die kan die gewoon hebben, het graan zit er niet meer in. Dus bij die silo die je zag op dat boekje, daar hebben we toen uitgerekend dat daar rustig een bouwlaag of vijf bij op kon. Dus je zou daar nieuwbouw woningen bovenop kunnen zetten. Dan is het een hele grote fundering voor een complex wat over Groningen uit kijkt geworden. Maar je kan ook zeggen in dat wellness of hammam idee, je maakt een zwembad op het dak.

S: Ja.

R4: Dan moet je wel komen he. Dan moet je een trap en een lift er naar toe maken. Maar goed we hebben daar een plaatje een keer kunnen laten zien. We hebben een beeld gemaakt van iemand die daar lekker aan het zwemmen en die kijkt terwijl die aan het zwemmen is op dertig meter hoogte de stad uit.

S: Ja, fantastisch, ja.

R4: En dat is dus een soort incapsule op het gebouw, waar voor je het gebouw niet heel zwaar hoeft aan te passen. Dus of je dat zwembad nou op de begane grond maakt of op het dak dat kost je een lift extra dat is het enige. Dat zijn zeg maar een strategieën die vallen onder het programma van mogelijkheden. En zeggen als je zo naar een gebouw kijkt, en je gaat eerst gewoon helemaal. En dat kunnen ruimtelijke kwaliteiten constructieve kwaliteiten. Het kan bijvoorbeeld ook massa zijn, vaak die industriële gebouwen zijn vaak gebouwen waar heel veel massa in zit beton. Nou ja dat betekent dat ze heel goed warmte zouden kunnen accumuleren. Misschien moet je zo'n gebouw wel gebruiken als dat is, we hebben dat daar genoemd het gebouw als accu. Dat het een soort warmte opslag ding wordt. Dat je dat s' nachts kunt. Als je hem koelt dat de hele constructie zo koel geworden is dat die er voor zorgt dat er de rest van de dag geen luchtbehandeling nodig is. Ik noem maar iets he.

S: Ja.

R4: En dat hebben we in dit gebouw waar we nu zitten geoefend. Hier zit helemaal geen luchtbehandeling in. We hebben een paar slimme dingen gedaan, zou ik je nog wel kunnen laten zien. Die op een hele makkelijke natuurlijke manier er voor zorgen dat dit gebouw geventileerd wordt. Er zit nul komma nul installatie techniek in. Dus dat is alleen maar op basis van wat het gebouw zelf doet.

S: Oke.

R4: He dus, als dat de voorwaarde mag zijn. Laat het gebouw zelf vertellen wat ie kan. En pas je programma daar op aan.

S: Ja.

R4: Dan zit je goed met waar jij mee begon van hergebruik is misschien goedkoper dan nieuwbouw.

S: Oke. Ik heb een vraag over het Suikerunie terrein. Want kan het Suikerunie terrein en andere tijdelijke projecten kan dat worden gezien als een proeftuin, als iets waar geëxperimenteerd mag worden? Ook vanuit architect zijnde, dat daar ook geëxperimenteerd mag worden?

R4: Ja. Wat bedoel je met Suikerunie? Bedoel je dan het hele Suikerunie terrein?

S: Terrein ja. Tijdelijkheid wordt in artikelen heel vaak genoemd als een proeftuin, is dat zo? Ook als een architect kunt u zeg maar daar in experimenteren? Heeft u daar te mogelijkheid voor omdat het tijdelijk is?

R4: Ja. Je hebt een andere vergunning nodig dan voor wat je doet. Dat hoeft niet een permanente vergunning. Daarmee heb je veel meer speelruimte in allerlei dingen. Kun je kijken of iets werkt. Om een dingetje te noemen, wij hebben ook een soort plan gemaakt. Zonder locatie maar dat heet, dat plan heet permanente transformatie. En dat is een soort oefening om te kijken hoe je met architectonische middelen een stadswijk of een buurt of zoiets zou kunnen bouwen. Die altijd weer zich aanpast aan wijzigende omstandigheden. Een van de dingen die daar in zit is een soort unit die we hebben bedacht. Een studentenwoning zou je kunnen zeggen een eenpersoons woning, van ongeveer 32 vierkante meter. En die kun je als een lego blokje op allerlei manieren stapelen. Dus dat is bijvoorbeeld anders dan die containers op het Ciboga terrein, daarnaast. Die kunnen, dat zijn hele simpele. Dat zijn een soort caravan wandjes, met vier kolommetjes en een beton vloertje. En die kunnen alleen recht boven elkaar en strak in het gelid staan. En dan wordt daar een schil omheen getrokken en dan krijg je zo'n hele grote klont.

S: Ja.

R4: Wat wij hebben bedacht in een soort elementje dat zelf als element helemaal geïsoleerd is. En ook constructief anders in elkaar zit. Dan zijn twee beton schijven met puin daar in. En dat betekent dat je die echt zoals lego op allerlei manieren op elkaar kunt zetten en ook weer weghalen. Snap je. Want als je zegt ik heb allemaal ongeïsoleerde ruimtes, dat zijn die units op het Ciboga terrein. En die zet ik allemaal tegen elkaar en ik trek er dan in een keer een isolatie schil omheen, dan kun je later nooit meer eentje er uit halen. Want dan is je gebouw lek geworden.

S: Ja.

R4: Terwijl met dat idee van ons, daar kun je, elk unitje zelf is volledig geïsoleerd. Daar kun je nog eentje bij zetten of weg haalt. Of het wordt een groot succes en je wilt er bovenop. Dat kun je eigenlijk allemaal kiezen. En dat hoef je niet van te voren te beslissen.

S: Maar is dat ook met het oog op dat het bijvoorbeeld bij het Suikerunie terrein is de kans dat het gesloopt gaat worden, dat er woningbouw. Is dat ook een manier zeg maar dat als iets verwijderd moet worden dat er een andere materiaal keuze wordt gebruikt? Omdat sloop misschien de toekomst kan zijn van zo'n project?

R4: Omdat sloop de toekomst kan zijn?

S: Ja, omdat in de toekomst het gebied gesloopt kan worden. De materiaalkeuze heel anders is? Recyclebaar bijvoorbeeld?

R4: Ja, ja. Dit gebouw is de hele unit die die kan weer op een vrachtwagen worden weggereden die zet je weer ergens anders neer.

S: Ja.

R4: Maar ja, wat jij zegt kan ook. Dat je onderdelen hebben. Onlangs net aan de TU afgestudeerde jufvrouw heeft net een afstudeerproject gedaan waarbij ze helemaal met demontabele elementen een renovatie project had bedacht. Dus een jaren 70 rijtjes woningen. Zou je daar een schilletje met isolatie heen kunnen zetten. En dan als het over 10 of 15 jaar niet meer nodig is dan haal je die hele elementen zijn niet zijn geen bakstenen die vermitseld zijn. Die los gestapeld, die haal je weer weg en die kan je weer ergens anders. Laat ik zeggen zo'n Suikerunie achtig terrein waar wat geëxperimenteerd kan worden kun je dit soort dingen proberen.

S: Ja.

R4: En kijken of het, of het werkt. Je kan er aan meten.

S: Dus experimenteren eigenlijk?

R4: Dus experimenteren. En bijvoorbeeld wat we met Jan in ten Boer doen, daar zijn we ook aan het kijken kunnen we dat gebiedje in gaan zetten als proeftuin voor aardbevingsbestendig woningen.

S: Ja dat heb ik ook over een apparaatje dat op de muur kan heb ik ook wat over gehoord van Jan Does. Die de bevingen zou meten.

R4: Ja maar ook er zijn allemaal aannemers die denken ideeën te hebben. De een gaat de woning heel stijf maken de andere juist heel slap dat het kan mee bewegen. Ontkoppelt de woning van de vloer. Dus allemaal verschillende mogelijkheden en we weten het niet, we kennen die problematiek niet in Nederland. Tot nu toe.

S: Nee, tot nu toe nee.

R4: Dus wij hebben het in Ten Boer vergesteld. Ik heb een paar aannemers gesproken en die zeggen, joh der zijn al vier of vijf locaties in Groningen op dit moment die op die manier worden bekeken. Kunnen we daar een proeftuin van maken. Dat je aannemers en ontwerpers daarmee aan het werk zet. We gaan nog een paar woningen bedenken en we gaan daaraan mee meten. Bij de eerst volgende aardbeving of welke het goed doet. Dus dan is de tijdelijkheid is weer een hele pretige conditie. Want, je hoeft ineens niet aan allerlei bouw en eisen te voldoen. Je noemt het een proeftuin.

S: Ja.

R4: Dus ja in die zin, is het een.. Geeft het lucht.

S: En is het ook belangrijk dat op zulke terreinen dat bedrijven echt geografisch bij elkaar liggen om ideeën uit te wisselen? Of zou dat ook verspreid kunnen zijn? Dat het echt een soort cluster zou kunnen worden.

R4: Ja. Ja dat weet ik niet zo goed. Dat kan allebei. Dat ligt er aan wat je wilt experimenteren, kijk als het wat ik net zei een soort materiaal experimentje is om te kijken hoe dit zich houdt en kan je dit later demonteren en elders gebruiken. Of dan maakt het eigenlijk niet uit waar het is. Maar als het bijvoorbeeld met die aardbevings woningen dan denk ik nou misschien is dat wel juist interessant om bij elkaar te doen. Dan kan je daar een gebouw bij maken een innovatie lab, wordt dat gewoon een soort trekker voor een ontwikkeling in dat gebied.

S: Ja, zoals het Suikerunie, ja. En is het volgens u ook belangrijk dat een oorspronkelijke functie nog terug komt in het gebouw van nu? Als het gaat om hergebruik, bijvoorbeeld bij het Suikerunie terrein. Dat het ooit een suikerfabriek is geweest, zo dat volgens u nog moeten terug te zien zijn?

R4: Oh te zien zijn.

S: Ja.

R4: Ik dacht letterlijk terug komen, want alles is daar gedaan om te voorkomen.

S: Ja, nee dat er geen suiker meer nee klopt.

R4: Nou ja, laat ik zeggen dat is een, dat is een ontwerp opvatting. Ik bedoel daar denk ik ook wel iets van. Wij doen dat altijd wel. Als je hier door het pand loopt, die trap hier achter daar staat een spreuk in de muur gegraveerd. Dat is van, we hadden dit bureau ooit met vier partners en in 2004 overleedt er eentje. En die heeft ooit gesproken over, wat hij dan noemde het gefluister van de plek. En toen ie dood was, hebben we dat daar in de muur gevreesd of gegraveerd. En wat bedoelde hij daarmee, kijk als je als ontwerper of als er ergens gebouwd wordt dan is het eerste wat verdwijnt is een soort lichte informatie die daar ligt. De verhalen van de plek. Allerlei gevoeligheden, die die iets met de geschiedenis te maken hebben. Die zijn wij, zeg ik maar even als bouwend Nederland of zoiets nogal snel geneigd uit te poetsen.

S: Ja.

R4: Dat is die houding die ik net beschreef aan het begin van de vorige eeuw. De geschiedenis begint vandaag, alles wat er geweest is willen we niks mee te maken hebben. En wij gaan nu laten zien hoe het wel goed kan of zo he. Dus onze opvatting hier in dit bureau is juist dat we zoeken naar die ook dat gefluister van die plek ook die lichte verhaaltjes uit het verleden. Of die geschiedenis van een locatie. En die geven ons de input om ontwerpende wijs weer verder te komen.

S: Oke.

R4: Kijk als ik daar een voorbeeld mag noemen. Was bijvoorbeeld uh, hoe het dat daar nou. De Eendracht in Appingedam. Dat is een terrein waar nou een kartonfabriek heeft gestaan en die heette de Eendracht.

S: Ja

R4: Twintig hectare, ligt in het centrum van Appingedam. Appingedam ligt eigenlijk als een hoefijzer om die Eendrachtsterrein heen. Iedereen, elke familie, had in zijn drie ooms, vaders en opa's die allemaal op de Eendracht werkten. Heel Appingedam was de Eendracht. Toen het weg ging, dat ging failliet. Ik weet niet meer precies eind jaren zeventig is het failliet gegaan of misschien nog later. Al die gebouwen stonden daar nog, iedereen heeft daar tientallen jaren gewerkt. Maar er bestond een soort sentiment in het dorp van nou haal die troep nou maar weg. Weet je wel, ze waren allemaal werkloos geworden. Toen die fabriek failliet ging. Er zat asbest in in al die gebouwen en het stond allemaal leeg. De gemeente heeft het op enig moment aangekocht. En het was fantastisch klim en speelmateriaal voor kinderen. Over de hekken die gingen die gebouwen in, dat was levens gevaarlijk. De gemeente had minstens drie redenen om te zeggen zo snel mogelijk slopen, alles. Toen hebben ze stedenbouwkundige bureaus uitgenodigd, drie. En een architectenbureau, om allemaal een offerte te maken. Om na denken over wat kunnen we met dat hele terrein.

S: Ja.

R4: Het was een stedenbouwkundige vraag. En wij zijn een architecten bureau, dus wij, die vraag die kwam ook hier. En ik heb bedankt voor de uitnodiging, maar waarom komt u nu bij ons want we zijn een architectenbureau. Wij waren helemaal geen stedenbouwkundig bureau. Nou ja, zei die man van de gemeente, wij zien dat er op het gebouw best een aantal gebouwen zijn die de moeite waard zijn om te bewaren. Maar de wind die hier nu waait, in het dorp is, die hele troep er af. En als we jullie vragen om dit te onderzoeken, wat daar kan dan, dan zou je misschien iets kunnen bedenken met het behoud van die gebouwen.

S: Ja.

R4: Dat. We hebben gewonnen die, die die selectie. Samen met een stedenbouwkundig bureau. En hebben die opgave gedaan. En er zijn een aantal gebouwen en structuren en gebouwen en installaties die bleven er staan, nog iets van dat verleden laten zien. Er staat een structuur van

misschien wel honderdvijftig meter in beton. Die staat nu gewoon in de openbare ruimte daar. Er zijn een paar gekke bakken waar water in opgeslagen ook beton. Daar hebben we onlangs een studie gedaan voor de brandweer om te kijken of daar een brandweerkazerne in kan. Er zijn nog een paar gebouwen gebleven en de rest van het ding is gesloopt. En omdat het nu crisis is ligt het hele terrein nu alweer vijf jaar te wachten op een invulling. Daar gebeurt niks. En nu is het een soort park aan het worden. We hebben daar tijdelijke landschappen gemaakt met allemaal gewassen die daar staan te groeien. Dus het wordt..

S: Het wordt tijdelijk gebruikt?

R4: Het wordt tijdelijk gebruikt. Er is, we hebben gezegd de de, het asfalt wat daar ligt tussen die oude gebouwen dat laten we liggen en dat wordt de nieuwe infrastructuur. Die hebben we de kartonbaan genoemd, die loopt helemaal van Noord naar Zuid over dat terrein. Dat is een hele gekke grote vlakke met allerlei asfalt met zij aftakkingen, je ziet, je snapt niet meer precies.. Maar het is wel iets van die geschiedenis van dat ding.

S: Ja.

R4: En ik weet zeker als dit nog een paar jaar duurt en dan blijft het of een leuk park met een aantal elementen uit dat industriële verleden. Of er komt weer een tijd dat er weer wat gebouwd gaat worden. Nou dan kunnen ze gebruikt worden en krijgen ze een nieuwe functie. Dus. En volgens mij is dat negatieve sentiment, is een goede kans dat dat dan langzaam weg is.

S: Ja.

R4: He, en dat weer andersom gaat werken. Dat mensen weer zeggen mijn opa die werkte hier nog in die fabriek, die schoorsteen staat er nog of..

S: Ja, ja.

R4: Dus ook dat is een kwestie van tijd die waardering gaat natuurlijk op en neer. Maar als bureau zijn wij altijd van mening dat het om allerlei redenen, meer de moeite waard is om een bestaand gebouw in de benen te houden dan alles te slopen en nieuw te bouwen.

S: Oke.

R4: Maar hetzelfde verhaal kan vertellen vanuit duurzaamheid, zijn er nog wel redenen om het te doen. Maar misschien is wel het belangrijkste dat zeg maar de continuïteit van de geschiedenis.

S: Oke. En helaas moet ik het ongeveer zo lang doen. Maar ik wou nog vragen, in hoeverre vindt u het project van het Suikerunie terrein geslaagd?

R4: Welk project bedoel je dan?

S: Het project rondom het Suikerunie terrein. Dat de gemeente heeft eerst die wedstrijd uitgeschreven. Dat tijdelijk gebruik vindt u dat..

R4: Maar jij bedoelt het Suikerunie terrein heb je het volgens mij alleen maar over die beton plaat die daar vooraan ligt.

S: Nou ja, het is natuurlijk een veel groter terrein. Een deel wordt natuurlijk nog maar gebruikt door ondernemers. Vindt u dat het toevoeging is voor Groningen? Want, het is wel vrij nieuw in Groningen. Het wordt wel vaker gedaan in Amsterdam heb ik het idee. Vindt u het een toevoeging voor de stad? Was het nodig? Zo'n terrein?

R4: Ja, ja. Het zal wel, ik kan nog niet helemaal je vraag peilen. Want als je vraagt hoe vind je dat het gegaan is dan denk ik ja dat is een vrij hopeloos traject wat al jaren lang duurt. Ik ben een van de genen geweest die daar zijn tijd gratis heeft gestopt in een inzending die volgens mij hartstikke goed was. En die zei wij hebben een soort manier van van denken bedacht om met dit hele terrein om te gaan. Laat alle initiatieven maar bij ons komen en wij gaan dat doen. Ze hebben ons eruit gegooit en daar kwamen allerlei kleine ideetjes, een honden uitlaat plek, een opslag een botenbouw ding. En vervolgens hebben ze die partijen in een hok gestopt en gezegd succes met elkaar.

S: Ja wat niet heeft gewerkt.

R4: Dan is er weer een jaar verloren. Honderden inzendingen van mensen al die uren. Dus ik kan niet zeggen dat ik het een goed geslaagd proces vindt. Waar het nu is aangekomen, ik denk nou hehe, geef mensen de ruimte dat is die ploeg ID3 die daar nu.. Maar dan heb ik het echt over die, dat is 14 hectare, van betonplaat.

S: Ja, dat klopt.

R4: Maar ik ben bijvoorbeeld bezig met vijftig hectare, vierenvijftig hectare die daar achter ligt. Ook op het Suikerunie terrein met het AOC Terra.

S: Ja, ja.

R4: Ik ben ook bezig met een initiatief van de stadsboerderij, dat gaat nog eens om iets van veertig of vijftig hectare. Dat is samen honderd hectare, dat is nog zeven keer zo groot als het hele stukje waar die beton plaat ligt.

S: En dat is wel geslaagd of is dat nu?

R4: Nou, daar heeft het op het ene moment gezegd van het AOC geven we daar vijftien jaar de ruimte om te te experimenteren. Het AOC heeft zelf gezegd van hartstikke fijn bedankt, dan kunnen we ook gaan bouwen. Die jongens en meisjes moeten oefenen om geulen te graven en grond te verzetten en akkerbouw te doen en dieren verzorging. Dan hoeven ze niet elke keer als ze een slootje gegraven hebben en een cijfer hebben gekregen hem dicht te gooien en dan gaat de volgende in dat kraantje zitten. Maar dan kunnen ze iets bouwen dan kan het steeds verder gaan. Uh, wat zij graag willen, AOC Terra, is uiteindelijk hun hele school die kant op verplaatsen.

S: Oke.

R4: Dus dan zijn we terug bij het begin. Wat ze nu tijdelijk mogen oefenen, dat kan langzaam aan wel eens permanent gaan worden. Daarvan zegt de gemeente Groningen, daar van zegt een gedeelte zeggen super interessant. Maar ze kijken alles wat waarde is hebben de wetten, heeft de wethouder ook al gezegd, dat gaan we niet meer slopen daarna. Maar er zijn ook geluiden nog steeds van mensen binnen de gemeente van joh, maar er komt op enig moment een grote partije en dan gaan we gewoon dat hele terrein en dan wordt het in een keer.

S: Het hele terrein dan? Niet alleen het beton?

R4: Nee. Maar goed dat is mijn mening. Maar ik zit aan de kant van de mensen die zeggen vergeet het maar, de grote partije die dat in een keer gaat doen die komt nooit meer. Maak gebruik van de kracht van tijdelijkheid. Dat je een soort dynamiek hebt, dat je lucht geeft, vrijheid om te oefenen. Toeval toelaten.

S: Vrijheid dus.

R4: En kijk dan hoe het zich ontwikkelt en over vijftien jaar dan ben je blij denk ik, dat je vijftien jaar geleden de kans hebt gegeven om dat te doen.

S: Oke.

R4: Maar goed en dan is het cirkeltje in dat opzicht wel rond. Want dat is precies.. Het AOC Terra is voor mij een heel goed voorbeeld van iets wat van tijdelijk naar permanent. Want die school die zegt wij willen helemaal geen school zijn in een school gebouw. Zoals dat altijd is geweest. Wij willen, het zijn mbo leerlingen. Wij willen maximaal gaan samenwerken met het bedrijfsleven. In hun geval is dat food sector, agrarisch. We willen kijken of het Suikerunie terrein een soort draaischijf kan worden een overslag punt tussen wat in de regio geproduceerd wordt en wat in de stad opgegeten wordt. Dus daar nog een groente markt komt en allerlei vrolijke dingen.

S: Klopt, ja.

R4: En onze leerlingen, zegt het AOC Terra, die gaan werken op die, in die gebouwen die daar neergezet worden. En die worden daar waarschijnlijk door het bedrijfsleven daar neergezet. En zij liften daar op mee, zij zeggen er zit nu een groepje voor 3 weken en die komen hier oefenen hoe je dit of dat doet.

S: Ja.

R4: Dus. En ik weet niet of dat het model van de school van de toekomst wordt. Maar in ieder geval voor het mbo, is dat wel een hele interessante route.

S: Oke.

R4: En dan, en dan ben je bij jouw vraag van wat is de moeite waard van tijdelijkheid? Dat je dit gewoon kan gaan proberen. Want dit is een soort transitie in het onderwijs die zo groot is, die kun je nooit in een keer doen. Daar kun je echt niet morgen mee beginnen. Want je hebt dat bedrijfsleven nodig om mee in gesprek te komen. En dan moet die iets neerzetten en die zegt verrek joh wat jij

doet kunnen wij dat ook. Wij hebben dit en dat, dat kunnen we er naast. Misschien kunnen we dan samen, zus of zo. Dan heb je dat toeval weer. En zeg maar dat groeien. Is iets wat mij betreft een zegen is van deze crisis tijd. Dat we niet in een keer kunnen doen, dus we moeten wel leren genieten van organische modellen.

S: Zegen van de crisis, oke. Nou ik wil u heel hartelijk bedanken voor de medewerking. En heeft u nog vragen op dit moment?

R4: Nee, ja er zitten weer allemaal die daar achter vandaan kunnen komen. Maar, ik ben wel benieuwd naar wat je onderzoeksvraag is. En wat het resultaat is. Dus als je me op de hoogte kunt houden. Dat vind ik sowieso leuk.

S: Ja, ik wil inderdaad nog zeggen dat ik als het af is, ja het moet volgende week, wordt de eerste versie al ingeleverd dus dan wil ik graag een kopie sturen.

R4: Oke.

S: Hartstikke bedankt.

Interview respondent 5

S: Ik ben Sophie Louise Proce, student aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ik ben momenteel derdejaars student Sociale Geografie en Planologie. Voor mijn bachelorscriptie heb ik gekozen voor het onderwerp: tijdelijk ruimtegebruik van leegstaande plekken met als case study het Suikerunie terrein. Dit gesprek zal anoniem in de resultaten van mijn onderzoek verwerkt worden. U heeft het recht om vragen niet te beantwoorden of om te stoppen met het interview als u dat wilt. Het wordt puur gebruikt voor mijn scriptie alleen. Als er eventuele onduidelijkheden zijn dan kunt u altijd vragen stellen. Heeft u er bezwaar tegen als het wordt opgenomen?

R5: Nee.

S: Mooi zo. Heeft u voor we met het interview beginnen nog vragen?

R5: Nee.

S: Nou dan gaan we beginnen. Ik wou eerst graag van u weten wat uw functie is in de ontwikkeling van het Suikerunie terrein?

R5: Ik ben hier beleidsmedewerker ruimtelijke economie.

S: Ja.

R5: Dat is wat ik hier doe. En hoe doe ik dat? Ruimtelijke economie is het zoeken naar nieuwe samenwerkingsverbanden, waar door ontwikkeling zeg maar, al dan niet tijdelijk, als nog mogelijk wordt. Dus de focus op samenwerkingsverbanden.

S: Oke.

R5: Hoe smeedt je ze. Hoe komen ze tot stand. En hoe je dan precies de goede dingen dat er als nog iets gebeurd.

S: Oke. En hoelang doet u dit al hoelang bent u al betrokken bij het Suikerunie terrein?

R5: Uh, december 2013.

S: Oke.

R5: Het verzoek van AOC Terra om iets te mogen doen op het terrein.

S: Dat was het begin punt?

R5: Dat was het begin.

S: Oke. En met welke actoren werkt u samen als het gaat om de ontwikkelingen, de actoren met wie u het meest overlegt.

R5: Het college van BNW even kort door de bocht.

S: Ja?

R5: De raad. Voorstel komen toelichten waarom je iets wilt zoals bedacht.

S: Ja.

R5: Um even kijken, vooral de buitenwereld, een school, ploeg ID3, de mensen zoeken.

S: Oke.

R5: Vinden. Een bank en dat soort zaken. Titia.

S: Ja haha, de Wolkenfabriek.

R5: Maar Titia was zeg maar van de, ik kreeg het verzoek van Terra dan rol je er in. Je rolt altijd ergens in he. Dan ben je opzoek, ik tenminste, naar personificatie van waar mik je nou eigenlijk op. En dat werd Titia.

S: Oke.

R5: Dus wat zij deed en waar ze voor stond zeg maar, dat was daar deed je het voor.

S: Oke.

R5: Het is een punt waar je naartoe kan werken waaraan je kunt.. Hoe zorg je er nou eigenlijk voor dat ze blijft, dat ze groeit, dat ze.. Ik heb nu alleen over de persoon, maar het is natuurlijk de Wolkenfabriek zelf. Wat die mensen er aan doen zijn zeg maar hoe maak je dat beter, groter, continuer. Met als oogmerk van dat het zeg maar een soort, stom weg gewoon de eerste die er uberhaupt zat en die het lef had om iets gaan doen.

S: Ja, klopt.

R5: En hoe zet je dat lef om zeg maar, dat pionierschap zeg maar naar dat het terrein ontgonnen wordt waar zeg maar een normale stedeling 120 jaar lang niet komen kon. Hoe ga je mentaal ontginnen het gebied.

S: Oke. En ik heb vragen, eerst over tijdelijk ruimtegebruik in het algemeen. Want wat is voor u het grootste voordeel van het tijdelijk gebruik maken van ruimte in plaats van permanent gebruik? Of zit daar uberhaupt wel een voordeel aan?

R5: Nou volgens mij is het niet eens verschillend.

S: Nee?

R5: Nee.

S: Nee? Voor de gemeente ook niet? Ik hoorde, ik las trouwens dat tijdelijk gebruik wordt gezien als korter dan tien jaar. Is dat zo? Qua regelgeving had ik gelezen. Dat het vanaf tien jaar wordt gezien als permanent gebruik. Klopt dat?

R5: Als je naar, moet je even naar de achtergrond kijken van uh gronden hebben een boekwaarde.

S: Ja.

R5: Als je zeg maar, grondeigenaar gaat zeggen van definitief een andere bestemming aan geven, dan moet jij je gronden waarschijnlijk of afboeken.

S: Ja.

R5: En om dat te voorkomen ga je roepen, nee we gaan eventjes wat anders doen.

S: Oh, oke.

R5: Dus daar zit een financieel technische redenering zit daarachter, waarom. Maar, het is ook Nederland. Niets is zo permanent wat tijdelijk begonnen is.

S: Oke.

R5: Dus, ik roep altijd het kwartje van Kok. Dat was een tijdelijke belasting maatregel was het toen. Maar je betaalt hem nog steeds.

S: Ja.

R5: In de stad hebben we het infoversum.

S: Ja.

R5: Dat is ook iets wat tijdelijk daar zat. Maar als je het ziet staan en je en ook zeg maar de acceptatie graad van het infoversum in de stad Groningen. Wie breekt hem over tien jaar af eigenlijk? Geloof ik geen bal van. En is dan zeg maar niet al het permanente wat we, wat we denken wat permanent is, eigenlijk sowieso al niet tijdelijk.

S: Ook tijdelijk, ja.

R5: Wat staat er nou voor de eeuwigheid weet je wel?

S: Dat is ook zo. Dus eigenlijk zitten er geen voor- en nadelen aan omdat het hetzelfde kan zijn als..

R5: Ik leg het eigenlijk een beetje uit, van zo van geef mensen de gelegenheid om iets op te kunnen starten. Als ze goed genoeg zijn zeg maar om wat langer dan een jaar of twee jaar vol te houden, dan blijft ie zitten.

S: Dan blijft het..

R5: Dan noemen we het maar permanent. Dus met die definitie kwestie zelf daar doe ik helemaal niks mee. Het zit in de mensen zelf om te bewijzen of ze iets kunnen.

S: En de regelgeving zit daar nog een, dus die 10 jaar is niet?

R5: Ook niet in de regelgeving of wat dan ook.

S: Oke.

R5: Je hebt wel gedoog beschikkingen. Maar die verleng je dan weer.

S: Die worden dan gewoon verlengd? Oke.

R5: Studentenhuisvesting aan het Damsterdiep die zeecontainers. Ze zitten nu geloof ik bijna op gedoog beschikking drie.

S: Oke.

R5: Dus daar was ook bedacht nee vijf jaar.

S: Tijdelijk? Ja. En dat werd..

R5: En als vraag naar is waarom zou je het, waarom zou je het zeg maar op grond van een regel dan weghalen.

S: Nee, oke. Nee dat is ook zo.

R5: Zonder noodzaak, waarom zou je dat doen?

S: Ja met het Suikerunie terrein willen ze dan misschien woningbouw er op doen op dat ogenblik?

R5: Ja, maar dat is meer zeg maar wat je dan doet is ik wil de handen vrij houden. Dat heeft eigenlijk helemaal niks met tijdelijk gebruik te maken. Maar ik wil zeg maar de handen vrij houden om daar iets anders tekunnen gaan doen.

S: Ja, eventueel.

R5: Dus dat heeft te maken met flexibel kunnen inspelen op ontwikkeling in de stad. Maar ja, dat kun je in de Oosterstraat ook doen. Het is alleen duurder.

S: Het is goed om.

R5: Maar dat is wat anders.

S: Duurder?

R5: Ja, dan moet je panden op gaan kopen. Dat hoef je op het Suikerunie terrein niet te doen.

S: Nee, dat is ook zo.

S: Ik heb vragen over de locatie. Want heeft de uitstraling van het terrein zeg maar ook het gebouw, dat het een Suikerunie was, nog invloed op de activiteiten die er plaats vinden?

R5: Ja.

S: Zeker?

R5: Ja.

S: En is dat ook de bedoeling dat het juist terugkomen? Is dat een wens?

R5: Ja. Voor de huidige, het trekt namelijk dat zie je in New York en Londen in grotere steden zeg maar zie je het ook.

S: Ja, Berlijn.

R5: Je hebt zeg maar iets verweesd, iets is verlaten, dan krijg je altijd..Berlijn een goed voorbeeld van. Dan zie je zeg maar een bepaalde pioniers naar binnen stappen. En daar dingen doen wat zo interessant is volgens een nieuwe groep en daar weer een volgende groep en daar weer een volgende groep. En vervolgens heb je gewoon een stadsontwikkeling te pakken van dat je het verschil met de bestaande stad al niet meer ziet.

S: Dus het gaat om die sterkte actoren? Die zijn belangrijk daarin?

R5: Die pioniers moet je aantrekken. En zoals het terrein er nu bij ligt trek je die pioniers dus kennelijk aan.

S: Oke dat is interessant.

R5: En dus, is het eigenlijk voor die pioniers noodzakelijk dat het er nu zo uitziet zoals het er uitziet.

S: Want dat trekt hun aan?

R5: Anders waren ze er niet geweest.

S: Oke.

R5: Denk ik. Hein Braaksma met zijn club zeg maar, die hebben al een bierbrouwers, dance tenten.

S: Ja ik heb die bierbrouwers gesproken.

R5: Dat zijn ook allemaal mensen in de start up fase die iets nieuws willen proberen. Iets nieuws willen beginnen. En helemaal niet met permanent en tijdelijk in het hoofd. Nee, wij willen nu beginnen.

S: Ja en nu is de mogelijkheid er.

R5: Ja.

S: Mijn volgende vraag is in hoeverre staat het terrein op dit moment in verbinding met de stad? En dan kan dat uh, ook mentaal zijn, maar ook letterlijk.

R5: Niet.

S: Niet?

R5: Nee. Het heeft vier achterkanten. Een spoor, een weg, water, ringweg.

S: Klopt, ja.

R5: Uh, een fiets- en loopbrug. Zo kun je er op komen en aan de achterkant een hek er voor. Nee, nee. Dit hoort niet bij de stad.

S: Nee en ook niet dat de mensen uit de stad zich nou ja bezig houden met het terrein? Dat het in hun hoofden zit?

R5: Ja, ja dat gebeurt wel. Maar iedereen die zeg maar die op die ringweg bijvoorbeeld rijdt.

S: Ja?

R5: Dan kun je vanuit je autoraampje zien dat het wel heel erg leeg is daar. En dat er zeg maar in die zin niks gebeurt. Tenminste anderhalf jaar geleden ongeveer. Maar de mensen die er mogen komen, zijn er wel heel erg enthousiast over als ze er geweest zijn.

S: En die vertellen dat hopelijk weer door?

R5: Ja. Nou Terra bijvoorbeeld die zit nou toch wel iets tachtig tot honderd vijftig leerlingen per week die daar bewerkingen aan het terrein uitvoeren.

S: Ja.

R5: Dat deden ze vroeger in Slochteren, gaatje op gaatje dicht zeg maar. Jan groef een gat en Kees die moest hem weer dicht maken en dan de hele dag zo door. En nu hebben ze zeg maar een ontginings opdracht gekregen van het gebied, als of het recentelijk gebombardeerd is. Het zijn heel veel kinderen van hun ouders hebben een loonbedrijf of een agrarisch bedrijf. Dit komen ze nooit tegen zo'n terrein. En dan mogen ze in een keer voor in lesuren, mogen ze het in een keer.. Ik heb al een paar keer vernomen dat de leraren van Terra die kinderen, de scholieren van het terrein moeten afhalen want ze willen niet stoppen.

S: Omdat ze het leuk vinden? Echt?

R5: Ja.

S: Fantastisch. Dus daar voor is het terrein heel goed geschikt?

R5: Ja, ja.

S: Dat is wel een oplossing.

R5: Nou voor de mbo instelling een extra dementie aanbieden aan hun leerlingen. Die even in onderscheidend vermogen naar een andere mbo school, een andere school niet bieden kan. En die nemen allemaal de apparatuur mee van hun ouders en weet ik veel die echte. Er staat daar apparatuur dat is ongelofelijk.

S: Fantastisch.

R5: Ja, dat is heel, dat is leuk ja.

S: Want mijn vraag hier na was eigenlijk welke sectoren bedrijven zijn geschikt voor het terrein? En voor het gebouw dan? Heeft u daar een mening over, wat voor sectoren daar geschikt voor zouden zullen zijn?

R5: Ja. Nou Groningen is een onderwijs stad.

S: Ja.

R5: We hebben naast Hanze en RUG ook hele grote mbo instellingen. Als je een beetje kijkt naar de samenstelling van de beroepsbevolking in de stad is geloof ik 60 procent van de beroepsbevolking is mbo. Wat doet de gemeente Groningen eigenlijk voor het mbo? Even, dat was zeg maar de reden om

Terra er op te, hier 20.. Nou jongens dit stuk is goed? Dan tekenen we dat in, dan schrijven we dat op in een brief en dan gaan we dat gewoon doen. En aan jullie zeg maar de taak om ook andere grote instelling inclusief AOC's, Alfa college, Noorderpoort college. Maar er zit ook een hotelopleiding daar in.

S: Allemaal mensen die..

R5: Ja dat zeefgebouw, ik weet niet ben je er wel eens in geweest?

S: Ja laatst nog ja. Nu is Vindicat er natuurlijk bezig. Dus het ziet er wat anders uit dan normaal.

R5: Het is een beetje aangekleder.

S: Ja.

R5: Maar laat nou in een ruimte daar gewoon uh de MTS los. Ik weet niet of het nog MTS heet, maar geef die kinderen de kans zeg maar van het ziet er zo uit, we willen ongeveer deze functie. Hoe zou je het maken? En dan mag je het vervolgens ook gaan doen. Waarom zouden we dat ingelijk niet doen. Dat doe je niet alleen uit economische overweging, maar je voegt iets toe aan het onderwijs bestand in Groningen wat er nog niet is.

S: Oke, voor het mbo?

R5: Dus je haalt de leerlingen uit de school en als je dan even door gaat zeg maar van we hebben natuurlijk ook een sociaal domein. In de aannemerij zijn er veel onslagen gevallen en inkrimping van bouwbedrijven.

S: Ja.

R5: Nou wat voor mensen hebben wij, bij wijze van spreken, oneerbiedig gezet, in de kaarten bak zitten. Die ervaring hebben zeg maar met bouwen. Kunnen we die vanuit sociaal domein ook niet op het terrein zetten en dan de leerlingen aan de andere kant. Zodat een soort wisselwerking tussen school.

S: En het bedrijfsleving? Dat is voor mbo natuurlijk wel heel erg geschikt, omdat je beroepsgericht bent.

R5: Maar ook zeg maar, de tijdelijk werklozen zeg maar. Die komt dan in aanraking met onderwijs. Nou heel veel mbo scholen zijn leven lang leren en allemaal dat soort. Je moet eerst een ontmoetingspunt creeëren wil er iets tot stond komen.

S: Oke.

R5: En dat kun je daar in zo'n gebouw perfect doen. Het is heel simpel. Volgens mij kun je het zo doen. Dat is ook waarom Terra daar nu is.

S: Ja, een begin. En is het volgens uw mening belangrijk dat het terrein in handen blijft van lokale ondernemers? En dan praat ik over de provincie of de stad Groningen.

R5: Ja.

S: En waarom is dat zo belangrijk?

R5: Dat je, uh. Het heeft een agrarische achtergrond. De Suikerunie. Groningen, provincie heeft natuurlijk een, dat is een agrarische provincie. Ik heb begrepen dat wij in Groningen iets van 56000 ondernemingen hebben die zeg maar alleen al rondom het thema voedsel bezig zijn.

S: Ja.

R5: Van kweker tot aan zeg maar maaltijden bewerken etc, alles. We hebben natuurlijk krimp in de provincie. We hebben een groei in de stad. We hebben dus een terrein wat oorspronkelijk zeg maar al honderd twintig jaar lang agrarisch was. Er stond als het ware een fabriek om maar een coöperatie van boeren die der zat. Zou dat niet mooi zijn dat je als stad zeg maar een terrein beschikbaar gaat stellen voor regionale productie van voedsel. Of de distributie daar van of de markt plaats daarvan, of de veredeling daarvan of weet ik veel. Door het juist dan regionaal te houden.

S: En ik hoorde ook energie, zou misschien ook een goede sector zijn op het terrein?

R5: Ja mits zelfvoorzienend. Dat het echt iets nieuws is. Zo'n terrein helemaal vol plempen met zo'n zonnepanelen weide ja daar wordt volgens mij helemaal niemand vrolijk van want het schittert alleen maar. We zouden er meer iets met innovatie mee moeten doen. Dus hoe creeëren we..

S: Ja daar had Titia het ook over.

R5: Een voordeling zelfvoorzienend, in zijn riolering in zijn energie gebruik maar ook in de uitstoot zeg maar een gebouw. Gooi die ambitie dan ook even omhoog graag.

S: En dat zouden die mbo scholen dan misschien daar kunnen maken?

R5: Aan bij kunnen dragen. Maar ook Hanze en RUG en kennisinstellingen die hier überhaupt in de stad hebben. We hebben heel veel subsidie programma's lopen juist op innovatie, strategie. Ook op start ups City of Talent van Groningen.

S: Past allemaal perfect bij dit terrein eigenlijk.

R5: Ja daar beleidstaal, maar daar mag je het doen. Bewijs het dan maar is.

S: Mijn scriptie heb ik ook inderdaad als een van de gevolgen van tijdelijk ruimtegebruik kan wel innovatie zijn. Omdat het als een soort experimenteerruimte vaak wordt benoemd. Is dat in dit geval ook zo?

R5: Ja en zet nou heel veel experimenten bij elkaar, zodat er ook iets ontstaat van experimenteerterrein. Serieus.

S: En u ziet dus het Suikerunie terrein ook wel als een soort proeftuin?

R5: Ja. Nou ja, proeftuin. Ruimte waar iets meer artikel 5 wordt toegepast. Er kan gewoon meer. Wie zit je nou in de weg, weet je wel. Ook zo een beetje redeneren. Het is natuurlijk ook fantastisch, Hier zit een school. Waar ik ook heel veel mee bezig is, kinder timmerdorp Groningen.

S: Ja heb ik ook op de site.

R5: Die waren er vorig jaar, die komen er dit jaar gaan ze er weer heen. En dan Titia. Waar we ook mee bezig zijn geweest is die zonneboom. Hij is nou even weer van het terrein af. Ze zijn hem aan het spuiten. En een definitieve kleur aan het geven. We hebben een ondernemer Jeroen Prommel die had een idee in zijn hoofd zitten van goh over zelfvoorzienendheid zeg maar. Dan ga ik een meubel maken en die, vindicat komt daar en die hebben natuurlijk allemaal mobiele telefoontjes. Daar stop ik allemaal accu's stop ik daar in, dan kunnen ze er op zitten een windmolentje er op. En ook een beeldscherm er op dat je zeg maar de weersverwachting voor vandaag kunt zien.

S: Oke.

R5: Dat ding is er. Wij hadden en Europese subsidie.

S: Ja.

R5: Dat naar hem toe. Hij heeft zeg maar een proto type ontworpen waar technisch een architect en een constructeur. Bij de symbolische sleuteloverdracht aan Heik Braaksma werd ie geopend.

S: Ja.

R5: E-source, life.

S: E-source?

R5: E-source. Zo moet je maar, vervolgens is hij ook naar het Alfa college gegaan zeg maar. Kunnen we ook van, het is een heel groot apparaat, er kunnen vijftwintig mensen tegelijk opzitten. Windkracht twaalf doorstaan, hij waait niet om. Er zijn festivals in Rotterdam en in Hamburg geweest die zeiden he verrek wat een leuk ding. Waar kunnen we hem kopen? Dus toen kwam het idee van he verrek. Dus ie naar het MTS geweest, naar het Alfa college, van he kunnen we een mobiele versie maken. Dus een inklapbare versie die in een aanhangwagen en naar zo'n festival terrein gebracht kan worden. En hij heeft afgelopen een investeringsverzoek en investeerders gezocht bij de NOM om daar een bedrijf van te maken. Dat vind ik dus geen, nee je zei net experiment?

S: Experimenteer ruimte, ja.

R5: Als dit er maar uitkomt dan.

S: Oke.

R5: Loonvormende bedrijven.

S: Wel dat het uiteindelijk wat opleverd?

R5: Werkgelegenheid.

S: Oke.

R5: Dat is wat ik wel. En het is een voorbeeldje. Titia doet precies hetzelfde. En nog honderd graag. Ja of duizend mag ook. Ambitie moet je niet te laag leggen. Maar zo werkt het dus. En wat je dus doet is overheid.

S: Ja, wat voor rol heeft de overheid of wat voor rol krijgt ze overheid als de experimenteerder?

R5: We hebben een .. Omdat je en beginnend ondernemer was had je niet dezelfde, een enorme huurnota voor zijn kiezen schuiven. Dus daarom moeten we ze der even gratis inzetten, begin maar. Dus het over en weer faciliteren dat uiteindelijk zo'n ding gereed is. Met zen allen dezelfde focus hebben.

S: En is dat een nieuwe rol die de overheid aanneemt, omdat het meer vrijheid geeft misschien dan voorheen of?

R5: Ja. Voor 2008 zeg maar van, als iemand een idee had die ging hem ook uitvoeren. Nou die krediet en financiële crisis hoe dat ook allemaal maar heet is in die zin lauterent geweest. Dat je daar vanaf bent. Want het was vroeger ook al niet zo dat je het in je eentje deed en het is nu explicieter geworden dus nieuwe samenwerkingsverbanden aan het zoeken.

S: Oke.

R5: Met meerdere mensen met dezelfde focus om het alsnog weer voor elkaar te gaan krijgen. Het is complexer in die zin geworden, je moet al die partijen wel even zien te vinden. Maar uiteindelijk is het bevrediger om het zo te doen. Ik heb van de week een voorstel gehad, die stond jongerenhuisvesting Kortingborg.

S: Oke.

R5: Dagblad van het Noorden. Vroeger had je een coöperatie die zei, nou mooie flat gaan we maken en die zetten we daar neer en wij zijn opdrachtgever en we bouwen hem en we betalen hem en uh vervolgens gaan we hem ook verhuren, punt. Tot het gesloopt is. Dat was ongeveer, zo ging dat. Blok heeft ingegrepen, woningbouw herstel financiële crisis, die coöperaties kregen een andere functie etc. Weet je wel. Dit project viel af. Toen heeft er zich een bouwer en een beheerder zich gemeld van he wij kopen die grond van die coöperatie. We nemen je plan over die aannemer en die beheerder gaan de flat zelf bouwen in eigendom nemen en exporteren. Dan heb je de situatie dat de aannemer een flat heeft, een jongerenhuisvesting, negentig meter hoog he. In eigendom heeft en ook vervolgens de verhuur van de sociale huisvesting in gaat. Vroeger wat die aannemer deed was zeg maar net zolang rondlopen bij zo'n coöperatie dat ie is een keer een opdracht kreeg. Deze bouwer, die zegt nee ik koop zelf die grond ik neem het gebouw in eigendom en ik ga vervolgens ook mee de verhuur in. Die gaat gewoon een privatie coöperatie opzetten buiten het coöperatie gestel in Nederland. Dat is wat ie aan het doen is.

S: Het gebeurt dat steeds vaker dan voorheen? Terwijl een crisis is geweest?

R5: Eerste keer in de stad dat het gelukt is, eerste keer misschien wel in Nederland dat het gelukt is.

S: Oke.

R5: Wat heeft de gemeente gedaan, eerst een bank gezocht. Voor als je even terug gaat naar 2008 he Joris Luyendijk zijn boek en zo. Van is de gemeente opzoek geweest zeg maar naar een bank voor die bouwer en die beheerder en die komen er niet meer door. Als die beginnen te bellen gaat direct de hoorn er op. Ik ben gaan bellen en verdomd in een keer lukt het wel. Dat is dan in een keer van dat zoeken van wat de gemeente nu vervolgens, zij leggen vermogen in, de bank doet wat, de gemeente doet ook wat en met zen allen heb je straks een toren staan.

S: Dat is wel een hele nieuwe manier.

R5: Ja fantastisch. Zonder dat een van de partijen zegt ik doe het in mijn eentje.

S: En is bijvoorbeeld de Raffinage, kent u toch ook wel, is dat een voorbeeld van een soort samenwerkingsverband wat nodig is?

R5: Nee, nee.

S: En waarom niet? Het moest een soort label vormen.

R5: Werkgelegenheid, loonvormen. Bedrijf, focus wat ga je nou eigenlijk doen. Wat voeg je toe, wat kom je brengen. In plaats van wat kom je halen. Dat merk ik daar niet. Er zitten zeg maar mensen in die het wel kunnen. Die melden zich ook individueel wel bij Hein Braaksma. Dat ze zich daadwerkelijk wat willen.

S: Ja.

R5: Dat had ik vorig jaar ook gezien. Dat een paar jongens, Floris Maathuis, Frank .. die hadden zich Rabonk. Hoe werkt dat nou? Nou die jongens durven wel wat, die willen wel daar wel wat. Die hebben ook iets met het terrein. Die hebben gewoon gevraagd we willen een kinder een kinderdorp organiseren. Dat is nog nooit gedaan. Ik heb ze met iemand in contact gebracht die het in Zuidlaren deed, die heeft ze het draaiboek geleverd. De Groningse variant hebben ze gemaakt. Werden al vrij vroeg bestormd of ze weer dit jaar georganiseerd kan worden. Dat is eigenlijk de laatste week van de zomervakantie en de jongens gaan dit waarschijnlijk elk jaar doen.

S: Zoals het er nu uit ziet?

R5: Die hebben gewoon een soort kinder activiteit ontwikkeld. Ze zetten nu al, dit is pas de tweede keer dat het in Groningen gebeurt, al maximaal 350 kinderen. Anders barsten we uit de voegen en dan hebben we het niet meer in de vingers.

S: En dit is dus nu het tweede jaar dat dit gebeurt?

R5: Ja het tweede jaar. Het eerste jaar dat ze er waren 300. Organisatie vermogen hebben ze ongeveer in een maand tijd het hele kindertimmerdorp uit de grond gestampt. Ongelofelijk.

S: Fantastisch.

R5: Ja fantastisch. Ze hebben nu het verzoek gekregen om nog een te organiseren op een andere plek. Dus twee in een keer. Dus ze kunnen er bijna een soort business van gaan maken.

S: Ja, ja.

R5: Het is een van die, dat is dan de rol van de overheid geweest, bemiddelaar.

S: Als bemiddelaar?

R5: Gewoon, van hee die ken ik en leg ze aan elkaar. Vraag of ze het willen of ze het durven en wat ze nodig hebben.

S: Oke, ook faciliterend?

R5: Ja stel mij het terrein beschikbaar en bemoei je nergens mee. Mijn idee, weet je wel dat is klaar. Helemaal goed.

S: En dat is voor de gemeente eigenlijk ook wel misschien een fijne rol om te hebben of is het risico voller?

R5: Nee we halen het chagerijn hier uit gemeenteraad. We hebben wel een heel groot terrein en er staat heel wat te gebeuren, maar we zien niks.

S: Van buiten af niet?

R5: Dus de vraag was, van laat zien dat er wat gebeurt.

S: Oke.

R5: Kindertimmerdorp.

S: Ja dat is heel duidelijk te zien dan. Dat is zeker waar.

R5: Dat is hartstikke leuk hoor, ben een paar keer geweest. Fantastisch. Het is ook voor de kinderen die daar rond lopen het terrein naar de toekomst door gedacht. Van hun is dat terrein.

S: En het wordt al een beetje benoemd, maar is creativiteit een goede oplossing voor tijdelijk ruimtegebruik?

R5: Ja. De creatieve hoek.

S: Ja ik heb daar ook veel over gelezen, Richard Florida die praat ook over de creatieve economie.

R5: Daar zit de gekkies die het wel doen. Maar ook, het is niet alleen gekkies, Paul van Bussel zit er ook. En dat is gewoon een architecten bureau die afgelopen december zei van doe mij de sleutel maar ik ga er wel in. En die zat daar, de houtkachel werkte niet zo goed geloof ik. Hij ging er wel in.

S: Geen gas, geen..

R5: Architectenbureau hij doet het gewoon.

S: Ja.

R5: Maar ook die school.

S: En krijgen de gebruikers wel de kans om zich creatief te ontwikkelen? Hebben ze genoeg vrijheid?

R5: Ik zou niet weten wat ze zou weerhouden.

S: Niet?

R5: Kijk je kunt er niet los slaan of zo, van het terrein is van mij laat mij maar mijn ding doen en de

rest van de wereld daar trek ik me niks van aan. Daar staat ploeg ID3 ook niet voor. Wel in verbondenheid zeg maar iets voor elkaar te krijgen en daar binnen heb je volgens mij alle ruimte die je maar hebben wilt.

S: Oke.

R5: Uiteindelijk is het zeg maar het stimuleren van een vorm van ondernemerschap. Ook in je hoofd zeg maar. Pak je kans.

S: Want die is er nu, dus. Met het Suikerunie terrein.

R5: Die wordt alleen maar minder he, naarmate het voller wordt neemt de vrijheid weer af.

S: Dus die is er nu nog wel? Maar misschien binnen 10 jaar minder?

R5: Ja als het drukker wordt dan krijg je vanzelf meer regeltjes enzo. Dat willen mensen zelf onderling ook he.

S: Dat is waar. En hoe omschrijft u de samenwerking tot nu tussen partijen, was dat ook heel erg experimenteel? Omdat het een nieuwe manier was om met een terrein om te gaan?

R5: In de ruimte wel ja. Ja. Vroeger was het zeg maar van hier komt een weg en daar komt een huis en hier gaan we ook nog even ongeveer de heg er voor tekenen en de kleur voorschrijven hoe die er uit moet komen te zien. Dat soort dingen. Die makketes. De boompjes staan er zelfs op. Weet je wel. En dit was zeg maar van omdraaien. We geven zeg maar het had niet mijn voorkeur maar we geven zeg maar een paar voorwaarden mee. Stedenbouwkundige randvoorwaarden en daar binnen mag jij je bewegen wat je maar wilt. Toen is er vervolgens een uitvraag georganiseerd, wie het beste plan heeft mag het terrein op. Dat is een soort aanbestedingsvorm ik vind van heel veel aanbestedingen dat je het vooral niet moet doen. Want je creeert er een hoop ruzie mee. Je haalt alleen maar vechtjassen mee naar binnen. Heb je dan eigenlijk wel de beste, dat weet ik niet.

S: Ja de gene die het meest doorgaan. Ja dat zei Titia ook al.

R5: Als opdrachtgever heb je ook gevraagd om ruziemakers die naar voren treden. En die kies je dan ook nog eens een keer. Dat vind ik, bij het Suikerunie terrein is dat nou niet het geval, maar over het algemeen bij aanneem.. Bij de hele aanbestedings gekte zie je dat een beetje terug komen. Wat is tegenstelling staat tot het lokaal houden met lokale werkgelegenheid en..

S: Dus de grooste haal je er uit als je zo'n wedstrijd..

R5: Ja en die best uit Brabant komen. Ik weet niet of dat regionaal is maar. Ik heb niks tegen Brabanders maar als ze hier om te hoek staan dan moet je natuurlijk niet elke ochtend zeg maar in een busje deze kant op laten rijden. Ik had het liever anders gezien, zeg maar van uh dat doen we nu op een ander terrein in Ten Boer.

S: Ja dat heb ik ook al een keer van Hein en Jan Does ook gehoord.

R5: Daar doen we het een beetje ruiger. We gooien alles bij elkaar. Iedereen is letterlijk aangesproken met mensen kom langs, dit is het terrein, is de opgaaf van de gemeente Ten Boer, artikel 12 staat wat kan hier. En de gemeente gaat niet vooraf

S: Al zeggen wat de..

R5: Bepalen wat wel en wat niet mag. Jullie gaan eerst maar eens in gesprek en als dat achteraf gekozen moet worden dan horen we de vraag wel. Dus dat gaat nog een stap verder. Dat het ik ook het liefst met het Suikerunie terrein gehad.

S: En dit is niet een prijsvraag waarbij je gewoon letterlijk wat in kan leveren maar er wordt echt overlegd met elkaar.

R5: Ja.

S: Dus dat is een andere manier.

R5: Ja. Geen voorwaarden opgelegd. Geen beperking. Dat is boerderij dat is zo veel hectare grond. Kom maar op. Uh een paar voorwaarden het moet duurzaam zijn en het moet iets genereren voor het dorp ten Boer zelf.

S: Ja dat zijn de rand..? Oke. Dat is heel veel vrijheid.

R5: Ja en dat vindt men ontstellend moeilijk.

S: Ja men wilt dat wel maar uiteindelijk.

R5: Ja maar dan moet je het nog gaan bouwen he.

S: Ja, ja.

R5: Maar dat zijn wel de uh, dat tekenen. Laat je gewoon compleet los. Gewoon niet meer doen.

S: Geen blauwdruk?

R5: Ook de bestuurder daar had er gewoon heel veel moeite mee. Want wat gaat er nou precies gebeuren? Dat weten we niet.

S: Dat moeten we nog zien.

R5: En bestuurlijk is dat politiek gezien is dat best wel gevaarlijk. Want voor je het weet ben je een slappe wethouder. Die weet niet eens wat ze wilt, laat maar zitten. Weet je wel, van slappeling. Het is ook wat we in Ten Boer doen, bestuurlijk behoorlijk risicovol. En dan heb je wel weer een bestuur nodig die denkt, wat kan mij dat schelen. Ik geloof er wel in, ik doe het wel. En dat heb ik hier net niet. Daar moest toch weer die zekerheid, die schijn zekerheid gebracht worden in.. Wat een onzin.

S: En in mijn scriptie gebruik ik ook, zoek ik ook naar clustering, omdat het ook vaak wordt gebruikt bij tijdelijk ruimtegebruik.

R5: Ja mits niet opgelegd.

S: Is volgens u belangrijk uh. Of een voordeel dat bedrijven echt geografisch bij elkaar gaan zitten op een terrein? Of zouden ze ook verspreid over de stad kunnen liggen? Is het voordeel dat bedrijven misschien letterlijk bij elkaar naar binnen kunnen lopen?

R5: Vanuit het ruimtelijke ordenings principe?

S: Ja?

R5: Ja. Ja dat denk ik wel. Je moet niet naast een gezinswoning zeg maar een of andere dienstverlener hebben zitten die s avonds om 10 uur pas open gaat. Dus gaat niet werken dat geeft gedoe.

S: Oke.

R5: Dus dat ordeningsprincipe heb je wel nodig.

S: Maar ook als het moet leiden tot innovaties is het dan belangrijk dat ze de kennis kunnen delen, omdat ze letterlijk bij elkaar zitten?

R5: Ja mits niet van bovenaf opgelegd.

S: Oke.

R5: Ze moeten wel zelf bij elkaar willen zitten. Ik geloof.. Maar dat is meer persoonlijk hoor, ik geloof er niet zo in dat mensen allerlei dingen willen of dingen gaan doen zeg maar die ze eigenlijk niet willen.

S: Oke. Dus het moet natuurlijk gaan?

R5: Ja. Dat bepalen mensen zelf wel. En daar waar frictie ontstaat daar moet je ordenend optreden.

S: Oke.

R5: En niet op voor hand. Ik vind dat een goed principe, laat het eerst even lekker de soep inlopen dan gaan we dan de wet wel aanpassen. In plaats van we gaan een wet maken voor de eventuele situatie dat mensen niet bij elkaar zouden willen/kunnen/durven zitten.

S: Oke.

R5: Dat is heel verstikkend. Maar goed, daarom ben ik ook zo gek op België. Daar denkt iedereen dat het ontzettend lelijk is.

S: Want omdat het daar wel veel meer wordt gedaan?

R5: Het is hetzelfde wat wij hier altijd hebben gehad met welstand weet je wel. Iemand investeert heel veel geld zeg maar in een maken/ontwerpen van een huis. En dan komt er een soort kwaliteits politie langs die zegt nou.. Waarom zou iemand iets lelijks willen neerzetten? Dat kan er bij mij niet zo goed in. Dus ik vind dat je dat een beetje vrij moet laten. Want dat is precies hetzelfde als wat ik ook denk van de. Als die mensen bij elkaar willen zitten, dan gaan ze bij elkaar zitten. En gaat het fout, ja shit. We moeten een beetje van dat extreme claim gedrag af. Dat is misschien ook een beetje wat je merkt op het Suikerunie terrein. Dat altijd, extreem risico mijdend gedrag. Het zou misschien wel eens fout kunnen gaan, dus laten we het vooral maar niet doen.

S: Oke.

R5: Daar krijg je welstand van. Die idioterie van we zetten alle bedrijven in die en die branche zetten we precies in dat hoekje van de stad bij elkaar.

S: Maar toch die voedsel sector was wel een soort algemeen thema voor het terrein?

R5: Ja maar we hebben wel een provinciale omgeving van het gebied dat überhaupt voedsel producerende activiteiten van enige omvang binnen de stad Groningen plaats vindt. Binnen de stad Groningen zit geen enkele boerderij. Waarom? De provincie heeft het verboden. Als er een terrein geschikt is en een boer is er zo gek genoeg om het te gaan..

S: Zoals misschien op het Suikerunie terrein? Ja wie weet.

R5: Ja waarom niet? Ik ben niet helemaal voor de vrijheid, blijheid en weet ik veel. Ik ben wel voor zeg maar orderen waar nodig. Maar niet orderen vooraf.

S: Eerst zien en dan stellen.

R5: Mensen moeten eigenlijk zelf vragen om het orderend principe. Dat het een soort derde macht is die zeg maar zichzelf begint te orderen. Waarom? Omdat het zo hoort.

S: Gaan die partijen ook zelf vaak kaders stellen, omdat mensen toch wel zekerheid willen?

R5: Dat doen mensen zelf wel. Dat zie je bij burens ook of zo. Als de een te veel last heeft van de ander dan loop je toch even bij elkaar naar binnen?

S: En even overleggen ja. Dan hoeft de gemeente niet? Daar hoeft geen gemeente voor te?

R5: Ik pak je radio af, als jij.. Dat hoeft helemaal niet.

S: Nee dat is waar. Ik heb eigenlijk al mijn belangrijke vragen bijna allemaal gehad. Ik wou alleen nog even vragen wat gebeurt er als het project ten einde is denkt u? Denkt u dat het permanent wordt is die, zou de gemeente die kans willen geven? Om iets te laten staan?

R5: Ja. Als er straks bij wijze van spreken vijftig of zestig ondernemers zitten, loonvormend. Je hebt een soort nieuwe mbo onderwijs campus daar van spreke staan. Wie gaat het dan aandurven om het er af te halen. Doordat we zeggen van je sorry de tien jaar is om. Weet je wat, we vegen alles het Hoendiep in. Nee.

S: En dat weten die mense die er op zitten ook? Dus die willen het ook succes maken zodat het misschien kan blijven of?

R5: Ja, maar wat misschien wel belangrijker is bemoedigend is zeg maar. Maar dat gebeurt ook, jongens je hebt in ieder geval al 10 jaar de tijd dus als je nu alvast bewijst dan maak je die 10 jaar wel af. Gewoon opportunistisch en dat is precies de mensen die gevraagd worden. Opportunisten. Oke ontzette leuk.

S: Ja, zoals Titia.

R5: Ja dat je dat durft.

S: Nou ik heb al mijn vragen gesteld. Ik wil u heel erg bedanken voor de medewerking. Het interview wordt dus anoniem verwerkt en alleen gebruikt voor mijn scriptie.